

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 10 Брой 51-52. юни 2007 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “БОСИЛЕГРАД” Босилеград ул. М. Тито № 15, Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

На границата на проклетия двор

Повтарям сам на себе си, че освен този Двор има и друг и по-различен свят, че това не е всичко и не е завинаги. И се опитвам да не забравя това и да остана с тази мисъл.

Иво Андрич, Проклетия двор

Уважаеми читателю, след поредната си дълга пауза “Бюлетина” е отново пред теб. А причините? Всичко е класика. И то до такава степен че вече прилича на баналност. Големите обществени промени винаги са предизвиквали трусове които из основи са ни разтърсвали.

Едно от тия големи събития бе влизането на България в Европейския съюз. С това за нас приключи един исторически период и започна друг. За България, това е най-значимото събитие в новата ни история. Тя зае заслуженото си място сред държавите от Стария континент където се завърна с хилядолетната си държавност и култура. Покръстването на българите от Борис I и кирилицата на покровителите на съвременна Европа светите братя Кирил и Методий, е положен отдавна в основите на европейската материална и духовна култура.

Към днешния ден, с членството си в ЕС българската икономика стана част от единния европейски пазар, а България пое правата и отговорностите на демократичния и цивилизован свят. Естествено, ще мине още доста време докато България наистина стане съвременна европейска държава.

Ние, българите в Сърбия, имаме причина да се гордеем, но

нямаме причина да се радваме.

Макар и на крачка разстояние, ние останахме на външната граница на Европейския съюз. Европейските правила на поведение и работа най-напред засегнаха КИЦ-а. Усвояването на проектната система на финансиране и влизане в ролята на съвременна неправителствена

организация, изискваше време за усвояване на новите правила. При това, КИЦ-а в Босилеград нито за миг не преставаха да изпълнява редовната си дейност. Въпреки финансовите трудности той отново изнесе най-мощният досега Великденски фестивал който събра над 700 деца от балканските страни!

Не са без значение и някои други фактори. Например, мудната администрация в София, обособяването на филиала на КИЦ "Цариброд" в самостоятелен КИЦ "Босилеград, и не на последно място, подмолните действия на ония които не са се отказали от намерението си да ни закрият. Всичко това ни отне няколко месеца.

През това време у нас се случиха доста неща.

Най-важното, както вече казахме, е влизането на България в ЕС. Според очакванията, това допълнително затрудни положението на българското малцинство в Западните покрайнини. То се намери на външната граница на ЕС и заедно с цяла Сърбия попадна под визов режим. Това ни подложи на невиджана досега изолация и мъки с ваденето на визите. Въпреки съдействието на българското консулство в Ниш и Белград, за мнозина наши съграждани визите са недостъпни, а България, в която те бяха свикнали да отиват всекидневно, с повод и без повод, вече не е лесно достъпна. Естествено, антибългарски настроените сърбомани посрещнаха това със

злорадство:

ето ви я България колко се грижи за вас, заведе ви визи! Никой не се сети, че за визите всъщност е виновна Сърбия – най-малкото защото не иска да предаде военнопредстъпниците, да реши проблема с Косово, да изпълни критериите за членство в ЕС. Всъщност, визите не ги въведе България а Европейската общност. В интерес на истината, България ги отлагаше до последния момент и ги наложи когато вече наистина нямаше друг изход.

В Босилеград в началото на годината бе задвижена гражданска подписка за облекчаване на визовия режим. По това време в Сърбия се провеждаха парламентарните избори, и партийната ДСС дружина на Владимир Захариев открадна идеята и също откри подписка в смисъл: гласувайте за ДСС, и ние ще открием консулски офис в Босилеград! Кой повярвал, кой не повярвал, появи се информация, че под тази подписка са се подписали нещо три-четири хиляди души! Каква е съдбата на подписката, само батко-Владко си знае. Вероятно си стои в някое по-забутано чекмедже.

После се случиха и други, още по-куриозни неща. След срещата на представители на Държавната агенция за българите в чужбина в Босилеград с кмета Владимир Захариев, излезе информация, че кандидатите за българско гражданство могат да си подават молбите до ДАБЧ направо в общината! Оттам щели да ги носят в София в ДАБЧ и да им донасят готови удостоверения за български произход, с които те да кандидатстват за българско гражданство?! Никой не се сети да пита кмета защо данните за българската народност не се вписват в актовете за раждане, както си е редно?! Затова пък по радио Босилеград той излезе със сензационната новина, че всички които подадат молбите си в общината, ще получат българско гражданство за три месеца! Тия смехотворни изявления могат да означават само две неща: или някой пак иска да подхлъзне многобройните кандидати за българско гражданство, или, при липсата на реални управленски постижения, батко-Владко иска да се направи на голям народен добродетел, който за разлика от "ония в КИЦ-а", урежда българско гражданство и визи на хората от раз! Впрочем, щом с молбите за българско гражданство почнаха да се занимават и

децата на лейтенант Шмит,

нещо не е наред. Въпреки че у нас напоследък мнозина започнаха да си сверяват политическите убеждения с посоката на вятъра, все пак не е редно с българското гражданство да се занимават ония които до вчера го преследваха и ругаеха България. Българското гражданство е мощен инструмент за приобщаване на българите в чужбина и българската държава трябва да внимава кому го слага на разположение. Добре е, че все пак има хора които разбират, че българското гражданство и визите не бива да се използват за политическите цели на батко-Владковата партийна дружина.

Все водени от неприязънта си към България, сръбските полицейски служители в началото на март погнаха хората с българско гражданство. Изнервени от лъскавите западни коли (на български регистрационни номера) които на булуци тръгнаха да лаят по сръбските патриотични нерви, някакъв сръбски пандурин издаде заповед, че в България може да се влиза само със сръбски

паспорт, нищо че българският си е съвсем редовен! Нито българското външно министерство, нито Брюксел не попитаха Сърбия каква е тази просташка гавра с българските (и европейски) паспорти. Пък и едва ли имаше кой да им отговори: Сърбия от 21 януари до 15 май беше в правителствена криза.

Изборите за Сръбската скупщина в Босилеград с нищо не се различаваха от предишните. Те още веднъж разобличиха формулата с която Батко-Владковата дружина държи властта в Босилеград: размножаваш и контролираш партии докато не вкараш една трета от избирателите в избирателните комисии: после им даваш пари и им казваш за кого да гласуват! Естествено, за такава “патриотична” постъпка няма кой да те накаже.

Водени от такива “висши” национални интереси, сръбските политици наложиха изкуствената дилема: Косово или Европейски съюз. Оказа се, че те са единствени само по въпроса за Косово – те го искат на всяка цена, но ако може някак си, без албанците! Впрочем, опитайте се да си представите невъзможното: косовските албанци да излязат на избори в Сърбия! При наличието на два милиона албанци и на прочутата им сплотеност, те в сръбската скупщина могат да бъдат втора, а може би и първа политическа сила. Можете ли да си представите Сърбия в която премиерът, министърът на външните работи, на отбраната, на вътрешните работи или на образованието е косовски албанец?! Това е невъзможно и именно поради това Косово е загубена кауза.

В Сърбия и в Европа политическите процеси вървят в противоположни посоки. Европа политически и икономически се обединява, а Сърбия се разпада по етническите си кръпки. Първото е резултат от развитието на техниката и технологията и нуждата от единствен пазар, второто е следствие от демокрацията: тоталитарните държави създадени с окупация на чужди територии и асимилация на чужди народи в условия на свобода и демокрация се разпадат. Явление проверявано и доказвано неведнъж от Александър Македонски до наши дни. Това, че сръбските политици не четат история с нищо не променя нещата.

В такива условия ДСБ (без Ю) дочака оставката на Йовица Костов в най-неудобния момент; в началото на парламентарните избори. Точно по това време имаше и най-много мераклии за депутати от българското малцинство, но нямаше кой да завери кандидатската листа; Йовица Костов бе в оставка, а избора на новото ръководство на партията нещо се проточи. Докато се избере ново ръководство, изборите минаха! Това, и още ред други неща поразровиха нашите политически жабурянци и за кратко време българското малцинство се сдоби не с една, а с три партии! Така де, ако не бива едната, другата да е готова.

ДСБ в движение регистрира промените и веднага откри политически дебат за положението на българското малцинство и на Босилеградска община. След пет маратонски срещи, пет партии и неправителствени организации постигнаха съгласие около текста на

Декларацията

която отправиха до най-високите държавни власти в България и Сърбия и Европейския парламент. Останалите се обединиха около една друга Декларация: на консервативната националистическа десница. Тя всъщност отразява становищата на актуалната власт по ред въпроси. Дискусиите по текста на Декларацията досущ приличаха на разправиите в сръбския парламент. Политиците ни хич не се вълнуват от проблемите на хората, а от проблемите на властта и не дават дума да се каже за образованието на български, полицията, правосъдието и държавна сигурност обслужващи интересите на властващата партия.

В крайна сметка, само Общинските съвети на Демократичния съюз на българите, Сръбското движение за обновление, Народната селска партия – Мариян Ристичевич, КИЦ “Босилеград” и Матицата на българите в Сърбия подписаха Декларацията. Тя предизвика медийна шумотевица в България и Сърбия. С тази Декларация българското малцинство даде признаци на политически живот.

На фона на общата политическа ситуация в Сърбия и у нас се очертават много тревожни тенденции. Връзката между правосъдието, полицията, адвокатурата и прокуратурата доведе до грубо нарушаване на човешките права. Естествено, никой не закача истинските престъпници, на мишената на държавата са лидерите и активистите на “предателските” партии и на някои неправителствени организации. Явно, старите комунистически грешници, отскоро предрешени в “демократични” одежди имат страшно нечиста съвест щом искат на всяка цена да ни затворят устата.

Разбира се, това никак не работи за развитието на демокрацията у нас. Нито пък за възстановяването на българския език в нашите училища. Защото, докато у нас се преследват хора с биографии в борбите за демократични промени, никой няма да може да разпознае интереса си детето му да учи на български език. В такива условия, и тази година в Босилеград се очертава

нова българска паралелка

в първи клас, но това ли е решението? Стратегическата цел на сръбската асимилационна политика да ни наложи сръбският език като майчин не се е променила дори и когато на пръв поглед отстъпва: и с откриването на “българските” и “сръбските” паралелки, пак се цели да се раздели и противопостави малцинството.

Владимир Захариев вече не е депутат в Скупщината на Сърбия. Наближава краят и на неговата политическа кариера. Ще остане запомнен само с това, че по негово време бе издигнат паметника на Левски в Босилеград. Лекомислените му и наивни обещания за големите строителни и икономически похвати от които Босилеград трябваше да стане “малък Кувейт”, отидоха на вятъра. Инвеститори не дойдоха. Никой не поиска да приватизира в Босилеград. Българските бизнесмени засега предпочитат да купуват фирми във вътрешността на Сърбия. У нас дойдат, огледат, послушат батко Владковите приказки и си заминат за да не се върнат никога вече. Все пак, политиката е прекалено сериозно нещо, за да могат с нея да се занимават несериозни и посредствени хора. Неведнъж сме го изпитали на гърба. Дето се казва, живи сме изгорели от парене и пак не ни идва акъл.

Иван Николов

Демократичен съюз на българите (без Югославия)

Ние можем да се избавим само с големи и бързи промени в които да променим навиците си, стила на живот и манталитета, а не само законите и заплатите.

Зоран Джинджич

Оставката на бившия лидер на сега вече също бившия Демократичен съюз на българите в Югославия Йовица Костов дойде в най-неудобния момент – точно пред изборите за народни представители в Републиканския парламент. Някак си по това време Републиканската избирателна комисия значително занижи критериите за кандидатстване за малцинствени депутати и това пробуди депутатските мераци на някои известни нашенски муцуни. Обаче оставката на Йовица Костов и назначаването на Драголюб Иванчов за временен председател, където случайно, където нарочно, създаде вакуум и нямаше кой да завери кандидатската листа. Така българското малцинство остана без депутат в Скупщината на Сърбия. Което, с оглед на сегашната парламентарна и правителствена криза, не е кой знае каква загуба за малцинството. Даже никаква. Най-много мераклиите за депутати да са спестили народните пари които и без това щяха да отидат на вятъра. Българското малцинство нямаше да получи шанс да представи своите политически и национални интереси в сръбския парламент. Едно защото те все още не са ясно дефинирани, и друго, защото все още никой не се наема да ги изложи.

В деня на парламентарните избори, 21. 01. 2007г., Главния съвет на ДСБ(Ю) след дълга блокада проведе вътрешно партийни избори, избра нов лидер на партията и взе няколко важни решения с които като птицата Феникс отново излезе от пепелта и заяви намерението си да се завърне в политическия живот на малцинството. На това заседание дойде “твърдото” крило, хора и личности калени в борбите за правата на българското малцинство по време на режима на Милошевич, докато другите предпочетоха да гласуват на парламентарните избори за депутати на сега все още недействащата сръбска народна скупщина. От съобщенията издадени след това си пролича, че се завръща оня старият, истински ДСБ(Ю) само че сега без Ю-то което само си отиде в историята.

Обидени от това, отлюспилите се от ДСБ(Ю) опортюнистски членове в Цариброд обявиха, че ще правят поне още една (а може и две!) нови български партии. Тръгнаха да набират членове, да правят промоции, наеха си и журналисти които приклякайки тръгнаха да ги снимат и да пишуркат едно-друго внимателно заобикаляйки съществените проблеми касаещи положението на българите. Една от промоциите им стигна чак в Народното събрание на Република България.

Явно в Службата за борба с “вътрешния враг” бяха взели някакво решение. На тях от една страна им трябваше българска национална партия която да прокарва официалната правителствена политика към малцинствата, а от друга, да изолира безкомпромисните критици на тази политика като “крайни екстремисти”. Тъй като разбиването на опозиционното пространство у нас на десетки просръбски партии които никога не могат да се обединят и да предложат алтернатива на сегашното управление се показва успешно, някой очевидно бе решил да приложи същия модел и по отношение на привържениците на националната идеология създавайки две-три български партии.

В интерес на истината всичките си оспорват правото за наследство на бившия ДСБЮ. Във в-к “Братство” припламнаха и първите словесни схватки на тази тема. Интересно е да се помисли защо отлюспилите се членове претендират за наследството на ДСБЮ, след като в продължение на пет години направиха всичко за да го умъртвят?!

Както и да е, промените на името, седалището и опълноменото лице бяха регистрирани в сръбското министерство и Демократичния съюз на българите (ДСБ) излезе крачка напред като легална партия с намерението активно да се включи в политическия живот на малцинството. На другия край, в Цариброд, бе задвижена инициатива за създаване на Демократична партия на българите (ДПБ), засега с неизвестни намерения. Появи се информация и за създаване на трета българска партия. И нищо друго.

Освен известните проблеми и дилеми, засега никой не предлага нищо съществено ново за решаване на многобройните проблеми касаещи опазването на националната и културна идентичност, нарушаването на човешките и малцинствени права, политическия статус и икономическото развитие на българското малцинство в Западните покрайнини след Милошевич. Освен неуспешният опит за постигане на консенсус между политическите партии и неправителствени организации в Босилеград по въпросите касаещи положението на Босилеградска община, други дебати за положението на малцинството засега няма.

Освен заявката че ДСБ и ДПБ (и останалите две-три дузини просръбски партии), ще участват на избори, никой досега не успя да събере кураж да предложи европейски модел за решаване на проблемите на българското малцинство – признаване на някакъв вид автономия с която да се гарантират правата и интересите на българското малцинство и да се институционализират политическите механизми с които малцинството по демократичен път само да поеме отговорността си за собственото развитие. Така както това се прави в Испания, Италия, Белгия или още по-близо – в България. И още по-точно: така както сърбите искат да бъде решено положението на сръбското малцинство на Косово!

В Сърбия днес трудно може да се намери събеседник на тази тема. Още повече – конституцията и законите не разрешават това. Даже всеки опит за разсъждаване в тази посока се посреща с подозрение за сепаратизъм, отцепление и присъединяване към България. Така поставен, проблемът просто не може да се обсъжда. Параноидната политическа шизофрения от която боледуват повечето консервативни сръбски политици не им позволява спокойно и рационално да обмислят начините за решаване на проблемите на малцинствата така както изискват новите условия продиктувани от глобалното преразпределяне на световните сили, развитието на света и съпътстващата го политическа теория и практика.

Трагедията на сръбската политическа мисъл се превръща и в наша малцинствена трагедия. Десетилетия наред, включително и днес, ние не можем да се интегрираме в сръбското общество поради простата причина, че интеграцията е възможна между свободни, равнопоставени и достойни граждани. Сръбските политици ни искат само като послушни, сръбско говорещи и сръбско мислещи поданици на тяхната система изградена върху общоизвестните закостенели националистически клишета.

Така трагедията на Сърбия се превръща и в наша трагедия. Трагедия чието действие се заплита върху сблъсъка на тиранията и демокрацията. Те искат да са наши господари, но ние не искаме да сме техни роби. Защото светът в който живеем, особено неговата по-добра част, е изградена върху свободата и правата на човека и гражданина.

Ето защо, освен намерението си за участие на изборите, новосъздадените български партии трябва да открият обществен дебат и за положението на българското малцинство като колективитет в политическата система на Сърбия. Опитите проблемите на малцинството да се премълчат или в най-добрия случай да се сведат до нарушаване на индивидуални човешки права и свободи значи да се избегне същността на проблема. Да се мисли, че само с промяна на хората на властови позиции може да се постигне някакъв резултат, също е несериозно.

Ако ние имаме някакъв шанс в Сърбия, то този шанс съществува само дотолкова доколкото е възможно Сърбия да стане либерална демократична държава изповядваща ценностите на гражданското общество, правата на човека и гражданина и пазарната икономика.

Ако си помислите, ще се убедите че този шанс не е много голям.

Иван Николов

СЪОБЩЕНИЕ ЗА МЕДИИТЕ

След задълбочен анализ на проведените парламентарни избори на 21. 01. 2007г. в Босилеградска и Царибродска община, Главния съвет на Демократичния съюз на българите счита, че българското национално малцинство за пореден път бе излъгано да пилее гласовете си за партии които не отразяват политическите интереси на малцинството в сръбския парламент. Деветнайсетте партии които участваха на парламентарните избори в българските общини, нямаха такава цел. С платени местни партийни активисти и с широката подкрепа на политически непросветените и манипулирани избиратели, българите дадоха мандат на една политика която е самоубийствена не само за бъдещето на българското малцинство, но и за цялата сръбска държава.

За българското малцинство няма значение кои други партии са победили или загубили в Босилеград и Цариброд. Всичките те са еднакво вредни за малцинството, защото не отразяват и не провеждат неговата политическа воля а му налагат волята на партийните централи в Белград. Факт е, че българите нямаха представена своя партия на изборите. Изборите бяха демократични по форма, но не и по съдържание. В такива условия профитираха само ония интересни групи в нашите общини, които са тясно свързани с управляващата Демократическа партия на Сърбия на Войислав Кошунница.

В предизборната кампания нито една от тези, управляващи и опозиционни партии, с нищо не дадоха да се разбере, че имат управленска стратегия за решаване на огромните стопански, политически и културни проблеми на българското малцинство, касаещи зачитането на неговите човешки права, опазването на националната му идентичност и стопанско развитие. Даже и не споменаха за това.

В условия на контролирани медии които все още ни подават селектирана информация, партиите се интересуваха само от нашите гласове за да получат мандат с който да провеждат една анахрона и отречена от всички европейски страни политика която обрича нашето население на изолация, безработица, политически натиск и беззаконие.

Тайната на изборния успех на Демократическата партия на Сърбия в Босилеград представлявана от сегашният кмет и депутат Владимир Захариев в никакъв случай не се дължи на неговите управленски успехи, както той се опитва да се представи, защото такива няма, а на неговите политически манипулации, демагогия, популистки обещания и груби нарушения на избирателната процедура които, за съжаление, нито една от сръбските партии в Босилеград не се опитаха да оспорят.

Изминалите парламентарни избори в Босилеградска община са били контролирани от 1346 лица а са гласували общо 5385. Това означава, че почти всеки четвърти гласоподавател е получил 2 000 или 2 500 динара за участието си на изборите. Ако се има предвид, че Демократическата партия на Сърбия в Босилеград ръководена от кмета и народният представител Владимир Захариев, формално е контролирала 9 кандидатски листи, това означава, че пред всичките тия листи на 31 избирателна секция в общината са били ангажирани около 600 души! В крайна сметка тия партии (ромски, мюсюлмански, реформистки, партии от Войводина и пр.) получиха само по няколко гласа, което означава, че за тях не са гласували дори и ония които са били платени да седят пред тях в избирателните секции. Крайният резултат показва, че всички тия гласове са отишли при “големите играчи” а останалите са послужили като средство с което от държавата са източени пари които в

крайна сметка са използвани за купуване на гласове и за манипулиране с гражданите. За съжаление, този метод са използвали и други, тнр. “опозиционни” партии.

Интересно е също така, че при преброяването на населението в Босилеградска община през 2002 година, не бе намерен нито един ром, но на сегашните парламентарни избори в Босилеград участваха две ромски партии без да имат свои контролори на изборите.

Ако към всичко това прибавим многобройните нарушения на изборителния процес каквито бяха: гласуване извън параваните, гласуване без лични карти, гласуване за членове на семейството, назначаване на роднини в изборителните комисии – получава се цялостна картина за атмосферата в която бяха проведени изборите и формулата по която бе постигната изборната победа на Демократичната партия на Сърбия ръководена от Владимир Захариев. Представителите на тнр. “опозиционни” партии дори не се опитаха да оспорят изборните нарушения.

Изхождайки от всичко това, ГС на ДСБ призовава българите в Сърбия да преосмислят досегашното си поведение на изборите и да пренасочат усилията си към подкрепата и създаването на собствена национална партия отразяваща техните политически интереси в институциите на политическата система.

**Главен съвет на Демократичния съюз на българите
Председател Драголюб Иванчов**

Още нещо за “наследниците” на ДСБЮ

Ако вече сме останали 20 000 българи в Сърбия които според мен също не се чувстваме достатъчно българи и при наличието на петнайсетина сръбски политически партии, мисля че не ни трябва повече от една българска национална партия. Без да оспорвам никому правото да си прави колкото си иска “национални” партии, мисля, че ако ние бяхме национално отговорни и истински патриоти, ДСБЮ още през 1992 година трябваше да се наложи като основна и водеща политическа сила в Западните покрайнини.

Не искам да коментирам сръбските партии защото не си заслужават коментара. Искам само да припомня на читателите за поведението на днешните самопровъзгласили се “наследници” на ДСБЮ (след като решиха, че достатъчно са го умъртвили).

Въпреки че издъхваше, Югославия все още беше жива когато нашите малцинствени “интелектуалци” създадоха “Матица на българите в Сърбия” бързайки час по-скоро да легитимират новата държава въпреки че никой нищо не ги питаше. По-лицемерно, по-сервилно, по-угодническо поведение на нашите интелектуалци към сръбския режим едва ли има някъде. Същото се отнася и за сдружението “Нашинец”. И до днес те нямат, и вероятно никога няма да имат ясна позиция по националния въпрос.

Националният съвет на българското малцинство е също една казионна структура създадена от анонимни, послушни и верни на Кошуница българи за еднократна употреба. Кошуница също не си заслужава коментара. Той добре щеше да стори ако 5-те милиона динара които дава на 5-6 души навъртащи се около Националния съвет, беше вложил в някой стопански обект у нас.

Искам да припомня на “наследниците на ДСБЮ” за онази случка през 1998 година когато на едно събрание на Главния съвет на ДСБЮ предложих да излезем с една декларация в която да изложим позициите на българското малцинство предвид разпадащата се Югославия и все по-грубото нарушаване на човешките и малцинствени права на българите. Само Иван Николов подкрепи това мое предложение а сегашният “наследник” на ДСБЮ Иван Григоров на другия ден ми каза че “няколко души ще си дадат оставки в ДСБЮ от теб”. Същият господин през 1991 година цял прежълтял от страх ме накара да изгорим двацетина джобни календарчета издадени от Демократичната партия на тогавашния лидер Стефан Савов на които бяха нарисувани исторически български територии заграбени от Югославия. Послушах го защото той тогава беше лидер на ДСБЮ и наистина имахме нужда от всеки човек. Сега виждам името му в “наследниците” на ДСБЮ в някаква ДПБ и се чудя каква ли ще бъде тази партия.

И с другият “наследник” Йовица Костов, за когото чух че скоро в Цариброд ни обявил за “екстремисти”, имах също една интересна вербална схватка. Изнервен от пасивността на ДСБЮ по времето когато той беше председател на ДСБЮ отидох при него когато вече беше постъпил на работа в Националния съвет и се опитах да го убеждавам, че трябва да направим нещо за да съживим партията, но той грубо ме прекъсна да не го занимавам с това. Излизайки от канцеларията му казах да не забравя “че заради ДСБЮ съм готов на всичко”. Това беше около 12 а вече около 15 часа двама униформени полицаи влязоха в къщата ми и ми връчиха призовка на сръбски език да отида на информативен разговор в полицията. Казах им че искам призовката да бъде написана на български език и те учтиво си отидоха. Следващите два-три месеца полицаите на два-три ми носеха призовки да давам обяснения че съм се бил “заканвал” на г-н Йовица Костов докато един ден им казах че “наистина за ДСБЮ съм готов на всичко” и ако това е престъпление нека да свидетелстват пред съда в негова полза. Така въпросния председател изкара четири-пет години без да предприеме никакво сериозно политическо действие и едва си подал оставка вече се обявява за основател на ДПБ. Няма да се изненадам ако заместник на лидера на партията сложат шефа на БИА. Сигурен съм че от съображения за “лоялност” никой няма да протестира. Навремето един косовски лидер бе казал за нас: “Положението на българското малцинство най-добре показва че в тази страна не си струва да бъдеш лоялен”. Благодаря му за това. А на днешните български управници искам да се обърна с думите на Вазов “елате ни вижте” (заедно с вашите сръбски приятели).

Димитър Димитров – Треперски

Съобщение за медиите Общински съвет на ДСБ - БОСИЛЕГРАД

Общинският съвет на Демократичния съюз на българите в Босилеград, изхождайки от изключително трудното икономическо, социално, културно и политическо положение на българското национално малцинство и специално на община Босилеград, и имайки предвид разделението и противопоставянето на населението на десетки политически партии въпреки общите му политически интереси, през февруари т.г. откри политически дебат на който покани всички действащи политически партии и неправителствени организации на територията на община Босилеград да се произнесат по проблемите и да дадат свои предложения за излизане от сегашната криза.

Целта на разговорите бе да се дефинират основните жизнено проблеми на Босилеградска община, да се постигне политически консенсус и да се поиска помощ от Правителствата на Сърбия, България и от Европейския парламент за излизане от сегашната криза.

От 19 февруари до 16 април т.г. бяха проведени общо 5 срещи на които с известни отсъствия дойдоха и се произнесоха почти всички политически партии и неправителствени организации.

На първите три заседания участваха основно опозиционните партии с демократична ориентация които проявиха конструктивен подход и на базата на техните изказвания Общинският съвет на ДСБ в Босилеград подготви работна версия на Декларация която трябваше да се обсъди още веднъж и с евентуални поправки да се подпише.

На четвъртото заседание в обсъждането на Декларацията се включи и Общинският съвет на ДСС. Нейният председател Владимир Захариев предложи обсъждане на Декларацията точка по точка. В разискванията той не се съгласи с формулировките за обучението на майчин български език, информирането обслужващо интересите на властващата партия а не интересите на гражданите, влиянието на властващата партия върху органите на правосъдието и БИА която продължава да преследва хората с демократична ориентация като “държавни врагове”. Владимир Захариев предложи собствена версия на Декларацията от която бяха изхвърлени споменатите точки, но затова пък бяха разширени материалните искания към България.

На последното заседание се оформиха два основни блока за и против Декларацията и на тази основа се провали опита за постигане на политически консенсус. В крайна сметка надделяха теснопартийните и личните интереси, зависимостта от белградските политически централи и

липсата на желание и готовност да се плати цената на промените. Накрая, Декларацията бе подписана от Общинския съвет на ДСБ, КИЦ “Босилеград”, Матицата на българите в Сърбия, Народната селска партия – Мариан Ристичевич, Общинския съвет на Сръбското движение за обновление и представителя на Либерално-демократичната партия.

ОС на ДСБ изразява съжаление, че повечето партии с демократична ориентация не проявиха разбиране и съгласие по основните въпроси касаещи опазването на националната идентичност на българското малцинство и политическите предпоставки за неговото опазване и развитие. Уважавайки всичките им политически различия, ДСБ изразява учудване, че повечето от тях проявиха нерешителност по идеологическите постановки от времето на социализма за българското малцинство като “мост на сътрудничество” в българо-сръбските отношения, обучението на майчин български език, разделението на малцинството на десетки политически партии и откъсването на Клисуре, Божица и Топли дол от територията на община Босилеград.

Въпреки всичко това, ОС на ДСБ в Босилеград ще положи усилия да продължи обществения дебат по основните проблеми на българското национално малцинство и община Босилеград с цел постигане на единство за излизане от сегашната криза застрашаваща не само националната идентичност но и екзистенцията на населението.

Общински съвет на ДСБ в Босилеград Председател Радко Стоянчов

“Нова партия на българите в Сърбия”

в-к “Братство” 09. 02. 2007г.

По повод информацията, че Общинската организация на ДСБЮ в Цариброд е раздвижила инициатива за създаване на нова партия на българите в Сърбия, искам да направя някои пояснения и да задам някои въпроси на “учредителите”.

През 90-те години ние създадохме ДСБЮ и го изправихме на правилния път – да защитава българщината, а не да бъде параван и декор на власт имащите в досегашните няколко Югославии и в сегашна Сърбия. После други го яхнаха като бял кон, но не направиха нито една крачка напред. Сега обявиха, че времето на ДСБЮ е “приключило”, (други казаха, че трябва да го “погребем”), но никой нищо не каза кои са гробкопачите му.

Времето на ДСБ(Ю) не е приключило, приключи само (Ю)гославия. Когато по времето на нейното разпадане, предложих ДСБ(Ю) да излезе с декларация с която да обяви края на една епоха и да потърси начини за спасението на българското малцинство, повечето мои съпартийци в ГС на ДСБ(Ю) ме обявиха за екстремист и заплашиха с оставките си. Не съм и очаквал друго от подобни и удобни за сръбската държавна сигурност сръбски патриоти от български произход.

Когато на 21 януари т.г. в Босилеград проведохме заседание на Главния съвет на ДСБ и за четвърти път положихме усилия да съживим организацията, Ангел Йосифов каза, че това заседание било “нелегитимно” и не дойде на него, въпреки че беше учтиво поканен като член на Главния съвет на ДСБЮ от Цариброд. А побързаха заедно с Небойша Иванов и Николайча Манов да искат подкрепа за участие на парламентарните избори. Питам, ако е нелегитимно, защо той заедно с Небойша Иванов идваше в Босилеград да търси подкрепа за участие на парламентарните избори? Добре, че Йовица Костов вече си беше подал оставката и предал архива и печата на Драголюб Иванчов, иначе ДСБЮ щеше да си остане “легитимен”, и може би щяхме да имаме поредния послушен депутат в сръбския парламент в лицето на един от двамата учредители на новата партия.

Уважаеми другари, нямам нищо против да си правите “модерни” партии. Не се съмнявам какви ще бъдат те. Надявам се скоро да осъзнаете каква вреда сте направили на българското малцинство в Западните покрайнини, пък и Сърбия вече няма да има нужда от вас – ако иска да върви по европейския път. Ако иска да си остане в ЕГРЕК – това е друга работа.

Моля да обясните какво му е нелегитимното на заседанието на ГС на ДСБ от 21 януари т.г.? Нашите политически борби за българската кауза са ясни, а вие, щом си взимате заплатите от достойния заместник на Милошевич, Кошуница, (за когото Хага е девета дупка на кавала), няма начин да не провеждате неговата политика. Припомням Ви, че идеята за двуезичното обучение с което на практика изчезна майчиния български език от нашите училища се роди в главите на такива като вас през 1985 година в Димитровград и от тогава до днес последователно провеждате същата политика.

На мен отдавна ми писна от такива потръчковци като вас, послушни удобни и т.н. но престанете да използвате страха на нашия народец който докарахте до такава сиромашия, че той наистина е готов за една бутилка олио и майка си да продаде, но трябва да знаете, че всичко си има край.

Димитър Димитров – Треперски

За визовият режим не решават в София и Брюксел, а в Белград!

По повод статиите “Трябва да се пригаждаме към една нова атмосфера” и “Решават София и Брюксел” във в-к “Братство” от 12 януари 2007г., искам да изразя своята гражданска позиция към някои становища и изказвания (за които не е ясно дали са на Владимир Захариев или на в-к “Братство”).

Цитирам: *“...гражданите на Босилеградска община са стъписани от факта, че за идването им в майката родина им трябва виза. Въпросът как да се улесни издаването на тези документи, които задвижи кметът на общината и депутат в Скупщината на Сърбия Владимир Захариев, беше основната тема на проведените в Босилеград разговори между него и генералния консул на България в Ниш Георги Юруков, придружаван от директорката и главния секретар на Агенцията за българите в чужбина Деница Христова и Стефан Николов”*. По нататък се казва: *“...че хората от Босилеградско, 95 на сто от които са българи и които по различни основи са свързани с България, са изправени пред проблеми”*. А още по-надолу: *“...предлагам следното: заинтересованите да подават молбите в кметството в Босилеград, където да получават и визите”, и накрая: “Представителите на Агенцията за българите в чужбина и кметът се договориха молбите за удостоверенията за български произход, които издава агенцията, да се приемат в кметството в Босилеград.”*

За “Братство” и Владимир Захариев, България стана “майка родина” едва когато бе въведен визовия режим. Искам да им припомня, че не толкова отдавна, предшествениците на Владимир Захариев пишеха и така: *“- Група екстремни националисти, числящи се към легитимно несъществуващия ДСБЮ, със своите провокативни деяния се опитват да нарушават хармонично традиционните междунационални отношения в средите, в които по-голямо число от жителите са числящи се към българското национално малцинство (...) изтъкват афиши с иритиращо-провокативно съдържание, за които положително се знае, че се подготвят извън нашата страна (...) Българското национално малцинство, със своята легално избрана структура иска да бъде мост за свързване и сближение с по всичко близкия сръбски народ (...) Югославия е единственото наше отечество.* (Съобщение на Общинския отбор на СПС, в-к Братство от 01. 04. 1995г.)

Ето такива неща пишеха “Братство” и предшествениците на Владимир Захариев, когато ние се опитвахме да предотвратяваме това което ни се случва днес. Как така сега изведнъж българите в Босилеград станаха 95% когато им бе въведен визовия режим, а по време на преброяването на населението през 2002г. “имаше” 1300 сърби? Които на всичкото отгоре, начело със “сръбските патриоти” от български произход гласуваха за военнопръстъпниците и убийците които при всичките други нещастия ни сложиха и под визов режим. Откъде-накъде Владимир Захариев изведнъж е “задвижил” въпросът за улесняване на визите и дори се слага на разположение да помага при издаването им? КИЦ Босилеград и специално Иван Николов в многобройните си изказвания по медиите, вече две години непрекъснато предупреждава за опасността която застрашава българското малцинство от визовия режим, а към края на миналата година проведе и пресконференция в БТА на тази тема, все с намерението да обърне вниманието на българската общественост върху нашите проблеми. По същото време партийните активисти на Владимир Захариев непрекъснато сееха слухове в Босилеград, че КИЦ-а ще се закрива – мечта на всички управляващи в Босилеград от 1997г. до днес.

В ситуация когато всички хора с българско гражданство са все още под тнр. “външно наблюдение” на службите за сигурност, кмета и депутат Владимир Захариев, ни по-вече ни по-малко сам се предлага да носи и молбите за издаване на удостоверения за български произход в Държавната агенция за българите в чужбина?! Искам да го попитам, щом е толкова добър българин и патриот, защо кметството в Босилеград не издава удостоверения за български произход, или още по-добре – кръщелни свидетелства на български език с данни за българска народност, но той си предлага услугите да ги носи в Агенцията за българите в чужбина? Има ли по-голям цинизъм от това? Надявам се, че сръбските служби нямаат нужда от неговия надзор над молбите за българско гражданство.

Готов съм да наградя всеки, който ми покаже стенограм от сръбската скупщина от който да се вижда, че Владимир Захариев е казал една-единствена дума да защити правата и интересите на българите в Босилеград,

които при все че имат всички права, нямат право да получат от сръбската държава едно удостоверение че са българи по народност?!

Много е трагично, че трябва да живеем с визовия режим, но кой е виновен за това? Кога най-после Владимир Захариев и неговия партиен лидер Кошунница, (за когото Хага и Европа бяха последната дупка на кавала), ще разберат че Европа няма да изпълнява сръбските условия, а точно обратното, Сърбия ще трябва да изпълнява европейските условия? И вместо да дава акъл на българския генерален консул и на директорката на ДАБЧ, вместо да краде и да изпреварва КИЦ-а в събирането на подписки за облекчаване на визовия режим (за да ги провали), да се заложи в сръбската скупщина за изпълняване на европейските критерии за пълноправно членство на Сърбия в ЕС и тогава вече няма да има визи. Това е най-доброто нещо което може да направи за Сърбия, щом е толкова влюбен в нея и иска вярно да ѝ служи. Всичко останало са лъжи.

Днес трябва да понесем последиците от грешките които направихме в миналото. Най-големите от тях са, че изгубихме битката за ДСБЮ и свободата на медиите. От сегашната криза няма да ни извадят ония които ни набутах в нея. Те трябва да си отидат от власт. Ако не за друго, то поне за лъжите: Босилеград не стана “Малък Кувейт”, а и 3000 работни места ги няма (с изключение на няколко послушни партийни членове които постъпиха на работа с негова протекция). Всичко което Владимир Захариев ни остави след пет години е честването на “Сръбска Нова Година” сред, както самият той казва, 95% българско население и няколко километра лоша асфалтна настилка. Вредата която ни направи, тепърва ще се изчислява.

Димитър Димитров Треперски

Сръбско трениране за Европейския съюз

Още не бе стихнала еуфорията от членството на България в ЕС, когато през февруари тази година от ГПП “Рибарци-Олтманци” почнаха да идват тревожни сигнали, че сръбските митнически власти от 1 март т.г. няма да пускат гражданите с двойно гражданство да влизат в България с български паспорти. Даже се разпространяваха слухове, че ще се отнемат и колите които карат гражданите с българско или със сръбско гражданство регистрирани в България на легални фирми.

Въпреки че не беше за вярване, на първи март това наистина се случи. Имах възможността и лично да го изживея.

На 02. 03. 2007г. пътувахме за България с колата на Димитър Димитров – Треперски аз, председател на КИЦ-а в Босилеград, Драголюб Иванчов председател на Демократичния съюз на българите и Димитър Димитров - член на Главния съвет на Демократичния съюз на българите. Сутринта на ГПП “Рибарци-Олтманци” на сръбската митница подадохме българските си паспорти на полицаи Мая Джорджевич, която ги прегледа, тръгна да им слага печати, после ги събра и влезе в митницата. След около 15 минути се върна и ни обясни, че не можем да минем с български паспорти и че задължително трябва да покажем сръбски паспорти. Попитахме я как можеше да се минава досега, и тя ни каза: “Вероятно за това че сега България е влязла в ЕС”. Опитахме се да ѝ обясним, че това няма значение и че това е грубо и скандално поведение на непризнаване на паспорта на една страна която при това е и членка на ЕС. Обяснихме ѝ че за да севлезне в България със сръбски паспорт той трябва да бъде визиран. Тя ни гледаше в недоумение и ние поискахме да ни даде служебна бележка на какво основание се прави това, но другия полицаи се намеси с думите: “То ће да вам објасни наш Јова”. Разбрахме, че става дума за шефа на полицията на пункта в Рибарци Йова Стойилкович който още не беше дошъл на работа. Същият ни е много добре известен с антибългарските си настроения и систематичния тормоз който прилагаше към нас по времето на режима на Милошевич. Беше безсмислено да се разправяме повече, пък и закъсняхме за срещата, върнахме се обратно, взехме си сръбските паспорти и минахме границата.

После се заредиха и други такива случки. Сръбските митнически власти упорито настояваха за сръбските паспорти! Случиха се и такива абсурдни ситуации, че даже искаха сръбски паспорти и от хора които вече нямат сръбско гражданство. На упоритите искания да им се обясни въз основа на какъв закон се тормозят тия хора, сръбските полицаи на “Рибарци” извадиха някакви смачкани фотокопии от Закона за гражданството в които пишело, че лицата които имат и гражданство на друга държава докато са на територията на Югославия, са длъжни да ползват само югославското гражданство!/? На граничните пунктове към Унгария, Хърватска и Македония нямаше такива

проблеми. Даже там сръбските полицаи от двата подадени паспорта, сръбският и българският, по правило взимаха само българския – сръбския го връщаха обратно.

Хората с българско гражданство тръгнаха да се оплакват на българското посолство в Белград и на Министерството на външните работи на Република България. А от там – ни вест ни кост! Дойдоха и български и сръбски журналисти. Питаха, разследваха случая на място, поставяха въпроси на българските дипломати какво са направили за да ни защитят от произволията на сръбската полиция и те неловко отговаряха: отпратили били питане към сръбските власти и сега чакат обяснение.

Изминаха три месеца и никой не даде никакво обяснение. Нищо чудно – сръбската държава в момента е такава, че действително няма кой да даде никакво обяснение.

Въпрос е и дали има кой да го поиска както трябва. Защото, когато става дума за българите в чужбина и особено за българите в Западните покрайнини, българските дипломати пипат със свилени ръкавици. Все ги е страх да не би братята сърби да ги обвинят в намеса във вътрешните им работи. Дори и когато “в рамките на вътрешните работи” те безцеремонно нарушават правата на човека. Такова поведение открива няколко съществени въпроса.

Първо, никой от нас от добро не е тръгнал да иска българско гражданство. Искайки българско гражданство, ние всъщност искаме защитата на българската държава от грубото нарушаване на нашите права и свободи от Сърбия която има сериозни проблеми не само със себе си, но и с целия съвременен демократичен свят. Получавайки българско гражданство ние трябва да сме наясно, че имаме задължения към България. Давайки го, и тя трябва да е наясно, че трябва да ни защитава от произволията на тази толкова проблематична държава. Така че място за шикалкавене няма. Иначе, какъв е смисълът от придобиването на българско гражданство?

България има още по-голямо основание да иска обяснение поради факта, че самата Сърбия няма никакво законно основание за такова поведение. Размахването с вехтошарските югославски закони от преди двайсетина години е безсмислено и смешно. Най-малкото заради това, че Югославия вече не съществува. Пък и ако действително има такъв закон, то защо той не се прилагаше до 1 март тази година? Кой наистина е по-виновен: оня, който досега не го е прилагал, или оня, който сега го прилага? Ако наистина има такъв закон, той тогава трябва да важи за всички, а не на границите с Унгария, Хърватска и Македония да се тълкува по един, а на границата с България по друг начин.

Истината е, че поведението на сръбската полиция на ГПП “Рибарци” не произлиза от закона а вероятно от някакво вътрешно “отгоре” нареждане. “Професионалните сърби” никак не могат да се примирят с мисълта, че сръбските граждани от българска народност могат да имат български паспорти и да карат лъскави западни коли, докато “небесният сръбски народ” (с кирлясалите шайкачи и смрадивите кривоноси опинци) трябва да остане изолиран от всякъде и да кара там някакви раздрънкани таратайки от времето на прочутия ТВ-сериал “Камионджии”! Много добре познавам сръбския начин на мислене и съм наясно че те не могат да приемат че там някакви си “бугари” могат да имат двойно гражданство и да живеят в Сърбия!

Нито България, нито Сърбия вече пет десетилетия не успяват да приложат на практика тезата за българското малцинство като “мост на сътрудничество” между двете държави. Така както в миналото не успяха да ни използват за “мост” между Сърбия и България, така и днес не успяват да ни използват като “мост” между Сърбия и Европейския съюз.

Лицемерието на сръбската политика си личи отдалеч: от една страна те говорят за готовността на Сърбия да се включи в европейските интеграции, а от друга, прилагат ограничения и репресии към гражданите на Европейския съюз! После се чудят защо Европа и Америка ги “мразят” и си измислят разни заговорнически теории за да оправдаят собствената си глупост.

Сръбските политици не могат да разберат, че сръбското разбиране за териториална цялост и суверенитет няма нищо общо със стремежите на по-добрата част от европейския континент да преодолее разделението и конфронтацията между държавите в полза на гражданите. Суверенитета върху определена територия в никакъв случай никому не дава право да прави на нея каквото си иска. Защото върху тази територия живеят хора, а те, по рождение, имат определени неприкосновени права.

Все докато сръбската полиция се опитва под маската на несъществуващите закони да лекува комплексите си от неуспешните великосръбски проекти върху нас и да продължава да ни тормози в жалките си опити да спре хода на времето, ще страдаме и ние, но сръбския народ ще страда много повече. Защото политиката и действията на сръбските държавни служители не са се променили. Коста и Йова може би се различават по начина на действие, но не и по начина на мислене.

Вопли за помощ, крясъци в пустиня

До Скупщината на Република Сърбия - Белград
До Народното събрание на Република България - София
До Европейския парламент - Брюксел

Д Е К Л А Р А Ц И Я

Ние, долуподписаните представители на Общинските съвети на политически партии и неправителствени организации в Босилеград, изхождайки от:

-голямата безработица настанала след разпадането на социалистическата икономика и съпътстващите я социално-икономически, културни и политически проблеми застрашаващи екзистенцията на населението;

-изолацията в която изпаднахме след разпадането на Югославия и особено след влизането на България в Европейския съюз последвана от визов режим;

-унизителната роля на "мост на сътрудничество" превърнала ни в жертва на добрите сръбско-български отношения;

-систематичното нарушаване на общоприетите човешки и малцинствени права и свободи превърнало ни в послушни поданици на държавата вместо в активни и свободни граждани на демократично гражданско общество;

-отнемането на майчиният български език в образованието, администрацията, правосъдието, медиите и обществения живот;

-информирането обслужващо интересите на властващата партия а не интересите на гражданите;

-лошото здравеопазване застрашаващо здравето и живота на гражданите;

-нездрословната питейна вода застрашаваща здравето на гражданите;

-повсеместното замърсяване на околната среда;

-липсата на градоустройствен план вследствие на което Босилеград се превръща в неуреден и нехигиеничен град;

-масовото и незаконно унищожаване на водните и горски ресурси на общината;

-кадровата политика която на управленски места доведе верни и послушни на властващата партия хора, а не доказани специалисти;

-липсата на планирана краткосрочна и дългосрочна стратегия на развитие на общината;

-неспособността на Националния съвет на българското малцинство да създаде обща национална платформа и да я защити пред сръбското правителство;

-правосъдието и органите на МВР които продължават да обслужват интересите на властващата партия а не интересите на гражданите;

-органите на държавна сигурност които от прикритие продължават да репресират, манипулират и преследват гражданите набелязани за "държавни врагове";

-опасността от разделението и противопоставянето на малцинството на десетки политически партии;

Д Е К Л А Р И Р А М Е

I. Готовността си, изхождайки от общите жизнено интереси, да преодолеем партийните различия, да обединим усилията си и да поемем отговорността за тяхното решаване с цел създаване на нормални условия за всестранно икономическо, политическо и културно развитие на общината.

С тази цел ние каним представители на политически партии, неправителствени организации, държавни органи и институции, меди, обществени и културни дейци и граждани да ни се присъединят за да могат нашите искания да получат необходимата легитимна тежест и да ги отправим до Правителствата на Сърбия и България и Европейския парламент.

II. С оглед на това, че ние винаги сме изпълнявали нашите задължения към държавата Сърбия от нея очакваме да се разграничи от миналото, да уважава нашата национална и културна идентичност, да насърчава нашето икономическо развитие с цел създаване на действаща пазарна икономика, правова държава изискваща ред, справедливост и законност, но и уважаваща общоприетите права и свободи на човека и гражданина.

Ние очакваме от държавата Сърбия на практика да приложи законите които самата тя е гласувала в областта на:

- правата на човека и правата на малцинствата;
- образование на българското малцинство на майчин език без деклариране на родителите;
- образование на сръбски само за ония които се декларират като сърби;
- служебна употреба на малцинствен майчин език пред органите на държавната власт и органите на правосъдието;
- защита на културно-историческото наследство;
- контролирано и рационално използване на водните, горските и миннодобивните ресурси в полза на местното население;
- опазване на околната среда от прекомерно замърсяване;
- качеството на питейната вода;
- законност в работата на държавните органи на властта;
- връщане на отнетите и присъединени към Сурдулишка община села Клисурса, Божица, Топли дол и други селища;

II. От България като държава майка пожертвала ни с Ньойския договор като изкупителна жертва за собствената си свобода и независимост, ние, съгласно установената с международното право практика, очакваме не само политическа помощ и подкрепа, но и активно участие във възстановяването на нашата национална и културна идентичност и създаване на политически предпоставки за действаща пазарна икономика в нашата община която географски и комуникационно е отправена към българските пазарни центрове и магистрални пътища.

От България очакваме още:

- да се застъпи пред сръбското Правителство за безусловно спазване на нашите права и свободи и създаване на нормални условия за живот;
- да защитава правата и интересите на всеки българин който по какъвто и да е начин бъде подложен на незаконни действия и натиск от страна на сръбските власти;
- в българо-сръбските отношения на високо равнище да отпадне идеологическата формулировка за българско малцинство като “мост на сътрудничество” която ни обезличава и принизява до нивото на обект без да държи сметка за нашите интереси;
- да отвори границата си за свободно движение на стоки, идеи и капитали на територията на Босилеградско;
- да се заложи за откриване на нов граничен пункт при село Извор;
- да продължи да насърчава процеса на нашето национално и културно осъзнаване;
- да продължи с установената практика на приемане на студенти и ученици на българските университети и професионални училища;
- да възстанови българското гражданство на всички българи от Босилеградско които искат това;
- да положи максимални усилия за облекчаване или премахване на визовия режим в крайграничните райони;
- да положи усилия и средства за защита и опазване на българските културно-исторически паметници;
- да ни окаже експертна помощ там където се налага..

III. От Европейската общност ние очакваме:

-презглеждане на политическото положение на българското малцинство в процеса на решаването на югославската криза;

-оказване на политически натиск на правителствата на България и Сърбия с цел постигане на споразумение за облекчаване на сегашното положение на българското малцинство и създаване на нормални условия за живот;

-активно европейско присъствие и мониторинг върху цялостното положение на българското малцинство;

-включване на района на Босилеградска община в проектите за регионално трансгранично сътрудничество;

-инвестиции в инфраструктурната мрежа и нейното свързване с главните магистрални пътища към Сърбия, България и Македония.

Общински съвет на Демократичния съюз на българите
Председател
Културно-информационен център на българското малцинство “Босилеград”
Председател
Матица на българите в Сърбия
Председател
Общински съвет на Народна селска партия - Мариян Ристичевич
Председател
Общински съвет на Демократичната партия
Председател
Общински съвет на Сръбско движение за обновление
Председател
Общински съвет на Либерално демократичната партия
Председател

«По инициатива на кметството»

Изхождайки от това, че Босилеградска община е една от икономически най-изостаналите в Република Сърбия, преди всичко поради недостатъчната заинтересованост на почти всички досегашни републикански правителства, освен на досегашното, което започна да предприема мерки за нейното развитие, тъй като обеспечи на десетина милиона евра, въз основа на исквете от страна на кметството, както и поради досегашното пасивно отношение на Република България към сънародниците си в Босилеградско, общинските съвети на политическите партии и неправителствените организации, които действат на територията на общината, приеха следващата

Д Е К Л А Р А Ц И Я

След като Република България влезе в Европейския съюз, българите от Босилеградско изпаднаха в тотална изолация. Затова от правителствата на Сърбия и на България изискваме по-активно да се включат в решаването на проблемите на гражданите в Босилеградска община, в което процентуално живеят най-много българи.

1. Република България в бюджета си да отдели средства за развитие на Босилеградска община.
2. Правителствата на Сърбия и на България да създават условия за съвместни инвестиции в Босилеградско.
3. Двете правителства да оказват подкрепа на инвеститори от България, които да откриват стопански цехове в общината, на които тя ще им дава различни облекчения.
4. Двете правителства да сключат договор с който да се даде възможност на фирми от Босилеградско да изнасят стоки в България.
5. Двете правителства да ускорят активностите за модернизиране на гранично-пропускателните пунктове “Рибарци” и “Олтоманци”, с което да се създадат възможности за минаване на товарни коли и стоки (тирове, безмитни зони и др), тоест отваряне на терминал.

6. От правителството на Сърбия и компетентните министерства изискваме да предприеме мерки с цел да се измени сегашната кадрова политика на ГПП "Рибарци", която е неприемлива. Каква е тази политика показва и фактът, че почти всички митничари и полицаи на прехода не са месни граждани, което отрицателно действа сред населението в общината.
7. Република България да даде гражданство на всички българи от Босилеградско, които поискат това.
8. Република България да открие клон на Генералното консулство в Ниш в помещение на местното самоуправление в Босилеград и да дава визи на всички граждани от Босилеградско които поискат това.
9. Сръбските и българските власти да вземат решение за безвизов режим за гражданите от Босилеградско, така че те да могат да минават границата с лична карта и да пътуват в дълбочина най-малко до 50 километра.
10. Двете правителства да вземат решение за откриване на граничен преход край с. Извор, съответно Трекляно, както и край Голеш, съответно Жеравино (Кюстендилска община)
11. Правителството на България да създава възможност с цела да се увеличава броя на учениците и студентите от Босилеградско в българските учебни заведения.
12. Двете правителства да вземат съвместно решение с цел граждани от Босилеградско на които им е необходима спешна медицинска помощ, да се лекуват в Кюстендил и София.
13. Двете правителства да предприемат мерки за развитие на туризма и за опазването на околната среда в крайграничните общини, преди всичко река Драговищица. Това ще се постигне доколкото комисията на двете държави приеме съвместни проекти в тези области изготвени от страна на Босилеградска община и няколко общини от България.
14. Сръбското правителство досега отпуска средства за реконструкция на няколко църкви в Босилеградско, но това не е достатъчно да се запазят всички православни храмове, тъй като е имало малки донации от България. Необходимо е и българското правителство да се включи и да подсигурава средства за ремонтване на черквите в общината.
15. От Министерството на правосъдието изискваме да реализира собственото си решение и работата в Общинския съд и в Общинския съд за нарушения да се реализира освен на сръбски и на български език.
16. Министерството за местно самоуправление на Р Сърбия да подпомогне на общината за създаване на двуезични формуляри.
17. Да правителството на Р България подпомогне общински проекти и на други организации които се однасят до съхраняване и тъчене на културата и обичаите на населението в общината.
18. Да сръбски и български експерти вземат участие за изработка на стратегически план за развитие на общината, който вече се готви по инициатива на общинския съвет а под патронаж на УНДП. Плана ще бъде предоставен на двете правителства.
19. Правителството на Р България и другите държавни институции да своята помощ към босилеградска община реализират през държавни институции.

Подписали представители на общински съвети на политически партии:

1. ОС ДСС
2. ОС Г17+
3. ОС СПС
4. ОС СРС
5. ОС ДС
6. ОС ПСС
7. МБС
8. ОСДСБ
9. КИЦ
10. ОС СДО
11. ОС ЛДП
12. ОС ППС
13. НСБМ
14. НВО ПИНУС

15. НВО ДИА
16. ОС НСС
17. НВО ОПТИМИСТ

Евентуални справки на предложената декларация лицата могат да предоставят до сряда 18.04.2007 година до 10.00 часа, след което официалното подписване ще стане в 12 часа същия ден на заседанието в малката зала на Дома на културата.

Един половинчат опит за постигане на политически консенсус

Има хора които години наред разсъждавайки върху всички аспекти на нашата босилеградска, малцинствена и национална трагедия разбраха, че причините за нея до значителна степен се крият в разделението на политическото пространство на десетки политически партии, които, по правило, са противопоставени по идеологически и национален признак а техните лидери и членове най-често не си говорят. Всичко това е много добре скрито под маската на правата на човека “по-най-високите европейски стандарти”. Въпреки че всичките са съседи, роднини, членове на една и съща общност и ги измъчват едни и същи проблеми: безработица, визов режим, лошо здравеопазване, лоша питейна вода, замърсена околна среда, беззаконие, полицейщина и пр. Изхождайки от всичко това, Общинският съвет на Демократичния съюз на българите в Босилеград реши да постави началото на

политическия диалог

между политическите партии и неправителствените организации които действат на територията на босилеградска община с крайна цел постигане на политически консенсус по основните проблеми на общината и на българското национално малцинство. Уважавайки всичките им различия, Демократичния съюз на българите в Босилеград искаше да потърси общите допирни точки по които евентуално биха могли да се съгласят всичките или поне повечето от тях, поставяйки по този начин основите на една бъдеща стратегия за развитието на Босилеград. И да покаже безсмислието от сегашното разделение и противопоставяне на едни срещу други.

Първата среща се проведе на 19. 02. 2007г. в салона на КИЦ “Босилеград”. Внимателно избягвайки идеологическите разпръвки, председателствания искаше да насочи дискусиата към ежедневните проблеми на хората и се оказа, че всички се печем на един и същ огън и че вижданията по основните проблеми на общината и българското малцинство, независимо от политическата оцветеност, не са чак толкова големи. Поне сред ония които бяха дошли: Демократичен съюз на българите, КИЦ “Босилеград”, Демократичната партия, Сръбското движение за обновление и Гражданския съюз. Всеки говореше свободно за това което смяташе за важно и всички бяха съгласни, че Босилеград потъва в беда, мизерия и безизходност и че обезателно трябва да се направи нещо. Пред фактите и боговете замълчаха.

След тричасова дискусия се взе решение от всичките изказвания да се оформи една Декларация която да бъде подписана от колкото се може повече представители на политически партии и неправителствени организации и тя да бъде изпратена на Скупщината на Република Сърбия, Народното събрание на Република България и Европейския парламент в Брюксел, с цел да се

привлече внимание

и да се поиска помощ и подкрепа за създаване на по-нормални условия за живот. И за да се постигне по-добър ефект, взе се решение след една седмица отново да се поканят ония които не бяха дошли, да се поговори и с тях и после всички заедно, с общи усилия да се опитаме да постигнем съгласие.

На 26 февруари дойдоха малко повече хора и разговорите продължиха в същия тон. Но представителите на властта и тоя път не дойдоха. Проведе се по-широка, почти тричасова дискусия и отново пролича грижата на присъстващите да се направи нещо съвместно и да се даде принос за

спасяването на Босилеград. Председателят внимателно бележеше всичките изказвания и накрая всички решиха да оставят на Общинския съвет на ДСБ като инициатор да изготви работната версия на Декларацията, да я изпрати на всички участници и те на следващата среща да дойдат със забележките си, да се оформи окончателния текст, всички да го подпишат и да го изпратят.

Работната версия беше готова на време, и на време бе изпратена на участниците но... някой вероятно се беше постарал и навреме да я изпрати ТамКъдетоТрябва. И този някой бе решил, че тази Декларация е добра, ама...такова де, не е време, не е място, няма смисъл да я изпращаме, някой ще се обиди, няма да има полза и пр.

На следващото заседание пристигна и кмета Владимир Захариев с неговата вярна дружина и поиска Декларацията да се обсъжда точка по точка в чест на това че най-после бе благоволил да дойде.

Нещата вече взимаха друга посока.

Кмета и представителите на сателитните партийки около него категорично отказаха да се съгласят с точките в които се апострофираше отговорността за образованието на сръбски език, информирането обслужващо интересите на властващата партия, полицията и правосъдието обслужващо пак интересите на властващата партия и органите на държавна сигурност които продължават да четиредват мнимите “държавни врагове”. С други думи, властта не беше съгласна да се атакуват опорните точки върху които тя сега се крепи. Впрочем, няма нищо по-нормално от това.

Разделителната линия, на власт и опозиция, на “патриоти” и “предатели”, на “по-големи” и “по-малки” българи, на “сърбомани” и “българофили” се очертаваше и заплашваше да разори постигнатото. Кмета предлагаше да се проведе още едно заседание на което и те, управляващите, да предложат своя версия на Декларацията и после от две-три такива декларации да се направи една, а нея, представете си, ще я гласува и Общинския съвет, ако трябва, и ще се изпрати “навсякъде”! Прие се предложението на следващото заседание партията на Владимир Захариев ДСС да излезе със своя работна версия на Декларацията, а после и двете да се обсъдят заедно и от тях да се направи една която да е приемлива за всички... и.т.н. и т. н.

Всъщност, на практика бе започнало не правенето на нова, а заличаване на съществуващата Декларация. Личеше си и намерението и целите: някой сериозно се бе изплашил, че около тази Декларация могат да се обединят политическите партии които са недоволни от сегашната власт и да я застрашат на някои бъдещи избори. Целта бе да се скара опозицията (доколкото наистина може да се говори за такава) и партиите да се противопоставят една срещу друга.

Кмета и неговите сателити почнаха да залагат

капан след капан.

Имаше всички изгледи Декларацията да се провали, (както и повечето други идеи до които в последните пет години се докосна босилеградския кмет). Абсурдните предложения Декларацията да бъде подкрепена от Общинския съвет и управляващата партия на Владимир Захариев които са и най-отговорните за проблемите набелязани в Декларацията, я обричаха на неуспех. Кое то най-накрая и стана.

Междувременно се очертаха различия по текста на Декларацията и в опозиционната Демократична партия. По същия начин и там се бе създавала трета работна версия на Декларацията в която Демократичната партия активно участваше на първите три заседания. Забележките които бяха направени, показаха пукнатините в становищата на ДС по националния въпрос: нерешителни а понякога и двойствени позиции за обучението на майчин език, статуса на малцинството в политическата система на Сърбия, идеологическата постановка за малцинството като “мост на сътрудничество” в отношенията между Сърбия и България, въпроса за Клисура, Божица и Топли дол. В крайна сметка, теснопартийните и личните интереси и виждания почнаха да надделяват над целите които бяха поставени в Декларацията.

Междувременно, дружинката на Владимир Захариев излезе с един доста нескопосан текст на Декларация върху която бе написано “по инициатива на кметството” въпреки че той дойде едвам на четвъртото заседание. Този текст бе изпратен на всички в навечерието на 16 април когато трябваше да се проведе петата поредна среща от маратонските заседания които се очертаваха като един вид кръгла маса.

На уречения ден някой се бе постарал да свика почти всички представители на политически партии и неправителствени организации. Кръглата маса вече бе излязла от помещенията на КИЦ-а и се бе преселила в Малката зала на Културния център. На този терен вече нямаше граждани които да ги

обединяват общи интереси и грижа за родния град. В последния момент кмета донесе още една, малко попреработена, версия на Декларация. Оформяха се две жестоко противопоставени групировки които воюват една срещу друга водени от различни политически интереси, от огорчение, от омраза, от ненавист, от злоба... Отчаяните опити да се наложи по-конструктивен тон на диалога от първите три заседания се превръщаше във вопъл сред глухи.

Представителите на Радикалната и Социалистическата партия (кой от Дукат, кой от Долна Лисина) започнаха да говорят на сръбски!? Кое то предизвика представителят на ДСБ Димитър Димитров шумно да напусне заседанието. Емил Пейчев като представител на ДСБ постави съществения въпрос:

дали сме българи, или не?

Този въпрос бе дочакан с ледено мълчание, а в очите на някои буквално просветна животински страх. Минути след това представителите на сръбските националистически партии създадени върху идеологията на великосръбския национализъм му зададоха въпрос: “Ти с какво си по-голям българин от нас?” Никой не се сети (може би от учтивост или с надежда че дискусиата може да свърши с резултат), да ги попита не какви българи са, а какви хора са щом могат да бъдат привърженици на сръбските партии наследници на великосръбската националистическа идеология която е главен виновник за агонията в която днес умира българското малцинство. Никой не се сети да ги попита що за хора са щом могат да изповядват великосръбски национализъм върху окупирани български територии върху които още стоят гробовете на Коста Печанац, а същевременно децата им се учат в България и то на държавни разноски! При това имат и смелост да протестират, че им се бави българското гражданство!? Представете си колко голямо трябва да е сърцето на майка България, и що за хора сме ние!

В продължение на дискусиата кмета и неговите сателитни партии къде открито, къде с пасивна подкрепа, се опитваха да прокарат тяхната работна версия на Декларацията, внимателно отбягвайки да заемат категорично становище по спорните въпроси: образование на майчин български език като основна предпоставка за опазване на националната идентичност на населението, професионално и свободно информиране като основна предпоставка за развитие на демокрацията, извеждане на правосъдието от политическото опекунство на властващата партия и органите на БИА като тоталитарна структура застрашаваща свободата и правата на човека и гражданина.

Беше жалко и смешно докато кмета със свитата си се опитваше да превърне проблема с БИА в “личен проблем на някои хора” и че няма такова нещо, а тя, БИА, седеше сред нас,

гледаше ни сеира

и правеше всичко да провали Декларацията. В този момент Димитър Димитров избухна и обвини кмета, че самият той е възпитаник на БИА. След миг мълчание, присъстващите започнаха шумно да се разотиват.

Така приключи последното заседание и опита да се постигне минимален политически консенсус по проблемите на община Босилеград. Но властта бе постигнала своето: опозицията и тоя път бе скарана и бе предотвратен един сериозен опит да се създаде алтернатива на сегашното управление. Събитието имаше и развитие с продължение. Кметът Владимир Захариев продължи да събира в общината своите привърженици да слушат неговия монолог. Другите партии продължиха да обикалят ДСБ с надеждата, че могат да откъснат или да преформулират нещо от Декларацията.

Всичко беше напразно, но не и безполезно.

Самият факт, че с изключение на пенсионерската и партията на Карич, всички се събраха и говориха цивилизовано и смислено докато Великия брат не се намеси, говори само по себе си за ситуацията в която живеем. Това беше и много добър повод местните политици да покажат политическия си профил. Ето само някои наблюдения.

Оказа се, че властващата ДСБ на Владимир Захариев по същество е наследник на бившата Социалистическа партия и продължава да живее в идеологическата мъгла от извратени национал-социалистически (великосръбски) идеи претърпели поражение не само у нас а и навсякъде по света. Самият факт, че те продължават да отстояват сегашния двуезичен модел на образование и тоталитарна структура на управление, достатъчно убедително говори, че за тях времето е спряло. Другата им отличителна черта е липсата на всякаква управленска стратегия. Както на държавно,

така и на общинско равнище, политиката на ДСС е стихийна, без ясна визия и конкретни планове и се опитва с инат да спаси това което вече е напълно загубено.

И опозицията не се различава

по начина на мислене. Разбита в десетина просръбски националистически, демократични и либерални партии тя е обременена с политическите различия във върховете си и не се замисля за местните проблеми. Зависимостта ѝ от белградските централи не оставя място за самостоятелни действия пък и самите те са свикнали да чакат заповеди “отгоре”.

Значителна част от неправителствените организации, с изключение на КИЦ “Босилеград” и “Матицата на българите в Сърбия”, всъщност са “правителствени” и гледат в устата кмета какво ще каже, за да се съгласят безпрекословно. А той просто няма какво да им каже.

Общо взето, само КИЦ-а и ДСБ показаха някаква ориентация във времето и пространството в което се намираме. Свободата която са си извоювали и независимостта от външни политически централи им позволява свободно да разсъждават и предлагат решения в духът на новото време. Жалко е, че манипулационната роля на медиите (особено след загубата на КТ “Кодал”) не им дава възможност да излизат пред обществото и да започнат обществен дебат с цел прибавяне на легитимност за провеждане на една политика която би могла да спре сегашната разруха.

От друга страна, внимателния прочит на втората версия на ДСС Декларацията, въпреки всичката ѝ неспособност, разкрива не само причините за провала в опита да се постигне политически консенсус, но и гротексният политически профил на нейните автори.

Още в уводната си част, кмета Владимир Захариев казва, че Босилеградска община е сред икономически най-изостаналите в Сърбия поради незаинтересоваността на всички досегашни правителства освен на сегашното което “обеспечи десетина милиона евро”!? Човек не може да не се запита, как така босилеградска община ще е толкова изостанала ако в нея наистина са вложени десет милиона евро!? Естествено, кмета не пропуска да упрекне България в “пасивно отношение към сънародниците си в Босилеградско...” По-надолу, в точка първа, буквално пише: “Република България в бюджета си да отделя средства за развитие на босилеградска община”. Като че ли гражданите на Босилеград плащат данъците си на България, а не на Сърбия!? По-надолу в общо 19 точки, кмета Владимир Захариев отправя редица други

искания към България:

инвестиции, облекчения, износ на стоки, модернизиране на ГКП-та и откриване на нови, откриване на консулски офис в Босилеград, безвизов режим, увеличаване на приетите студенти и ученици на българските университети, лекуване на болни в Босилеград и Кюстендил, развитие на туризма, опазване на околната среда, реконструкция на църкви, подпомагане на общински проекти и главно, помощта която идва от България да се реализира през държавни институции! Тоест, парите да влезнат в сметката на общината и оттам да се разпределят!? Та като си помисли човек, излиза че кмета комай-комай иска Босилеград да се присъедини към България!

Дори и да беше възможно България да даде всичко това, кметът пак не предлага какво е готов да предложи от своя страна. Например, обучението да се провежда на български език, да се демократизира общината и да се спазват правата на човека и гражданина! Или например да гарантира сигурността на инвестициите които биха дошли! Той явно не е наясно със значението на принципите върху които е устроена съвременна Европа и че да пишеш Декларация на държавно и европейско равнище не е все едно да водиш предизборна кампания в Горна Ръжана. Още по-малко е наясно с европейската проектна система на финансиране. Но той явно и няма намерение тепърва да си блъска главата да учи такива неща. Всичко каквото знае, го е написал в споменатите деветнайсет точки от Декларацията. Тия деветнайсет точки в две изречения могат да се резюмират и така: Аз наистина не ставам за кмет, но и опозицията не става за нищо. България да ми даде пари аз да ги харча както си искам, но никой да не ми се прави на българин и никой да не ми пипа опорните точки на властта: БИА, полицията, правосъдието, радио Босилеград и образованието!

От гледна точка на българските национални интереси, това означава България да финансира властта която провежда политика на национална и културна асимилация (сърбизация) на местното население и обезлюдване на Босилеградска община. Пълнен абсурд. Надявам се българската държава скоро да го разбере.

За конто на “букачите” и “немтурите”

...да описваш това което се вижда, е лесно, но да видиш това, което трябва да се опише, това е наистина трудно...

(Лисйен Февр, Борба за историята)

Декларацията на шестте политически партии и неправителствени организации от Босилеград отправена до сръбската скупщина, Народното събрание и Европейския парламент, все пак малко разбуни заспалите духове. Властующата ловна дружинка на Владимир Захариев за пръв път се почувства застрашена, и вероятно по негова поръчка дойде журналистически екип на белградския ежедневник “Вечерни Новости” който прекара три дни в Босилеград. Журналистката Диана Димитровска, пообиколи Босилеград, срещна се тук-таме с различни хора, и след като ммета изобилно я почерпи с мешана скара, шоколади “Най-хубави желания” и галантно ѝ нацелува ръцете, във “Вечерни новости” от 2 и 4 юни т.г., осъмнаха две поръчкови статии “Тюрултаджи за своя джоб” и “Живеят по-добре от комшиите”, които, макар и без претенции за журналистически професионализъм, все пак разобличават интелектуалния профил на политикът Владимир Захариев (и на журналистката), изливайки всичката си

антибългарска помия

срещу България и личната си омраза към хората които все още имат честта и достойнството да разобличават същността на сръбската (и на Владимир Захариев) политика която бавно и сигурно превръща Босилеград в пустиня.

Вероятно в мигове на откровение, той е наговорил толкова много безсмислици, че човек просто настръхва от огромното количество некомпетентност, омраза и низки страсти на един обсебен от политическата си кариера бонвиван който не избира средства да остане на върха. Вредата която при това прави на всички нас, за него няма абсолютно никакво значение.

Погледнете какви чалгаджийски “бисери” изтупва някогашния търговец на сливи и домашна джанковица, контрабандист на маратонки и дънки, иманяр, партийен лидер на ДСС, народен представител в сръбската скупщина и актуален кмет на Босилеград Владимир Захариев и то не къде то да е, а в най-тиражния сръбски вестник “Вечерни Новости” – Гюрултаджи за собствен джоб”, от 2 юни 2007 г: *“Живеем нормално и единствения враг ни е бедността. Три организации които се финансират от България, без нито един отборник твърдят, че нямат право на майчин език”*. А бе, батко Владко, как може да се живее

нормално в условия на бедност?

Кога стана каладжия, кога ти дупе почерня, та забрави времето когато и ти “нормално” висеше на пазара да продаваш сливи и джанкова ракия? Вярно, сега “кусна” сума ти депутатски мангизи от сръбската скупщина (нали помниш, че същите тия “Вечерни Новости” писаха нещо за милионите които си взел), и си подреди живота така както някога беше гледал в ТВ сериала “Династия”, но явно никога няма да си подредиш мислите, щом можеш да дрънкаш такива безсмислици. Като например: *“За последните три години Правителството на Сърбия вложи пет милиона евро, а София не може или не поиска да ни даде възможност за двойно гражданство и да ни облекчи визовия режим. София се държи към нас като мащеха”*(пак там). Ами щом Правителството е дало пет милиона евро, тогава откъде се взе тая пуста бедност? Защо разсипа тия милиони да слагаш асфалт около кочините и кокшарниците на съпартийците си? И друго, питаш ли се дали ти и твоята компания сте заслужили двойно гражданство и облекчаване на визовия режим с тия антибългарски и антиевропейски изказвания? С това унижително положение на майчиния български език в нашите

училища, с това грубо нарушаване на човешките и малцинствени права и свободи, с тази тоталитарна система на управление в която е немислима всяка гражданска съпротива? Задаваш ли си въпроса какъв е националният интерес на България да дава българско гражданство на най-отявените си врагове – привържениците на великосръбската националистическа идеология, които отнемат вековни български територии и асимилирайки българско население преследват утопичния проект за Велика Сърбия? И защо България да е виновна за визовия режим който Европейския съюз наложи срещу Сърбия, която явно не споделя европейските ценности и правила на поведение? Защо България да “облекчава” визовия режим когато е “суверенно” право на Сърбия да изпълни или не европейските критерии и следователно да бъде или не член на ЕС, да живее свободно или в условия на визов режим?

Впрочем, за какво ти е Европа и България щом си живеем “...по-добре от комшиите” и “...стандарта ни е по-добър” щом там “всичко е по-скъпо” и “България с бързия влак е влязла в Европа – незаслужено”? Щом Босилеград “...през последните три години се е възродил” и то благодарение на Кошунница, и на вътрешния министър на Сърбия (и на крематорията в Мачкатица!) Йочич за които Трибунала (и Европа) са последните дупки на кавала? Така е, те са виновниците за “възраждането” в което потъваме в беда и мизерия в която “...старците по селата падаха в несъзнание от щастие когато чуваха по мобилен телефон близките си в чужбина”. Какво щастие наистина?! Да ти разгонят децата в чужбина и после да ти дадат мобилен телефон за да ги чуеш – та това наистина е нечувано щастие! Как няма да припаднат от щастие – особено като чуят, как едните се скитат немили-недраги по чужбина, а другите “нормално” си живеят в беда и мизерия нямайки с какво да си купят брашно и да си платят надписаните сметки за ток, как умират без медицинска помощ на път до клиничните центрове в Сурдулица и Враня – има ли по-голямо щастие от това!? И по-голям мазохизъм? И по-голям цинизъм? И по-голямо безочие? Да се хвалиш, и да си приписваш нещо което е част от ежедневието на цивилизования свят десетилетия преди ти да си чул за мобилна телефония и асфалт. Впрочем, стига с тоя асфалт. Летните дъждове и без това го отнесоха. Все пак, не ти се удава ролята на строителен инженер. Трай си. Защото, ако държавата си беше на мястото, ти отдавна щеше да се изправиш пред съда за безотговорно разхищаване на народните пари по райчиловските, добродолските и кремиковските сокаци.

Ега ти и петте милиона евро, (по едно време казваше че са десет), ега ти и по-добрия стандарт, щом си тръгнал из “мащехата” България от община на община да искаш кофи за боклук, та да има с какво да излезнеш пред хората на следващите избори. Поне да си беше глътнал антибългарските и антиевропейски филипики които си научил от сръбските радикали в ресторанта на сръбската скупщина.

Откъде у нас такава бедност при толкова много златоносни, фосфатни, бакърени (?) мини? Само да дойде руската мафия да ги открие, че да видиш ти стандарт! Да бе, насмалко да забравя, че ти разбираш и от геология, нали по едно време беше станал иманяр – до онази известна нощ в която един от вас беше цапнат с лопата по главата! После тръгна да събираш боровинки. Та това са милиони евро! Най-после ги набара в скупщината и всичко тръгна по вода.

Единствения ти проблем са “трите организации на българите” (?) които според теб: “Вдигнаха врява за себе си. Както и ония ваши неправителствени организации в Белград. Защото колкото е по-голяма врявата, толкова е по-голямо конто от София. Но, само за някои от тях които делят парите помежду си”. Всичко е познато: неправителствените организации са предатели които по нареждане от Нюйорк, Брюксел и София говорят там за някакви си човешки и малцинствени права! Те са “гюрултаджии” (пардон, “букачи”) които се осмеляват да кажат, че “царят Траян има кози уши” и то не за друго, а за джоба си!

Не знам кои са другите две, но поне за едната организация със сигурност знам, че винаги честно и почтено отработва и отчита сиромашкото си “конто” за “гюрултията” която вдига, за разлика от теб, който

проспа четири години

в сръбската скупщина и не посмя зъб да обелиш? Разбирам, там се плаща мълчанието, послушността и глупостта. Затова и “конто” (за сметка на бедния народ който “нормално” си живее) никак не ти е малко. Скоро ще трябва да обясниш на твоите избиратели колко е то. Защото, “гюрултаджиите” със сигурност няма да отговарят за безработицата, бедността, нарушаването на човешките и малцинствени права, полицейският произвол, далаверите, изборните манипулации,

милионите ограбени от сръбския данъкоплатец и построените къщи в Белград, бензиностанциите и други неща на нечие “конто”. От друга страна, уверявам те, че ще останеш напълно разочарован от “контото” на “гюрултаджиите” или както ти казваш, “букачите”, които нямат нито един “отборник”. Не защото нямат качествата да бъдат, а защото както ти самия казваш, нямат пари да почерпят глупавите избиратели, които за една домашна и кебапче си продават гласовете на ония политически хаймани които ги лъжат докато ги избераат, а после, когато ги избераат, им смъкват по девет кожи от гърба.

Крайно време е Сърбия да се откаже от “добрите” услуги на политиците с твоя интелектуален профил които продължават по същия начин да “решават” нейните национални проблеми. Тия политици са националната трагедия на Сърбия. И на нашето бавно и мъчително потъване към дъното. Защото, политиката е все пак прекалено сериозно занимание за несериозни хора. Които на сутринта псуват България и Европейския съюз, а на обед хленчат пред българското консулство в Ниш за визи, за да отидат пак в същата тази Европейска България за да си купуват нови гащи за насраните “патриотични” задници с които вече не могат никъде да се появят. И да мислят не как да изнудят българското консулство в Ниш за да си извадят визи, а какво е необходимо да направят за да ги премахнат и да станат част от цивилизования свят.

Иван Николов

Пътят на България към Европейския съюз

България в Европа

От 10 милиона квадратни километра европейска територия, на която се намират почти 50 държави, 111 хиляди квадратни километра са на България.

От 700 милиона души, населяващи Европа, 8 милиона са българи.

На езика на статистиката това означава че българите са 1,14 на сто от европейското население и живеят върху 1,11 на сто от територията на континента.

На политическата и културната карта на Европа нашата страна съществува вече над 1300 години и през всичките тези години в по-голяма или в по-малка степен тя е оказвала влияние върху съдбата на Европа.

Машабът няма значение

Машабът няма значение. Не бива да забравяме за самобитната българска култура, за българските традиции. Заради своето кръстопътно географско положение България е преживяла и възходи, и падения, но в 13 вековната си история винаги е успявал да се приспособи към променящите се условия, възприемайки ценностите на другите европейски народи, българите са се превърнали в цивилизована европейска нация, като са запазили националното си самосъзнание и колорит.

Европейската сплотеност, същността на която са сътрудничеството, помирието и усвояването на опита на другия, има за България първостепенно значение. Независимо от историческия от историческия си опит, “завръщането” на България в Европа, където вече са установени здрави контакти и са формирани определени ценности, не може да стане от само себе си. За да се включи в магистралната линия на европейското развитие, на България й се наложи сериозно да се подготви. Предстои в бъдеще да бъдат усвоени резултатите, постигнати от другите европейски държави, за да станем с тях една общност. Само така България може да съхрани и да укрепи своите традиции, обичаи и своята самобитна култура.

Раждането на европейската идея

Въпреки наличието на свързващи елементи между държавите, европейският континент никога не е бил единен. Преди повече от половин век най-добрите умове на Европа започват да разбират, че нашият континент трябва да се движи в друга посока и да търси други пътища, че войните не носят нищо добро. Пророчески са думите на Роберт Шуман, че обединяването на Европа няма да бъде

еднократен акт, а дълъг и труден процес, който ще изисква много усилия, енергия и воля. Бащите на обединението на Европа са разбирали, че то трябва да става чрез широко икономическо сътрудничество между държавите, което на свой ред неизбежно ще доведе до неговото институционализиране и разширяване, като обхване политическата, културната и военната сфера. Осъзнаването на този факт и раждането на европейската идея за сътрудничество между държавите довежда до учредяването през 1951г. на Европейското обединение за въглища и стомана, а през 1957г. – на Европейската икономическа общност (ЕИО), която през 1993г. беше преобразувана в Европейски съюз (ЕС).

Успешно сътрудничество

За близо половин век европейските държави, които преди това са били съперници, постигнаха невиджано висока степен на сплотеност. Техните икономики, благодарение на единния вътрешен пазар, който премахна границите между тях, станаха единно и неделимо цяло. Конкретен и убедителен пример за успешното сътрудничество в рамките на ЕС е въвеждането през 2002г. на общата валута евро в резултат на нормалното функциониране на внимателно разработения валутен съюз.

Така сътрудничеството на редица страни от европейския континент в рамките на ЕС доведе до общност, която осигурява стабилни контакти между партньорите. Това свежда до минимум опасността от изостряне на противоречията между държавите и острата конкурентна борба между тях, за която съществуват исторически корени.

Разпадането на блоковата система

Подобно на бившите социалистически страни от Централна и Източна Европа България дълго време нямаше възможност да се включи в протичащите в Западна Европа процеси. Сериозни пречки за присъединяването на страната към общността на развитите държави бяха системата от диаметрално противопоставени политически, икономически и военни блокове, възникнали след края на световната война, а също и идеологическото, политическото и военно противоборство на Изтока и Запада. След разпадането на Източния блок пред редица страни от Централна и Източна Европа се откри възможност за интегриране на стопанствата им в единната икономика на развитите държави от Западна Европа. Когато в политическата, икономическата и военната област възникнаха условия за по-тясно сътрудничество, България, Полша, Чехия, Унгария, Румъния, Словения, Словакия, Литва, Латвия и Естония получиха възможност да станат пълноправни членове отначало на НАТО, а по-късно и на Европейския съюз.

Европейското споразумение

Процесът на възстановяването на сътрудничеството със страните от Западна Европа започна още през 988г., когато бяха установени дипломатически отношения между България и Европейския съюз. На 8 май 1990г. беше подписана Спогодба за търговия, търговско и икономическо сътрудничество, а на 8 март 1993г. ЕС сключи с България Споразумение за асоцииране (наричано още Европейско). Този документ положи основите на търговско-икономическото сътрудничество със страните от Западна Европа. С него Европа призна демократичните промени в България и се ангажира да подкрепи прехода на страната към пазарна икономика. В началото на 90-те години България установи с държавите от Западна Европа и тесни политически връзки, които спомогнаха за съкращаване на преходния период. Европейското споразумение регламентира асоциирането на България към Европейския съюз чрез установяване на редовен политически диалог и сътрудничество, основани на общи ценности и стремежи; постепенно изграждане на зона за свободна търговия; сближаване на икономическите разпоредби в областта на движението на работници, предоставянето на услуги, движението на капитали, конкуренцията, сближаване на законодателствата; развитие на икономическото, културното и финансово сътрудничество.

Подготовка за членство

Основен елемент на процеса на присъединяване към ЕС е усиленото предприєдинителна стратегия, която цели подпомагане на всички страни кандидатки да изравнят колкото може повече своето законодателство със законодателството на ЕС още преди присъединяването. Заедно с Европейските споразумения, които станаха основата на взаимоотношенията на ЕС със страните от Централна и Източна Европа, стратегията се концентрира върху “партньорствата за присъединяване” и нарастването на помощта за подготовка за членство. Прилагането на предприєдинителната стратегия беше съпроводено от процес на аналитичен преглед на законодателствата на ЕС с всяка една от страните кандидатки.

Партньорство за мир

Целта на документа Партньорство за присъединяване, приет с решение на Съвета на министрите на ЕС след консултации с България, беше да обедини в единна рамка приоритетните области на бъдещото сътрудничество, необходимите финансови средства за подпомагане на страната за изпълнение на тези приоритети, както и условията за получаване на финансовата помощ.

Финансова подкрепа

Финансовата подкрепа за страните, включени в процеса на разширяване, се основава на принципа на равнопоставеното третиране и независимост от времето на присъединяване. Програмата ФАР се ориентира върху две приоритетни цели: укрепване на административния и съдебен капацитет и инвестиции, свързани с приемането и прилагането на законодателството на ЕС. Успоредно на съдействието по програмата ФАР беше оказано финансово съдействие за селското стопанство и за структурни операции.

В резултат на настъпилите промени в наши дни почти 2/3 от търговията ни е със западноевропейските държави. В двустранните отношения започнаха да се реализират нови форми на икономическо сближаване. За 15-те години от началото на демократичните реформи в България се разви онази сложна система от контакти, която съществува и между членовете на ЕС. В този процес немалка роля изигра споменатото Споразумение за асоцииране, което осигури допълнителни средства и методи за развитие на нашата икономика.

България член на НАТО

Заедно с подписването на Европейското споразумение България обяви като свои цели влизането в Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО), участието в европейската интеграция, а по-късно и пълноправното членство в Европейския съюз, влизането в НАТО и присъединяването към ЕС са различни процеси, но между тях в определен смисъл съществува непосредствена връзка. И в двата случая основно условие за приемане е създаването на обществени, политически и икономически условия за демократичното развитие и укрепване на самата демократична система. България и останалите страни, преследващи аналогични цели, трябваше да водят преговори и с двете организации поотделно.

Както в НАТО, така и в Европейския съюз трябваше да се доказва, че страната ни действително отговаря на предявените към нея изисквания. България стана член на НАТО на 2 април 2004 година. Приемането в НАТО не можеше по време да съвпадне с присъединяването към ЕС, тъй като за влизането в Евросъюза трябваше не само да се докаже, че страната ни е подготвена и съответства на изискванията в различни области, но и да се приспособи националната икономика към структурите на Съюза. Това означаваше да се разработят и приемат специални и последователни стъпки за преобразуване на обществото и икономиката.

Изпълнението на такъв вид дейности е свързано с нови задачи, решаването на които е невъзможно без полагането на сериозни усилия.

Членството в ЕС се превърна в национален приоритет за страната и през декември 1995 година Република България подаде официална молба за приемане в Европейския съюз. Това стана с ясното убеждение, че е направен най-добрия възможен избор по отношение на сигурността на страната, стабилността на демократичното управление, бързото и устойчиво икономическо развитие и изграждането на модерно гражданско общество.

Разширяването на ЕС

Европейския съюз беше готов да приеме всяка държава, която е в състояние да се приобщи към Европейския пазар, без да нарушава неговото функциониране. ЕС неотдавна предприе най-голямото разширяване в своята история. Нови членове станаха 10 държави – Полша, Унгария, Чехия, Словакия, Словения, Естония, Латвия, Литва, Кипър (неговата така наречена “гръцка” половина) и Малта. Приемането на страните кандидатки за пълноправни членове на ЕС през 2004 г. има някои особености. Негови членове този път станаха страни с по-слабо развита икономика в сравнение със “старите” членове. С приемането на десетте населението на ЕС се увеличи със 75 млн. души и достигна 455 милиона (7,3% от населението на планетата, а броят на официалните езици на ЕС нарасна до 20. Площта на ЕС, в който сега влизат 5 държави, е около 4 милиона квадратни километра. ЕС вече граничи с Беларусия, Украйна, Румъния, Сърбия и с Хърватия.

Процес на реформи

Разширяването на рамките на ЕС е свързано и с увеличаването на финансово-икономическото бреме, което от 1 май 2004г. той пое на плещите си. В Евросъюза се появиха и доста остри политически проблеми (например разделението на Кипър). Но очевидно държавите-членки разбират, че новите проблеми се урівновесяват от такива предимства като значително разширяване на вътрешния пазар, укрепването на позициите на ЕС в Европа и в глобален мащаб. Всичко това означава стабилизиране на политическата ситуация, което пък гарантира сигурността на европейския континент. Разширяването на ЕС е продължителен процес, който изисква и от двете страни подготовка, промени и допълнителни усилия. Разбира се, новите държави трябва да направят сериозни отстъпки, да се съгласят на финансови ограничения които в някои случаи представляват тежко бреме. За сериозността на ситуацията няма никакви съмнения – страните кандидатки трябваше да извършат дълбоки промени и да приемат болезнени понякога мерки. За тези промени те разполагаха само с десетилетие и половина. Държавите от “старата” Европа започнаха сътрудничеството в рамките на общността сравнително отдавна и за приспособяване на различните структури им трябваше половин век. Те осъществяваха приспособяването при далеч по-изгодни условия, отколкото държавите от Централна и Източна Европа.

Приспособяването с ускорени темпове към ЕС за бившите социалистически страни беше сериозно предизвикателство не само в икономически и финансов, но и в човешки аспект. Към новите условия трябваше да се приспособят цели общества, да се променят мисленето на хората и техните възгледи за живота. Промените в бившите социалистически страни, които няколко години преди това станаха асоциирани членове на ЕС, бяха тежко бреме, но те разбираха, че приспособяването към европейските норми не се диктува от външни сили, а отговаря на техните собствени интереси. За старите членове разширяването беше процес на хармонизиране на политически, икономически и правови теми.

За България и за останалите кандидатки този процес е изпълнен и със сериозно духовно и емоционално съдържание. Защото означава завършване на процеса на смяна на системата и окончателно завръщане в Европа.

Разширяването на европейската интеграция зависи от политическо решение на държавите-членки. Решението е в полза на кандидатау ако той докаже своята зрелост в политическо, икономическо и правно отношение. България още от първия момент се зае с промени, които за едно десетилетие я доближиха до критериите на Европейския съюз.

Критерии за членство в ЕС

Критериите за членство, известни като Копенхагенски критерии, са определени от Европейския съвет на заседанието му през 1993г. и предвиждат:

Стабилност на институциите, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона, защита на човешките права и правата на малцинствата;

Функционираща пазарна икономика, както и способност да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в Европейския съюз;

Способност да се поемат задълженията на членството, включително придържане към целите на политическия, икономически и валутен съюз.

Административен капацитет за ефективно прилагане на европейското законодателство.

През декември 1999г. ЕС реши да започне преговори за присъединяване с Бългаиря и с редица други кандидати. Започналите през февруари 2000г. преговори бяха успешно завършени през юни 2004 година. За четири години всеки кандидат понесе двойно натоварване. От една страна, асоциираните членове се стремяха да постигнат успехи в свързаните с членството изисквания, а, от друга страна, водеха трудни преговори със страните членки за условията на присъединяването. ЕС успоредно с диалога за присъединяване, съсредоточи вниманието си върху усъвършенстването на вътрешните условия за разширяването.

Ръководейки се от подписания през 2000г. договор в Ница, влязъл в сила на 1 февруари 2003 година, ЕС набеляза не само насоките за по-нататъшното задълбочаване на интеграцията, но и предприе реформи на институциите на общността с оглед на бъдещото разширяване. Представителството на България в най-важните учреждения на ЕС е 10 гласа в Съвета, 12 места в Парламента. Може да се види съпадението по аналогични показатели за подобни по численост на населението страни, независимо дали са учредителки или са се присъединили по-късно. Този пример показва, че в рамките на ЕС, доколкото това е възможно в международните отношения, се спазва принципът на равенството и равноправието. След проведените на 13 юни 2004г. избори за Европейски парламент броят на депутатите се увеличи със 162 души и достигна 732.

Договорът от Ница

Разширяването на ЕС е свързано с още един важен за европейеца фактор – нарастването на армията от чиновници, за издръжката на които през 2004 година европейският бюджет ще отдели 5,3 милиарда евро. Общият брой на чиновниците на ЕС беше 33 хиляди, а след приемането на новите 10 страни се увеличи с 6 хиляди. След 1 май 2004 година броят на еврокомисарите достигна 30. Преди разширяването в Европейската комисия имаше 20 представители от 15 държави (големите страни бяха представени с по двама комисари). От 1 ноември, с изтичането на мандата на комисията, влезе в сила, клаузата от договора, подписан в Ница – от всяка страна по един комисар, т.е. 25 понастоящем. Дори при най-приятелски отношения страните са принудени да постигнат компромисни решения – само така могат да се отчетат взаимните интереси. Аналогично беше положението и при преговорите за присъединяване. Никой не успя да постигне всичко, но и никой не загуби. Европейското сътрудничество изобщо изключва печалбата на един за сметка на друг.

Двустранен процес

Влизането в ЕС само на пръв поглед е едностранен процес – страната, кандидатстваща за членство, трябва да приеме постановките от правната система на общността и да се погрижи да внедри на практика нейните законодателни норми и постижения. Организационната структура на интеграцията никога не се е променяла с оглед на новоприетите държави. Кандидатите винаги е трябвало да се съобразят с изискването на общността. Така е и този път. Както и останалите кандидати, България постепенно вникваше в сътрудничеството в рамките на общността, изучаваше нейната правна система, стремеше се да я въведе в практиката.

България развиваше икономиката и политическата си система с оглед на изискванията на членството, ръководейки се от националните си интереси. Когато дойде време да се обсъждат конкретните въпроси на присъединяването, в редица сфери България вече беше близо до практиката на ЕС. Приспособяването на кандидата към условията в общността не означава обаче, че той е лишен от възможността за защити собствените си интереси и да участва в разработването на конкретните условия за присъединяване.

Преговори

Тъй като става дума за твърде сериозни интелектуални и материални усилия, страните, очакващи приемане, могат да получат в някои области временни отстъпки. България например да постигне отсрочки за въвеждане и спазване на отделни норми и правила. В таблицата е показано, че нашата страна е получила отсрочка за незабавното изпълнение на такива правни норми и в такива области, които не нарушават правилата на вътрешния пазар, но прибързаното им въвеждане би могло да означава твърде голямо натоварване за населението и икономиката. Отсрочката дава право на постепенно въвеждане на някои законодателни норми в областта на екологията, транспорта,

селското стопанство и хранителната промишленост, които като правило са свързани с крупни разходи. Тя се отнася и до редица финансови услуги.

На отстъпки разчитат не само новите, но и старите членове и те понякога се ползват от тях. При последното разширяване на съюза от отстъпки се ползваха предимно новите страни.

Принципът на равенството

ЕС не бърза да въвежда на територията на страните-членки свободно движение на хора или да провежда единна селскостопанска политика. В рамките на продължаващите определено време отстъпки България и ЕС се договориха как да отчитат подлежащите на отчитане данни и резултати, определиха количеството на произвежданата продукция (квоти), а също и размера на финансовата помощ на ЕС за България. Те постигнаха споразумение и в областта на така наречените институционални въпроси, определящи броя на гласовете или представителите в отделните органи, в това число и в Съвета на ЕС, в Европейския парламент и други органи.

В Европейския съюз изцяло се прилага принципът на положителната дискриминация. Влиянието на по-малките държави върху вземането на решенията е пропорционално на тяхното население. В случая с по-големите държави действа обратния принцип – делът на гласовете им в Съвета е по-малък в сравнение с числеността на населението, т.е. те имат по-малко представители в институциите на общността в съотношение с населението си. Този принцип лишава по-големите държави от превес, от злоупотреби с авторитета си, от използване на доминиращо положение, освен това позволява на по-малките държави да оказват въздействие върху процеса на обсъждане и взимане на решения.

Приключване на преговорите

На 15 юни г. бе постигнато съгласие с ЕС за техническо приключване на преговорния процес на България за членство в ЕС при същите условия, при които приключиха преговорите на десетте новоприети, включително и по финансовите аспекти, които потвърждаваха факта, че България е част от петото разширяване на Европейския съюз на основата на общите принципи и оценка на собствените постижения. В процеса на преговорите с Европейския съюз на правителството максимално защити националните интереси, постигна равно третиране с десетте нови страни членки и приключи преговорите при най-добрите възможни резултати и финансови условия. Преговорите приключиха във възможно най-благоприятния момент;

- преди края на мандата на Европейската комисия;
- Преди конституирането на новия Европейски парламент;
- Непосредствено след присъединяването на десетте нови страни членки;
- Непосредствено преди преговорите в Европейския съюз по следващата финансова перспектива;
- Непосредствено преди новите преговори по обхвата, темповете и принципите на следващото разширяване на Европейския съюз.

Последен редовен доклад

Последния редовен доклад на Европейската комисия потвърди, че България продължава да изпълнява политическите критерии, да засилва и да задълбочава стабилността на институциите си, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона, правата на човека, както и зачитането и закрилата на малцинствата.

Докладът отбелязва, че българската икономика е постигнала високо ниво на макроикономическа стабилност благодарение на добрата политика, вследствие на договореностите за валутния борд, разумната и гъвкава фискална политика, подкрепена с икономически реформи. Икономическата стабилност и добрият напредък в структурните реформи позволяват на пазарните механизми да осигурят по-ефективно разпределение на ресурсите, което постави основата за процеса на устойчив растеж. Нараства ролята на частния сектор чрез приватизацията и намаляването на държавните помощи, положително се развива банковия сектор, подобрява се регулаторната среда.

Икономическа стабилност

До присъединяването приватизационната програма трябва да приключи. Подзаконовите актове и административните процедури, засягащи предприятията, ще се опростят допълнително, като ще се осигурят и по-изпълними условия за малките и средните предприятия. Преструктурирането либериализацията на свързаните индустрии ще продължи, за да се намалят субсидиите, да се повиши качеството да се създадат условия за намаляване на цената на техните услуги. Ще бъде подкрепено продължаващото намаляване на цените на техните услуги. Ще бъде подкрепено продължаващото намаляване на безработицата, като се обърне внимание на гъвкавостта на пазара на труда и на образователната система.

Редовният доклад на Европейската комисия потвърждава заключението, че България е функционираща пазарна икономика и че продължаването на процеса на реформи ще позволи на България да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в съюза.

Процес на адаптиране

Според редовния доклад на Европейската комисия България продължава да постига добър напредък в повечето области и достиженията на правото на ЕС и ще завърши въвеждането на необходимите европейски закони преди планираната дата за присъединяване. По отношение на вътрешния пазар България постигна по-нататъшен напредък в редица области. В свободното движение на стоки напредъкът напредъка продължи с приемането на съответни закони, така и по отношение на административния капацитет. Страната ще продължи прегледа на мерките, които могат да се окажат несъвместими с принципа за свободното движение на стоки. Във връзка с държавните поръчки се полагат усилия за уеднаквяване с европейското право и за изграждане на необходимия административен капацитет.

По-нататъшен напредък

В областта на свободното движение на хора е извършена значителна по обем работа за взаимното признаване на квалификации (особено по отношение на професионалните изисквания и обучението) и за създаването на необходимите административни органи за бъдеща координация на системите за социална сигурност. По въпроса за правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги България постигна по-нататъшен напредък в недискриминационния режим на третиране на чужденци, извършващи стопанска дейност в България. Създаването на Комисията за финансов надзор беше важна стъпка в посока на засилването на надзора. По-нататъшни усилия са необходими по отношение на защитата на данните и услугите за информиране на обществото. В областта на свободното движение на капитали България напредна с приемането на новото законодателство за движението на капитали и плащания и прането на пари. Дружественото право бе допълнително уеднаквено с правото на ЕС. Защитени са правата върху интелектуалната и индустриалната собственост.

Уеднаквяване на законодателството

Напредък беше постигнат и в областта на политиката на конкуренция, където бе консолидирана правната рамка за антиръстовете и държавните помощи. В областта на земеделието България постигна значителен напредък, особено при приемането на законодателство в областта на ветеринарния и фитосанитарния сектор. Допълнително бяха консолидирани и укрепени административните структури и този процес продължава.

Предстои значителна работа за изпълняването на стандартите на ЕС за ветеринарен и фитосанитарен контрол и хигиена. Постигнато е в голяма степен уеднаквяване на законодателството в областта на рибарството. Напредък е постигнат и при уеднаквяване на транспортното законодателство с правото на ЕС, подобрен е регистърът на морска безопасност. Подобри са административните структури в областта на пътищата, железниците и морската администрация. Осигурява се финансиране на важните инвестиции в този сектор, особено за подновяване на пътната мрежа.

Права и задължения

Положително е развитието и в данъчната политика, където беше прието ново законодателство. Повишават се събираемостта на данъците, подобрява се вътрешния контрол, осигурява се пълното функциониране на компютъризираната данъчна информационна система и се подготвя връзката с информационните системи на ЕС.

Напреднаха реформите в енергетиката, прието беше законодателство за подготовка на вътрешния пазар на общността и за създаване на рамка за енергийна ефективност. Приватизацията на разпределителните дружества е в пълен ход. България стриктно спазва ангажиментите си по отношение на ядрената безопасност, особено във връзка с ангажиментите за затварянето на блокове в ядрената централа “Козлодуй” и за осигуряване на високо ниво на ядрена безопасност инсталациите. Страната постигна значителен напредък при уеднаквяването на законодателството в областта на телекомуникациите с приемането на новия закон за телекомуникациите.

Административен капацитет

По отношение на регионалната политика и координацията на структурните инструменти България постигна съществен напредък в подготовката за прилагане на структурните фондове и кохезионния фонд, особено при институционалните структури и програмиране. Създадени са институционални структури и е укрепен административния капацитет. Дава се приоритет на въвеждането на ефективни и напълно прозрачни обществени поръчки и системи за финансово управление и контрол, за наблюдение и оценка, за укрепване на междуведомствената координация. Хармонизирано е законодателството в областта на околната среда, като основно предизвикателство остава прилагането. Същото важи и за защитата на потребителите и тяхното здраве. Постоянно внимание и целенасочени усилия са необходими за доизграждане на законовата рамка и разрешаване на някои въпроси от сферата на приложението.

С новото законодателство в областта на правосъдието и вътрешните работи за защита на данните, за визите, миграцията, убежището и прането на праи ще приключи хармонизирането с правата на ЕС.

Предстои още работа

Предстоят още усилия за по-нататъшното укрепване на съдебната система. Специално внимание се обръща на борбата с наркотиците и с незаконната миграция. Добра степен на правно хармонизиране беше постигнато в областта на митническия съюз, подобрен е административният и оперативният капацитет, напредна компютъризацията.

В областта на финансовия контрол фокусът е поставен върху прилагането на законодателството и по-нататъшното укрепване на необходимите институционални структури, включително за защита на финансовите интереси на ЕС.

България продължава да полага трайни усилия и за развиването на задоволителен административен и съдебен капацитет за прилагането на достиженията на правото на ЕС. Реформира се и публичната администрация, развиват се нейните способности да бъде част от вътрешния пазар на ЕС и да прилага нормите на европейското право. Европейската интеграция е динамичен и отворен процес. Тя се изгражда постепенно, върху единни правила и закони, които непрекъснато се разширяват и усъвършенстват.

Изминатият път на България към ЕС

8 август 1988 – Установени са дипломатически отношения между България и Европейската икономическа общност.

8 май 1990 – Подписана е Спогодба за търговия, търговски и икономически отношения между България и Европейската икономическа общност. Програма ФАР е открита за България. От 1992 до 2003г. страната ни е получила по програма ФАР над 1,5 млрд. Евро. За 2004 сумата е 172, 5 млн. евро, допълнителни 36 млн. са отпуснати по програмата за трансгранично сътрудничество с Гърция, Румъния, Турция, Македония, Сърбия.

1 ноември 1990 – Влиза в сила Спогодбата за търговия, търговски и икономически отношения. Тя предвижда постепенно елиминиране на количествените ограничения за българския внос в Общността и предоставяне на взаимни отстъпки в сферата на селскостопански стоки.

22 декември 1990 – Великото народно събрание приема решение, изразяващо желанието на Република България да стане пълноправен член на Европейската общност. Сключване то на Споразумение за асоцииране с Европейската общност се разглежда като етап към тази крайна цел.

1 октомври 1991 – Европейският съвет взема решение за начало на предварителни разговори с България за сключване на Европейско споразумение за асоцииране.

14-15 май 1992 – Първи кръг на преговорите за асоцииране между България и Европейския съюз. До края на годината са проведени седем кръга преговори и редица консултации на политическо и експертно равнище преди изготвянето на Европейското споразумение за асоцииране и Временното споразумение по търговията и свързаните с нея въпроси.

8 март 1993 – В Брюксел са подписани Европейското споразумение за асоцииране на България към Европейския съюз и Временното споразумение по търговията и свързаните с нея въпроси. Европейското споразумение осигурява рамка за развитие на задълбочен политически диалог и изграждането на зона за свободна търговия, обхващаща търговията между България и ЕС.

15 април – Народното събрание ратифицира Европейското споразумение по търговията и свързаните с нея въпроси.

27 октомври 1993 – Европейският парламент ратифицира Европейското споразумение за асоцииране на България. На равнище експерти започват редовните заседания на работните групи в рамките на политическия диалог между ЕС и асоциираните държави.

31 декември 1993 – Влиза в сила Временното споразумение по търговията и свързаните с нея въпроси. Спогодбата за търговия, търговско и икономическо сътрудничество от 1990г. е суспендирана в търговската ѝ част.

14 април 1994 – Правителството на Република България приема декларация, в която се потвърждава желанието на страната да стане пълноправен член на Европейския съюз

1 февруари 1995 – Влиза в сила Европейското споразумение. То регламентира асоциирането чрез установяване на редовен политически диалог и сътрудничество; постепенно изграждане на зона за свободна търговия; сближаване на икономическите разпоредби; сближаване на законодателствата; развитие на икономическото, културното и финансово сътрудничество.

22 март 1995 – Министерският съвет приема постановление, с което се създава специален механизъм за работа по европейска интеграция, включващ Правителствен комитет, Координационна комисия и Секретариат по европейска интеграция в Министерския съвет.

6-8 септември 1995 – Учреден е в София Съвместен парламентарен комитет между България и ЕС. Обсъдени на политическото и социално-икономическото положение в България. Търговско икономическите отношения България – ЕС, сътрудничеството в областта на правосъдието и вътрешните работи, изпълнението на програмата ФАР.

14 декември 1995 – Народното събрание гласува решение България да подаде официално молба за пълноправно членство в ЕС. На следващия ден молбата е представена на заседанието на Европейския съвет в Мадрид. Той възлага на Европейската комисия да изготви становища по молбите за членство на асоциираните страни.

16 юли 1997 – Европейската комисия приема “Партньорство за присъединяване”. Целта на документа е да обедини в единна рамка приоритетните области на бъдещото сътрудничество, необходимите финансови средства за изпълнение на тези приоритети, както и условията за поечаване на финансовата помощ. Излиза становището по молбата на България за членство, което оценява, че страната още не е достатъчно готова да започне преговори за присъединяване.

12-13 декември 1997 – Европейският съвет в Люксембург решава подготовката за преговори с България, Латвия, Литва, Словакия и Румъния да се ускори чрез аналитичен преглед на законодателството. Европейският съвет взема решение да започне преговори за присъединяване с Унгария, Полша, Естония, Чехия, Словения и Кипър.

23 март 1998 – Министерският съвет приема национална стратегия за присъединяване на Република България към ЕС. Тя се основава на критериите за членство, формулирани от Европейския съвет в Копенхаген през 1993г. Одобрена е и Националната програма за приемане на достиженията на правото на Европейската общност, която определя основните задачи в областта на сближаването на законодателството и комплекса от въпроси, свързани с неговото ефективно прилагане.

27 април 1998 – Започва многостранния аналитичен преглед на законодателството за България. Крайната цел е да се идентифицират проблемите, които следва да бъдат разрешени контекста на предприєдинителната стратегия, чрез разширяване на взаимни обмен на информация, като обсъждането се извършва в институциите на Европейското споразумение.

10 март 1999 – Министерския съвет приема постановление за създаване на Съвет по европейска интеграция и тематични работни групи за координация на процеса на присъединяване на България към ЕС.

13 октомври 1999 – Европейската комисия публикува втория редовен доклад за напредъка на България и прави препоръка за откриване на преговори за членство с България. В доклада се казва, че страната ни изпълнява политическите критерии. Признати са усилията на България към по-нататъшното консолидиране на процеса на пазарни реформи и укрепване на институциите на пазарната икономика.

10 декември 1999 – Европейският съвет в Хелзинки взема решение да открие преговори с България, Латвия, Литва, Словакия, Румъния и Малта.

15 февруари 2000 – Първо заседание на Междуправителствената конференция за присъединяването на България – официално откриване на преговорите. На 28 март на работно заседание се откриват преговорите по 6 глави. На второ заседание на Междуправителствената конференция на 14 юни 15-стани-членки постигат консенсус за предварително затваряне на 4 глави.

1 декември 2000 – Съветът на министрите по правосъдие и вътрешни работи на ЕС взема решение за изваждане на България от негативния визов списък “Шенген”. Страната е предприела редица законодателни и нормативни актове за усъвършенстване на правната база на паспортно-визовия режим и граничния контрол.

7 – 9 декември 2000 – Европейската среща на върха в Ница с участието на държавните и правителствените ръководители на страните кандидатки взема решения за разширяването на ЕС и произлизащите от него институционални реформи на Съюза. Договорът влиза в сила от 1 февруари 2003 година.

19 декември 2001 – Народното събрание приема Стратегия за ускоряване на преговорите за присъединяване на България към Европейския съюз. По-късно българското правителство приема и Комуникационна стратегия, която трябва да мобилизира координира наличните институции и ресурси за провеждане на обществен диалог за европейска интеграция.

9 октомври 2000 – В редовия годишен доклад на Европейската комисия за България се казва, че страната има вече “функционираща пазарна икономика”. ЕК посочва, че покрепя желанието на България да се присъедини към ЕС през 2007.

12-13 декември 2002 – На срещата на върха в Копенхаген е връчена Пътна карта за присъединяване на България и Румъния. С пътната карта не се поставят нови условия за членство извън Копенхагенските критерии. Посочват се основните стъпки, формулират се подробно предстоящите задачи по пътя към членството в ЕС. Това е сторено въз основа на поетите от страната ангажименти в процеса на преговорите за присъединяване.

16-17 април 2003 – Среща на високо равнище на Европейския съюз в Атина, Гърция. Тържествена церемония по подписването на Договора за присъединяване на десетте страни-кандидатки.

19 октомври 2003 – В преговорите за присъединяването към ЕС България е затворила 26 от 30 глави. С това завършват преговорите по така наречените технически глави.

5 ноември 2003 – Еврокомисията одобрява годишния доклад за напредъка на България в подготовката ѝ за членство в ЕС. Докладът на България е подчертано положителен. В него се казва, че страната е с функционираща пазарна икономика, която трябва да бъде способна да се справи с конкурентния натиск и с пазарните сили в Европейския съюз в близко бъдеще, ако продължава да изпълнява програмата си за реформи, за да отстрани оставащите трудности.

12 декември 2003 – На среща на Европейския съюз в Брюксел лидерите на 25-те (15-те сегашни и десетте бъдещи членки на съюза) решават България да бъде приета в Европейския съюз на 1 януари 2007г. Европейският съвет подчертава, че всяка страна ще бъде оценявана по собствените ѝ заслуги. 25-те решават също, че България може да подпише присъединителния договор колкото е възможно по-рано през 2005г.

10 февруари 2004 – Европейската комисия одобрява финансов пакет на стойност близо 9 млрд. Евро за Румъния и България. Финансовата рамка за България е в размер на 4, 245 млрд. Евро за преходния период 2007-2009г. Най-голямата сума България ще получи през 2009г. – 1, 785 млрд. евро, като 617 млн. са за селското стопанство, около 1 млрд. за структурни дейности и 166 млн. за вътрешни политики. Според тези данни през 2009 г. на човек от населението в България се пада средно по 219 евро.

1 май 2004 – България приветства приемането на десет нови държави в Европейския съюз.

15 юни 2004 – България приключва преговорите с ЕС шест месеца предсрочно. ЕС въвежда засилено наблюдение над изпълнението на ангажиментите, поети от България в преговорите. България договаря допълнително 240 млн. евро към вече приетия финансов пакет от помощи. Два дни по-късно на срещата на върха на ЕС в Брюксел е потвърдено, че България ще влезе в Съюза на 1 януари 2007г.

6 октомври 2004 – Редовен доклад за напредъка на България в процеса на присъединяване към ЕС през 2004г. Европейската комисия обявява, че очаква България и Румъния да се присъединят към ЕС на 1 януари през 2007г. Отбелязват се напредъкът на страната в изпълнението на поетите ангажименти за членство, доброто темпо на сближаване на законодателството с общностното право. Страната ще бъде в състояние да отговори на натиска на конкуренцията в ЕС.

29 октомври 2004 – Премиерът Симеон Сакскобурготски и външния министър Соломон Паси подписват в Рим от името на България заключителния протокол на Европейския съвет за приемането на Европейската конституция.

17 декември 2004 - На заседанието на Европейския съвет в Брюксел европейските лидери се споразумяха да подпишат договора за присъединяване със София и Букурещ през април 2005 година.

Национализмът на невъзможната държава

Рамка за разбиране на неуспешният легитимен преход в Сърбия

Пише: Весна Пешич

В този текст ще разгледам стремежите да се промени национализмът като легитимна основа след 5 октомври 2000 и ще предложа обяснение за неуспехите на Сърбия да смени легитимната националистическа с легално-рационална основа. Значи, първо ще говоря за съпротивата срещу опитите да се промени легитимния образец в Сърбия след 5 октомври, довела и до убийството на първия демократичен премиер на Сърбия. След това ще изложя погледа си върху сръбския национализъм което би трябвало да обясни защо Сърбия не успя да се стабилизира като модерна и демократична държава.

В началото накратко ще определя за кое легитимно равнище говорим тук. Легитимната рамка има три равнища: първото се отнася до политическата легитимност която се придобива с честни и демократични избори, на които информираните граждани избират програмата (партията) съобразно с която ще се взимат най-важните решения в следващия ограничен период; второто се отнася върху икономическата легитимност която е свързана със смекчаване на пазарната икономика използвайки инструментите за справедливост към членовете на рисковите групи; третото равнище на легитимност се отнася за “върховните ценности” които представляват мрежа от либерални ценности (правова държава, индивидуални права и свободи, толерантност към различията, недискриминация, еднакъв подход от страна на държавата към всички граждани). Тук ще се занимавам с това трето равнище на легитимността. Легитимния проблем на Сърбия се състои в това, че вместо морално-ценностната легитимност от либерален тип, на третото равнище оперира

национализмът като легитимно клише.

Затова избирам това равнище като най-важно.

Основният въпрос за моят анализ гласи: Защо националистическото клише на Милошевич не бе сменено след 5 октомври 2000; защо опитите то да се промени бяха брутално спречени. Тезата която ще се опитам да защита е: сръбският национализъм – като вкаменена националистическа култура – може да се комбинира с избирателната, тоест парламентарната демокрация, пазара и социалната справедливост, но това, според мен, е несъвместимо с либералните ценности на модерната конституционно-правова държава. Но сръбската националистическа култура непрекъснато подкопава и първите две равнища на легитимност – парламентарната демокрация и пазарната икономика превръщайки ги в слабички, по-малко или повече фасадни институции което

може да се покаже и на примера на Сърбия след падането на Милошевич. Избрах анализа на ценностната рамка на легитимността, тоест самият начин на интегриране на обществото и затова защото сблъсъците в Сърбия след Милошевич се провеждаха на равнището: от една страна, между тежните Сърбия да стане модерна страна, и от друга, настояванията, в нея да остане признат само фактическият и описателен плурализъм без създаване на нормативна рамка за решаване на кризата без използване на сила която все още преобладава в сръбското общество.

1. Опити за промени и съпротивата към промените.

Че няма да бъде така лесно да се промени ценностната легитимна рамка в Сърбия показва и отлагането да се донесе нова конституция, въпреки че това беше обещано на избирателите като първа и неотложна стъпка пред септемврийските избори 2000. Причините за неизпълнението на това обещание трябва да се търсят в политическият актьор който бе планирал и провел свалянето на режима. Този актьор – Демократичната опозиция на Сърбия (ДОС) – беше

конгломерат от 18 партии

от които две бяха водещи: Демократичната партия на Сърбия (на Воислав Кошунница) и Демократичната партия (на Зоран Джинджич). Толкова широка и разнородна коалиция, необходима за свалянето на Милошевич, не можеше да донесе демократична конституция поради простата причина, че нейната най-голяма част не приемаше либералните (универсални) ценности върху които единствено можеше да почива конституционната демокрация. Когато се четат програмните документи на ДОС от днешна перспектива се получава впечатлението, че обещанията за конституция, правова държава, независимо правосъдие, силни демократични институции и сменяемост на властта, бяха дадени без много да се мисли, като вече научен наизуст урок без проверка дали има съгласие за бъдещата ценностна рамка. Нямахме и оперативен план как да се постигнат тия ценности тоест от кои ценностни предпоставки тази конституция ще бъде иницирана. Тази недоизказаност произлизаше от главният тактически ход на опозицията. Опозицията не можеше да разчита на обща визия за бъдещето на Сърбия защото такава визия нямаше, нито пък коалиционните партньори така разбираха близкото минало. Опозицията разчиташе на създаване на единство което трябваше да покаже всеобщото съгласие, че на Милошевич му е дошъл края, тоест, че всички са против него. При това причините за неговото премахване при различните групи бяха различни: материално и икономическо пропадане, военно поражение, “предателство на националните интереси”, страхът на апаратчиците от изненадващо и неконтролирано разпадане на режима, непоносима икономическа, политическа и морална изолация на страната, избуяване на престъпността насърчавана от държавата, масовото изселване на младите хора и т.н. По-малко бяха ония – не само в коалицията а и сред избирателите – които в желаните промени виждаха скъсване с миналото и шанс за създаване на

модерна и европейска Сърбия.

Ако при това се има предвид, че и Червените беретки подкрепиха преврата, тайните части на държавна сигурност – или “ескадроните на смъртта” – задължени за най-мръсните престъпления и грабежи през войните, а по-късно под името Поделения за специални операции – за ликвидиране на политическите противници на Слободан Милошевич, с намерение да запазят привилегиите си и след като Милошевич си отиде от власт, тогава става още по-ясно, че свалянето на режима на Милошевич беше направено от различни подбуди и с различни очаквания.

Целият този конгломерат от разни очаквания и намерения символично бе представен с “празното място” на обещаната конституция която вече никой не споменава. Вместо постигане на съгласие за ценностните предпоставки за конституцията, членките на победната коалиция взаимно и непримиримо се сблъскаха. Някои искаха легитимна приемственост с предишния режим за да запазят идеологията на сръбския национален въпрос, свеждайки промените до излизането от международната изолация (главно поради непоносимата икономическа ситуация) и избирателна демокрация.

Втората част от коалицията искаше модернизация на държавата и обществото, което щеше да отведе Сърбия към Европа и постигане на европейски либерални ценности и институции. Това разделение беше истинско. То изказваше дълбоките различия които характеризират двувеквната политическа история на Сърбия: става дума за

разделение

на либерали (модернисти), обърнати към Запада, и консервативни националисти (народняци) които защитават сръбското патриархално общество от Европа и “западната извратеност”. Разделен по тази ценностна и политическа линия, пресичаща всички по-важни сблъсъци в историята на Сърбия, ДОС се намери на власт и практически създаде двувластие в страната.

Обстоятелството, че двата непримирими възгледа на света се намериха на власт, разделението между тях се разшири на борбата за контрол над нетрансформираните апарати на власт на предишния режим с намерение “силата” да се сложи в служба на собствената концепция за това какво трябва да бъде Сърбия. Сега разделението между органите и институциите е непримиримо: консервативните националисти се събраха около новия президент на СР Югославия – Воислав Кошунница и военните служби за сигурност които той контролираше с цел да разшири контрола си върху всички служби за държавна сигурност, а другите – модернисти и либерали – около премиера на Правителството Зоран Джинджич който предимно контролираше “новобогаташите” и части от полицията. Почти няма нужда да се доказва, че не беше възможно да се донесе нова конституция в ситуация на разкол между обществото и институциите; разкола имаше и своя ясна персонификация в политическите лидери на двете най-големи партии които поеха двете ключови позиции в държавата. Но с отварянето на жестокият сблъсък между реформистите и тнр. “легалисти” (консерватори) този разкол не само направи невъзможно донасянето на конституцията, но с непрекъснатата ескалация определи и крайните достижения на демократичните и реформистки промени.

Динамиката след 5 октомври отбелязаха опитите на модернистичното правителство на Зоран Джинджич да реформира Сърбия и идеологически да я проектира като държава с европейски ценности. Премиерът Джинджич осъзнаваше, че тази позиция е малцинствена и че за нея няма политическа легитимност. Основанието за своя проект той намираше в дълготрайните импулси за модернизация (всички бяха безуспешни), собственото си разбиране за модерна държава и амбицията да въведе Сърбия в Европа. Реална опора намираше в своята партия (Демократичната партия) която създаваше цяло десетилетие като модерно организирана партия. Тя на практика се показва като единствено способна стратегически и организационно да свали режима на Милошевич. Джинджич беше способен да обезпечи стабилно финансиране на партията, да разшири влиянието си върху интересните сфери на “новобогаташите” но и върху някои структури в тайната полиция. Кошунница пък обезпечи безкръвен преврат защото неговата реторика обещаваще трайна амнистия на апарата на Милошевич и пасивизиране на армията и полицията. Когато Джинджич доведе под въпрос тази амнистия, сблъсъкът пламна с цялата си острота.

Докато Демократичната партия беше в опозиция, Джинджич я поддържаше с временни излети в национализъм и популизъм, но това не бяха неговите приоритети. След идването си на власт, Джинджич много по-ясно определи проевропейската позиция на партията си отколкото докато беше в опозиция. С оглед на това, че разполагаше с определено количество на сила и личен опит, намерението му да промени идеологическия код на Сърбия обедини неговите противници в намерението да му попречат. Освен че на всяка крачка сплитаха Правителството и премиера, Кошунница и неговата партия поеха ролята на чадър и събирателен център за полицейски и военни кадри на предишния режим, но и за

“регенерация” на патриотизъм,

тоест, на легитимен националистически образец. Това значеше, че Правителството не можеше да промени същността на бившата система – нейните полицейски и военни служби за сигурност. То не искаше да проведе лустрация и да отвори тайните досиета без които не можеше да се промени структурата на властта, правосъдието и службите за сигурност които бяха дълбоко консервативни и престъпни. Тук рампата бе спусната веднага след отиването на Милошевич от власт, благодарение на акциите на неговите апаратчици които получиха недвусмислена подкрепа на едва устоличилият се президент Кошунница. Такива промени националистите нарекоха “реваншизъм”, “разчистване на сметки с политическите противници”, “революционна метла” и “нелегални промени” които нарушават законите (на Милошевич).

Въпреки че си даваше сметка за липсата на легитимност, Правителството на Джинджич инициираше реформите на прехода с убеждението, че смяната на икономическата структура, развитието и модернизацията неизбежно ще доведат до новата легитимна рамка която в периода след Милошевич не можа да бъде издействана. Своите противници (както и те него) той разбра като временно явление които с приключването на прехода ще бъдат маргинализирани. Той особено се посвети на икономическите и образователни реформи и придобиване на подкрепата от Запада с кредити и стопански реформи. Неговото визионерство за европейското бъдеще на Сърбия преобладаваше във всекидневния обществен разговор. В един момент изглеждаше като че ли проевропейската атмосфера е потиснала националистическия, патриархално-авторитарен легитимен модел. И изследванията на общественото мнение показаха, че партиите на Милошевич – Социалистическата партия на Сърбия и Сръбската Радикална партия – почти изчезнаха от политическата сцена. Почти мечтателското намерение на Зоран Джинджич Сърбия час по-скоро да се модернизира и да влезне в Европа беше безспорна предпоставка върху която премиерът базираше всички главни насоки на промените – някои започнали или едвам проектирани. Съобразно с профилирането на Сърбия като европейска, Демократичната партия на Джинджич през пролетта на 2001 година донесе нова програма. Тази програма е написана кристално ясно с либерален и проевропейски ключ.

Но такава програмна ориентация, разбрана сериозно, означаваше предприемане на някои конкретни стъпки които се отнасяха на задължението на Сърбия към международната общност преди всичко за екстрадирането на сърбите обвинени за военни престъпления на Международния трибунал за бивша Югославия. Това сътрудничество беше първата необходима и съществена крачка от тази ориентация защото Сърбия под Милошевич се разпознаваше по злодействата и престъпността. От друга страна вътрешното устройство не можеше да се промени с непромененият военно-полицейски апарат който беше главна опора на диктаторския режим на Милошевич. Значи без изпълняването на тия задължения, Сърбия не можеше да получи международно доверие, а още по-малко можеше да мечтае за евроатлантическите интеграции. Първото и основно условие за “европейската Сърбия” и условие за получаване на помощ за реконструкция на срутената икономика, налагаха спешно арестуване и

предаване на Слободан Милошевич

на Трибунала в Хага с което да се изрази решителност да се променя отношението към близкото минало, националистическата идеология и към обкръжението. Европейското бъдеще трябваше да мине през миналото и Трибунала в Хага.

Приемайки това предизвикателство в ситуация на политическа нестабилност и липса на подкрепа за такива ходове, Правителството и Зоран Джинджич дадоха на националистите да разберат, че промените няма да бъдат козметични и че ще трябва да се промени същността – сръбското националистическо клише. Крилото на Кошуница жестоко се противопостави на екстрадирането на Милошевич в Хага. Този ход правителството на Кошуница нарече “държавен удар”, което беше във връзка с обещанието на Кошуница, че “няма да има реваншизъм” тоест, че апаратчиците и в новата система можеха да очакват амнистия и оставане на своите позиции. Този съществен сблъсък около бъдещето на Сърбия който по същество се пречупваше около отговорността за военните престъпления, и във връзка с това, и нужните промени в самият апарат на държавната власт, доведе до сдружаване и обединяване на всички антилиберални сили намиращи се в службите за сигурност, черквата, медиите, политическите върхове на националистическите партии и същите такива интелектуални върхове, срещу демократичното правителство и Зоран Джинджич. Кулминацията на това стълкновение се изрази в бунта на Поделенията за специални операции – “Червени берети” (ноември 2001). Бунта се поведе под мотото “Стоп на Хага”, както се установи на процеса срещу обвинените за убийството на Джинджич показвайки кой наистина владее със Сърбия. От предаването на Милошевич и

бунта на “Червените берети”,

който получи подкрепата на Кошуница и мълчаливото съгласие на военната сигурност (нейните представители заявиха, че “армията няма да се меси”), практически започна писането на смъртната присъда на Зоран Джинджич. А когато лидерът на модернистичното правителство предприе стъпки

за разчистване на сметките с престъпната Държавна сигурност демонстрирайки, че той не е под неин контрол и че е довел под въпрос нейният авторитет който важи като начин на интеграция, последва жестока реакция. Никой без контрол и авторитет над себе си не може да мине ненаказан. Заложената бомба която Зоран Джинджич подцени и през цялото време седеше върху нея, бе активирана и смъртната присъда скоро бе изпълнена.

Първото правителство и Зоран Джинджич имат заслуги за актуализирането на виждането за модерна Сърбия от позицията на властта и опитите да се промени моралното и ценностното саморазбиране на Сърбия, да се придобие международно признание приемайки сътрудничеството с Трибунала в Хага и арестуването и предаването на Слободан Милошевич на този съд. В дългосрочна перспектива то с трансформационни ходове в областта на икономиката и образованието откри промени в обществената структура и силните патриархални опори които водят към рационална легитимна рамка на модерната държава. То не успя да заснове правова държава и да овладее службите за държавна сигурност. По тези точки съпротивата бе най-силна. Виждането за европейска Сърбия остана да виси във въздуха без реална обоснованост в институциите. И след убийството на премиера това виждане остана да живее в главите на хората и маргиналните групи, но загуби битката с политическата реалност.

След убийството на премиера

бързото възстановяване на националистическото клише показва каква е била целта на убийството на Зоран Джинджич. Реставрацията бе направена с инсталирането на власт на “трета Сърбия” която нарича себе си “демократичен национализъм” и се събра около сегашния премиер – Воислав Кошунница и неговата Демократична партия на Сърбия като стълб. “Третата Сърбия” се занимава с маргинализирането на модерна Сърбия провъзгласявайки я за екстремна и опасна. Тя иска да докаже, че модерна Сърбия е илюзия, че никога не е съществувала, освен в главите на “мисионерите” и “екстремистите”. Но тя все пак трябваше да се ограничи върху идеологическата сфера и службите за сигурност които живеят само докато тази идеология владее в Сърбия. Тя не можеше да спре реформите на прехода в икономиката, защото не можеше открито да обърне гръб на Европа. Тази дългосрочна линия за модернизация на Сърбия не можа да бъде спряна въпреки, че бе доведена под въпрос с прекъсването на преговорите с ЕС за подписване на документа за придружаване и стабилизация. На това системно раздвижване разчиташе Зоран Джинджич когато каза, че него могат да го убият, но не могат да спрат системните реформи които не зависят от един човек.

Убийството на Джинджич и поражението да се създаде нормативна либерална рамка в Сърбия, драматично отвори въпроса за характера на сръбския национализъм. Още по-конкретно този въпрос гласи: защо сръбския национализъм е смъртно несъвместим с либералните ценности на модерното общество? С какво сръбският национализъм се отличава от другите национализми които пламнаха в началото на деведесетте години на миналия век?

На този въпрос ще посветя следната глава.

2) Теоретично разбиране на сръбския национализъм като невъзможна и недовършена държава.

Неуспехът на Сърбия да започне своята епохална промяна на “върховните ценности” лежи във факта, че сръбската опозиция в програмните си определения подготвени за октомврийските промени 2000 година, не разви критиката на сръбския национализъм. Главните опозиционни партии които стратегически подготвяха смяната на режима, с нито една дума не разлегитимираха предишната националистическа политика която водеше Слободан Милошевич. Програмите с които излезе опозицията пред избирателите за президентските и парламентарните избори, като “Договора с народа” или “Програмата на демократичното правителство” безспорно доказват това. Избягвайки критически да отхвърлят същността на легитимното клише – сръбския национализъм, не беше случайно и прост програмен “недостатък”. Самата кандидатура на Воислав Кошунница трябваше на избирателите (но преди всичко на апаратчиците, армията и полицията) да каже, че същността на предишната легитимност няма да се промени. Ако за някои такъв ход беше само тактически с цел да не се отхвърлят избирателите и на всяка цена да се издейства свалянето на диктатора, за други това беше съществено условие да се даде подкрепа на опозицията и да се неутрализира, пасивизира и покани на сътрудничество и самият апарат. Може би е по-точно да се каже, че по този въпрос

сериозно се мислеше защото изоставането на критиката на национализма особено в по-големите партии беше част от тяхната политика още от самото основаване. Освен маргиналните групи, малките партии и някои списания и вестници, главните опозиционни представители не разбраха, че сръбския национализъм представлява съществена пречка на конституционно-правовата и либерална демокрация.

Водещите партии не разбираха, че сръбския национализъм практически е вечен и

несъвместим с модерната държава,

па дори и с каквато и да е стабилна държава. Затова и можах да премълчат своите различия по националния въпрос (оставяйки ги за някое бъдеще време което за Кошуница дойде след убийството на Джинджич), а все пак да може заедно да се проектира бъдещата демокрация. Президентския кандидат, Воислав Кошуница, заяви че е приел кандидатурата само под условие, че не трябва да се откаже от всичките си национални възгледи. Проектирането на демокрацията, без да се влиза в това как я разбираше и използваше за националния въпрос предишния режим, като че ли демокрацията е някакъв безспорен терен на съгласие, който не противоречи на “сръбската идея”, беше онази “гнила дъска” на която падна режима на Слободан Милошевич. Избирателската демокрация като “математическо действие” можеше да се комбинира със “сръбската идея”, както и ислямската теокрация може да се комбинира с редовните избори, но такива идеологии не могат да се комбинират с либералната и европейската демокрация. Без предварителна критика на сръбския национализъм и без неговото отхвърляне, демокрацията бързо загуби размаха си след 5 октомври. Скоро отново настъпи легитимна криза, ново разпадане на държавата и отваряне на кризата в Сърбия и Черна гора. И без Милошевич, Сърбия намери ключ за изграждане на демократична и легитимна държава чиито основни ценности да бъдат правова държава, толерантност към различията, гражданска интеграция на държавата и сменяемостта на властта.

Моите предположения за причините на постоянната криза на всички държави в които се намираше Сърбия се опират на изследванията на Сабина Рамет която в последната си книга установи, че сръбският национализъм е несъвместим с либералните ценности и конституционно-правовото регулиране на държавата. Тя обаче не отговаря защо това е така. Аз ще опитам да покажа, че присъщото на сръбският национализъм е антидържавността. Неговата същност е недовършена държава и затова той е несъвместим с модерната правова държава. По своята същност сръбският национализъм се различава от национализма в другите югославки републики. Тия други народи искаха да направят своя самостоятелна държава като универсален, идеален принцип и затова там по-бързо се развиват европейските ценности. Тук национализмът се развиваше като политическа идеология която след постигането на целта (създаването на държавата) постепенно губи своята политическа доминация. Това става така защото националистическата политика е нефункционална за стабилизиране на държавата, регионалните отношения, и към сегашния момент, за евроатлантическите интеграции. Това се вижда и по все по-стабилното политическото пространство в което национално екстремните партии се поместват на маргините му. Със сръбския национализъм нещата стоят другояче. Той не се стреми към стабилизиране на държавата. Тъкмо това – да се създаде трайна държавна рамка – Сърбия не иска. Това се вижда и от това, че само в Сърбия екстремните националистически партии (Сръбската радикална партия) – е най-силна политическа сила, докато центристките партии са само по-умерени форми на същото идеологическо клише. Поставя се въпросът защо това е така и как сръбският национализъм се е формирал като “непрекъсната борба” за държава която никога и никъде я няма.

Моето предположение, че сръбският национализъм се е формирал под влиянието на структурни дадености между разпределението на

сръбската популация и териториите

над които Сърбия е имала суверенитет. По време на турската окупация, както и всички други народи на Балканите, сърбите са развили понятието за нацията като етническа особеност която като такава се стреми към освобождение от чуждата власт и създаване на собствена държава. Но когато Сърбия е била призната като държава (1878), тя не се е задоволила с териториите върху които е имала суверенитет.

Тя се води от идеята за разширяване на териториите, за да си възвърне своите исторически територии които са останали под турска власт а някога са принадлежали на средновековна Сърбия. От друга страна, и с оглед на това че голяма част от сръбския народ е живял в страните които са били под властта на Австроунгария (Хърватска, Босна, Херцеговина и Войводина), нейната национална програма е създадена върху идеята за национално обединение на всички сърби в една държава.

С Балканските войни Сърбия се е разширила върху Косово и Вардарска Македония, но тия разширения са донесли увеличено разминаване между нейните територии и сръбското население. Именно, увеличената територия е била рядко населена със сърби. За да превъзмогне този проблем, тя се е опитала да асимилира не сръбското население с изпращане на свои учители и преподаватели за да посърби това население. Тази фрустрираност на собствената си територия е компенсирала със сънищата за обединение с “пречанските” сърби, а това подразбира ново разширение на държавата. Така Сърбия запада в парадоксална ситуация – има територии върху които е имала суверенитет и тнр. историческо право без сърби, докато голяма част от сърбите живее на територията на други държави и те трябва да се обединят по принципа на национално обединение и самоопределение.

Сърбия е искала да постигне и двете права, но с това е рискувала да заплете идеята за своята държава в два контрадикторни принципа и да се отдалечи от възможната демократична и легитимна сръбска държава. На своята територия тя става ранима заради бройните народи които е получила с войните оправдавани с правото на присъединяване на “историческите територии”. Интеграция заснована на либерално-демократични начала в смисъл равнопоставени граждани не е могла да стане защото се е вярвало, че с тия начала не са могли да се държат в подчинение другите народи които са били неприятелски настроени към сръбската власт. Значи тази фрустрация в къщи не бе преодоляна с гражданска легитимна формула и културен плурализъм, а с мечти, че целта ще се постигне едва с

обединяването със “своя народ”

по кръв, през реките Драва и Дунав. Същият този проблем, да се защитават териториите по историческото право на които почти няма сърби, и да се стреми към обединението със сърбите които живеят извън Сърбия се върна в последното десетилетие на ХХ век почти по същия начин както и в началото на ХХ век когато Сърбия упорито защитаваше и двата принципа. Това тя прави и сега в ХХI век след падането на режима на Милошевич който възобнови сръбския национализъм в неговото оригинално контрадикторно издание. Тя иска на всяка цена да запази Косово като “своя историческа територия”, но не се отказва и от “сръбските земи” в Босна и Херцеговина.

Значи първата и съществена особеност на сръбския национализъм се съдържа в неговата контрадикция която не може да се обобщи в какъвто и да е принцип, освен да се декларира като радикална частичност която е несъвместима с универсалните ценности на човешкото общество. Тази колективна фрустрация и “комплекса на инфериорност” е рационализиран в приказката за вечната несправедливост която великите сили т.е. “международната общност” провеждат към сърбите и Сърбия уж заради някаква необяснима омраза която вече векове наред изразява към тях “външния фактор”. Според сръбската приказка която стана и нейна главна идеология (и то в буквалния смисъл на думата като “изкривена реалност”), тази несправедливост продължава още от битката на Косово до днешни дни. От този парадокс и неговата рационализация за несправедливостта, произтича и нейният милитаризъм и опората върху тайните служби, тоест използването на сила в решаване на националните, политически или икономически спорове. С тази идеология не можеше да се направи рационална рамка в която споровете да се решават с мирни средства.

Но главното последствие на сръбската контрадикторност се състои в това, че сръбския национализъм не можеше да се осъществи в която и да е държава а още по-малко в демократична и легитимна. Именно поради контрадикторността на сръбския национализъм сръбската държава непрекъснато отстъпваше. Тя се създаваше във войни и

във войни се разпадаше;

пробвани са и по-тесни и по-широки рамки от Кралството Сърбия, през първа, втора и трета Югославия, до съюза с Черна гора, но всичките тия държави се разпадаха. Проблемът винаги беше

един и същ: или трябваше да се защитава територията на Сърбия срещу малцинствата които никак не можеше да интегрира в националистическо си клише, което изискваше използване на сила поради легитимния дефицит, или се воюваше за обединение с “кръвните” сърби извън Сърбия, което подразбираше и присъединяване на тнр. сръбски земи, т.е. стълкновение с окръжаващите народи. Докато беше самостоятелна държава, кралството на Сърбия се стремеше към общосръбско обединение и воюваше за тази цел. Заради националното обединение и опазване на териториите, тя потопи държавата си и от великите сили успя да издейства първата Югославия която бе приета като окончателно решение на сръбския въпрос. В югославската рамка сърбите винаги заемаха отбранителна позиция към централистичната и авторитарна власт на всички Югославии така че и тя страдеше от легитимен дефицит. Но, като конгломерат на народи с различни национални цели, различни истории, без демократични традиции, различни нива на развитие итд., Югославия още от началото си не беше стабилна. Оказа се, че сръбският национален въпрос не е решен, а само малкият проблем е превърнат в по-голям. Защото нито първата, нито втората Югославия можеха да се стабилизират като демократични и легитимни държави, не само заради сръбският национализъм но и заради национализма на другите народи които бяха в неин състав и които се стремят за създаване на свои национални държави. Във всички Югославии сръбската позиция беше съгласувана с отбраната на нейните национални интереси: опазването на силата и авторитарната власт – нейните идеолози и тайните служби смятайки, че такива структури са необходими защото сръбският въпрос тепърва ще се решава. Такова беше положението и след 5 октомври, такова е положението в Сърбия и сега. И днес военно-полицейските служби държат властта.

Когато в началото на осемдесетте години на миналия век пламна албанският бунт на Косово а легитимността на Югославия беше разклатена, Сърбия не можеше да контролира териториите си. Нейните две автономни покрайнини – Косово и Войводина бяха уеднаквени с другите републики само че нямаха право на самоопределение. Части от сръбския народ живееха в други републики които бяха дефинирани като “суверенни държави” и се намираха на стъпка от независимостта си. Сърбия се намери там откъдето бе тръгнала. Тя отново избра същият отговор: да защитава и двата

принципа и на “кръвта” и на “почвата”

– тоест територията на Косово (почти изпразнено от сърби) като свое историческо право, и етническото единство като право на национално самоопределение. Така първо бе открит фронт вътре в Сърбия на Косово, а в началото на деветдесетите години бе отворен фронт и в другите републики, най-напред в Хърватска, а след това и в Босна и Херцеговина.

Това повторно и радикално отделяне на нацията от държавата, но сега в епохата на глобалното разрушаване на реалсоциалистическата система доведе до това властта на Слободан Милошевич да се дефинира като самодоволна: на Сърбия ѝ трябва авторитарна власт, като сила над собственото си общество и контрол на проевропейските сили които се стремяха към решаване на нейните фундаментални противоречия и формиране на модерна държава. Милошевич разбра колко сръбският национализъм – като вълшебна приказка за “сръбския държавен въпрос” е благоприятен за поддържане на властта която загуби глобалната битка. На него не му е нужна стабилна държавна рамка, а вечна борба за държава. Сръбският национализъм се връща на голямата врата, затова, защото дава възможност за постоянна мобилизация на народа около “държавния въпрос”. Вместо тежнението да се създаде трайна и легитимна държавна рамка създават се държавни импровизации за еднократна употреба които непрекъснато се разпадат и трябва да се защитават от “външни и вътрешни врагове”. По тая логика сръбските врагове ту отнемат територии, ту само на сърбите не разрешават право на национално самоопределение, ту им развалят общата държава (Югославия).

Обосноваването на сръбския национализъм в авторитарната власт, постави знак на равенство между тези две концепции. В това уравнение практически изчезна всяка национална идея. Ако и когато се пипнеше в авторитарната власт, това означаваше да станеш “национален предател” и открита мишена за разстрел. Авторитарната власт на по-дълъг срок можеше да се запази само с непрекъснато подстрекаване на параноидния национализъм и вечно изчакване на държавността. По време на управлението на Милошевич сръбският национализъм прерасна в националистическа култура като траен отговор на предизвикателствата на цивилизацията за модерна държава. Това обръщане на лицето наопаки означаваше превръщане на външния враг във вътрешен. Оказа се, че сръбската власт някак си се спогаждаше със своите външни съперници – хърватите и мюсюлманите, така ще бъде и с албанците, но няма намерение да се спогоди с модерна и демократична Сърбия.

До издигането на национализма в култура на авторитарната власт се стигна поради глобалните предизвикателства на демократизацията и европейските интеграции до които се стигна след падането на Берлинската стена. Милошевич беше отрицателен отговор на Сърбия на тия глобални предизвикателства. Със съзнателно възстановяване на сръбското национално противоречие и частичност които като такива не съвпадат с универсалните ценности и принципи, той измъкна Сърбия от течението на времето и я измести от пространството, решен да не допусне “иска на деня” т.е. рационално регламентиране и изграждане на модерна държава. По добре е да нямаш държава и да живееш в импровизация, отколкото да се предадеш на

“евросополивците”,

както това каза един сановник на сръбската православна църква. Така започна новия кръг на бясното търсене на държавата. За нея се говори с магически разказ: сръбския народ ще получи своята истинска (“мечтана”) държава едва когато съвпаднат историческите звезди и от международната сцена изчезнат всички сръбски врагове.

Характерното търсене на държавата беше най-добре и най-илюстративно видимо когато Милошевич разигра трите сръбски държавни карти: (1) “цяла Сърбия” която той “обедини” 1989 година отнемайки автономията на Косово и Войводина (“антибюрократичната революция”), (2) Югославия като “модерна федерация”, с която той ходеше на преговори с останалите югославски републики 1991 година (и международната общност която все още се обвинява за разпадането на Югославия) и (3) Велика Сърбия заради която се тръгна на война в същата година когато се искаше и “югославска модерна федерация”. По време на войните през деветдесетте години в един момент съществуваха ни по-малко ни повече а цели 5 сръбски държави: Република Сръбска Краина на територията на Хърватия, Република Сръбска на територията на Босна и Херцеговина, Република Сърбия, Република Черна Гора, която се считаше за “най-сръбска страна” (“Сръбска Спарта”) и малка Югославия (съюз на Сърбия и Черна гора), като опора за обединение на разпарчетосаните сръбски държави създадени с войни. И тази лъже-държава в зората на 5 октомври беше в разпадане. Черна гора бойкотираше съюзните избори които се провеждаха заедно с президентските през септември и на които сръбската опозиция се надяваше на победа над Милошевич. Той бе свален от власт а остатъчна Югославия се разпадна и се трансформира в държавен съюз на Сърбия и Черна гора. И този съюз се разпадна. Черна гора 2006 година проведе референдум и извоюва независима държава. Нейното отиване зададе тежък удар на сръбския национализъм, защото разклати идеята за общосръбско обединение, свеждайки го само го само до спасяване на “историческата територия” (Косово).

Сърбия без своя воля, под принудата на черногорския референдум, отново стана независима държава а националистите трудно приеха това събитие, защото, по тяхната теория, тя е само част от “замислената” сръбска държава. Изненадващата поява на независима Сърбия бе дочакана като вражеска измама и почти без коментар. Същевременно продължават преговорите около бъдещия статус на Косово. Отново отворен

“косовския въпрос”

бе дочакан от сръбския националистически елит и непипнатия (на Милошевич) властов апарат (военни и полицейски сили за сигурност) едва дочаках да опреснят националистическата култура и още веднъж да мобилизират сръбския народ около същата приказка. Като отговор на “отнемането на нашите територии” Сърбия настоя отново да отвори и другият фронт на собственото си противоречие флиртувайки с Република Сръбска. Подмята се и че и тя може да проведе референдум и да се присъедини към Сърбия. А може първо да се приключи така, че сърбите от РС на следващите избори да гласуват в Сърбия. Някои заклетни мечтатели прокарват идеята, че на следващите избори в Черна гора ще победят просръбските партии които ще организират референдум и отново ще присъединят Черна Гора към Сърбия.

Очакваната конституция, обещана преди 5 октомври накрая дойде на дневен ред. Но не заради това за да се регламентира силата в Сърбия и създадат легитимни институции и владение на правото, а като мобилизираща контра акция за независимостта на Косово като най-вероятен изход от преговорите за неговия статус. Конституцията трябва да потвърди фикцията, че “Косово е наше и завинаги ще остане наше”. Или, с други думи казано: “нека бъде това което не може да стане”.

Донасянето на още една подарена конституция която изхвърли гражданите от нейното създаване, не оставяйки им нито един ден за дебатиране по един толкова важен документ потвърждава тезата ми, че Сърбия не може рационално и функционално да се интегрира, а е склонила към по-нататъшно сегментиране и разпадане. Недовършената държава отнесе още една победа. Така непрекъснатата борба за държавата продължава по същото идеологическо клише а тайните служби и неконтролираната власт се укрепват. С укрепването на авторитаризма законно се произвеждат нови (постоянни) легитимни кризи.

Ако се загледаме в бъдещето,

Сърбия най-вероятно ще бъде принудена да се откаже и от Косово (“историческото право”), но и от националното обединение и да се стабилизира на територията на която сръбския национализъм вече няма да има никакъв ефект. Неговата контрадикция ще бъде разрешена. Ако при това продължат преходните промени и модернизацията на стопанството и обществото които нужно ще доведат до промяна на социалната структура и отслабване на традиционните патриархални ценности засновани в неурбанните слоеве на населението, Сърбия ще получи своя шанс да излезе крачка напред от парадокса си на “кръвта и почвата”, към модерна държава.

Зденка Тодорова

Черна гора

СПОР ЗА ХРАМОВЕ И ЮРИСДИКЦИЯ

Откакто Черна гора стана независима държава, политическото напрежение в отношенията между Белград и Подгорица спря, но затова се засилиха недоразуменията между Сръбската православна църква (СПЦ) и Черногорската православна църква (ЧПЦ). През последните десет години откакто в Черна гора се засилиха процесите за независимост на страната, СПЦ чрез своите протежета в Черногорско-Приморската Митрополия и особено с помощта на своя митрополит Амфилохие Радович известен като “полковникът”, правеше всичко възможно да спъне Черна гора по нейния път към независимост, обвинявайки властите че са създали Черногорската православна църква с цел да предизвикват раздор в отношенията ѝ със Сърбия. Конфликтът в отношенията между двете църкви на моменти се превръщаше във вербални конфликти между свещеници и миряни, който кулминира на 14 април, когато на заседание на Митрополийския съвет на ЧПЦ бе взето решение, ЧПЦ да намери своето място в бъдещата конституция на Черна гора, както и за в бъдеще ЧПЦ да може да ползва всички окупирани от страна на СПЦ храмове и особено Цетинския манастир “Св. Петър Цетински”, смятан за най-важният черногорски паметник на културата. Полемиката между църквите получи и политически измерения, след намесата на президента Филип Виянович, предупреждавайки ЧПЦ, че “Черна гора ще гарантира правото на собственост на всеки, който законно я притежава” съветвайки страните в конфликта “правата си да потърят пред домашното и международно правосъдие се”. Борис Тадич пък призова Вуянович да “защити имуществото на СПЦ”, което черногорската църква нарече “намеса във вътрешните работи на страната”. После от Митрополийския съвет на ЧПЦ призоваха Филип Вуянович “да осъзнае какви ги върши” а Центърът за модерни изкуства в Подгорица предоставят на ползване своя параклис на ЧПЦ.

ИСТОРИЯТА

на този конфликт не е от вчера и като такъв не може да се наблюдава само в контекста на политическите недоразумения между Сърбия и Черна гора. Той води своите корени от 1903 г., когато Черногорското княжество създава своя Автокефална православна църква, която след преврата в Подгорица през 1918 г. и след приобщаването на Черна гора към Сърбо-Хърватско-Словенското Кралство е сложена извън закона. С указ на крал Александар Караджорджевич от 1920 г., в Белград се извършва обединението на всички автокефални църкви на територията на кралството, под името Сръбска православна църква на Кралството на СХС. Обединението е

болезнено както за черногорците, така и за православните в Хърватска, които трябва да приемат върховенството на СПЦ, макар че не всички са етнически сърби. На църковен събор от края на 1920 г. е избран и първият патриарх на СПЦ, белградският архиепископ Димитрие Павлович. СПЦ тогава присвоява, или по-точно окупира всичките храмове, 650 на брой, собственост на ЧПЦ, изгонвайки от тях черногорските свещеници назначавайки на тяхно място свещеници от Сърбия или черногорци с просръбски настроения.

В Западните покрайнини случаят е идентичен. С подписването на Ньойския договор, България (или по-точно БПЦ) заедно с част от своята територия та (1 545 кв. км.) отстъпва на СХС Кралство и 45 църкви и манастири, които обслужват 42-ма свещеници. От страна СПЦ, подобно на Черна гора, се присвоява целокупното църквно имущество на БПЦ. От храмовете са изгонени българските свещеници а някои стават жертви на полицейски посегателства. Българската православна църква (БПЦ) си възстановява своя диоцез в периода 1941-1944 г., след което пак доброволно, без каквото и да е междуцърковно споразумение го отстъпва на СПЦ. През последните 60 години, БПЦ не прави нищо да защити правата на своите сънародници в Западните покрайнини, нито се интересува от състоянието на окупираните от страна на СПЦ, български храмове. Зависимостта на БПЦ от Русия или по-точно от РПЦ, до известна степен разяснява нещата.

ЧЕРНОГОРСКАТА

православна църква обаче от доста време работи върху въпроса с църковната собственост в Черна гора и особено върху връщане на отнетата ѝ след 1920 г. собственост. Част от храмовете които ползва СПЦ са тип селски църкви от 19 и 20 в., които в момента са провъзгласени за паметници на културата, но и църкви и манастири строени с народни дарения като “фамилни” или както ги наричат черногорците “племенски”. Именно тези обекти, както смятат повечето черногорски историци, изкуствоведи и адвокати са изиграли важна роля в съхраняването на черногорската самобитност и като такива не могат да принадлежат на друга църква а още по-малко на друга държава.

Притеснена от такова развитие на нещата, една седмица след като Черна гора беше призната за независима държава, митрополит Амфилохие (“полковникът”) замина за Москва, където, както писаха тогава медиите “търсил подкрепата на Руската православна църква” във връзка с имуществото на СПЦ в Черна гора. “Амфилохие няма правото да определя църковния живот в независима Черна гора, с оглед на факта, че не признава както черногорците като народ и тяхната църква, така и резултатите от референдума” гласеше съобщението на ЧПЦ. В края на миналата година Амфилохие се срещна и с президента Филип Вуянович, на която среща основната тема бил въпросът с бъдещата конституция на Черна гора и имуществото на СПЦ. Едвам сега става ясно, че е възможно да е имало някакви уговорки и обещания, не без намесата на Русия.

ПРИ ВСИЧКИ СЛУЧАИ

СПЦ има от какво да се страхува, защото след Черна гора и българите в Западните покрайнини имат пълното основание да повдигнат въпроса с техните православни храмове и църковно имущество, също окупирани и с декрет превзети след 1919 г. и след 1944 г. А това може след себе си верижно да повлече и още много други неотваряни досега въпроси от които СПЦ има защо да се притеснява.

Косовския финал

Решаването на косовския въпрос навлезе в заключителен етап. Предложението на Ахтисари е на масата както на албанците така и на сърбите. Когато става дума за това, в Белград не осъзнават, че въпроса за Косово е приоритетен международен въпрос, защото от него, както и през изминалите години в Хърватска и Босна, се определят новите правила и принципи. Те се опират на съществуващите принципи, каквито са Хартата на ООН-е, Заключителния документ от Хелсинки и на други международни документи. Обаче съществуващото международно разположение на силите, тоест изчезването на двуполусния свят, открива ново поле за прилагане на международното право. Югославската криза беше единствената възможност международното право да се профилира без бремето на студената война. Все пак, действията на международната общност в последните 15 години все още са под влияние на отношенията на силите създадени в предишните 50 години.

Оттук произлизат многото непоследователности а понякога и отстъпване пред реалността, както беше случаят с Дейтонското споразумение.

Въпреки всичко, международната общност от деведесетте година на XX век водеше политика на усмиряване към Сърбия, винаги излизаше на среща на нейните изнудвания и се съгласяваше със ситуациите на свършените факти. И предложението на Ахтисари напомня на плана Z-4, предложение на хърватските сърби, което Белград отхвърли. Както плана Z-4 по начало бе против Хърватска, така и този е против Косово. Плана на Ахтисари слага косовските сърби в постоянна позиция на инструмент на Белград, а албанците в постоянно напрежение. Косово е прекалено малко за такъв териториален инженеринг, ограничаващ развитието на целия регион. Впрочем, в оплакването на Косово никога не се сети да направи сравнение с Войводина. Войводина никога преди не е била сръбска, но през XX век с постоянен етнически инженеринг, (заселване на Сърби от цялата бивша Югославия), е станала сръбска.

Изминаха повече от 10 години от подписването на Дейтънското споразумение, което е достатъчно да се видят неговите ограничения, а чиято задача основно бе да се спре войната в Босна и Херцеговина. Прилагането на етническия принцип, като основа се оказа поразително, и с пагубни решения за Босна и Херцеговина. Оттук следва и решението на Контактната група, да отхвърли възможността за разделението на Косово, което в основата си беше единственият подход на Белград, когато става дума за решаване на косовския статус. В изтеклите 8 години, разделението на Косово беше изходна точка на белградската стратегия, което блокираше интеграцията на сърбите в косовските институции, при постоянно сатанизирани албанците и подриване на международните усилия. Изключвайки разделението като възможност, Белград остана неподготвен което се отрази и на неговата стратегия, която освен флоскулата „повече от автономия – по-малко от независимост“, няма никакво съдържание.

Тъкмо на този пример може да се види недорасналостта на политическия елит в Сърбия, защото той, никога не разсъждаваше за каквото и да е компромисно решение. Свикнала с това международната общност да подаде под нейния натиск и с постоянното „пресъздаване на нови реалности на терена“, сръбският елит показва непознаване на международния контекст, както и това, че не признава албанците за равноправен партньор. Всички сръбски актьори вградени в преговорния процес в разни ситуации показваха особен расизъм и пренебрежение към албанците.

Сръбският елит отрича албанската нация, защото както твърди Смиля Аврамов, „трудностите в решаването на албанския проблем произлизат от обстоятелството, че за разлика от европейските страни които са били нации преди да са създадени нациите, Албания е станала държава преди да стане нация“. Тя също твърди, че „етногенезата на албанците и по-точно казано определени племена е обвита в тъма и до днес не е научно осветлена, тъй като не съществуват нито писани източници, нито сигурно културно наследство“. Светозар Стоянович върви и по-нататък и казва, че „на Америка не й по-важно противно волята на Русия да задоволи албанците с едностранно и самоволно признаване на отцеплението на Космет от Сърбия – от сътрудничеството с Русия в решаването на тежките стълкновения със Северна Корея и Иран“. Тук се разчита, че Русия ще разпознае значението на сръбската позиция и че на сръбската страна това й дава „значение несъразмерно с нейната сила“.

Другият подход на сръбският елит е позоваването на мита за Косово и неговото влияние на манталитета на сръбския народ. Твърди се, че в основата на култа за Косово се оглежда възвишената философия която един народ е изградил върху едно историческо събитие като морален жизнен принцип, да се жертваш когато става дума за принципа на правдата“. От това твърдение се извежда и заключението, че не става дума само за „взимане на една част от територия, но и от съществено съдържание на манталитета“. Това се свързва със значението на Косовския мит за сръбската култура. Всъщност, това се основава върху трагичното разбиране за своята съдба, което и писателят Добрица Чосич е използвал в своите романи. Тоест, казва се, че „мита за Косово е вграден в културното съзнание на сръбският човек и оттук сияе във всички области на живота и творчеството“.

Третото, и може да се каже най-автентично становище на сръбската страна по отношение на косовския проблем е, че неговата същност „лежи в албанския сецесионизъм, в тежнението за насилствено изолиране на територията която е била ядро на държавата и люлка на сръбската култура. Тезата за мюсюлманския тероризъм е лансирана отдавна и се опира на белградската стратегия за прекъсването на зелената трансверзала, Турция – Косово – Санджак – Сараево. Тази теза беше решаваща за планирането на геноцида над мюсюлманското население в Босна и

Херцеговина и на Косово. След терористичните нападения на САЩ на 11 септември 2001, сръбските националисти се опитаха да наложат тълкуването, че Сърбия всъщност е избързала в борбата срещу ислямския фундаментализъм.

И на края, основната сръбска фрустрация в която се оглежда и сръбския расизъм към албанците и балканските мюсюлмани е това, че НАТО, тоест международната общност, е застанала на страната на албанците и преди това на страната на бошнаците. Такава политика на САЩ и ЕС в сръбското съзнание е сведена на тезата за „американския империализъм който се опира на мутантните понятия каквито са „глобализация” и „нов световен ред”.

Тия становища на сръбският елит се отразиха и върху съдържанието на новата сръбска конституция, както и на първото заседание на новия състав на парламента на което бе отхвърлено предложението на Марти Ахтисари и бе приета собствена резолюция. Защото, Сърбия няма да се „покори под натиска на възможната сила и да подпише всичко каквото се иска от нас”. Това становище произлиза от оценката, че с това предложение се нарушават суверенността и териториалната цялост на Сърбия като международно призната държава. С предложението на Ахтисари, както се изтъква в Резолюцията, се довежда под въпрос възможността за постигане на компомисно, договорно решение като основна цел на преговорите за бъдещия статус на Косово. За приеждането на резолюцията гласуваха 225 посланици, 15 бяха против а трима въздържани.

Премиерът Воислав Кошунца изтъкна, че Резолюцията е била общо дело, тъй като в нейната подготовка участваха и представители на парламентарните партии, а президентът Борис Тадич изтъкна, че „предложението на Ахтисари в основата си е план който открива пътя към независимостта на Косово с което се нарушават сувереността и териториалната цялост на страната ни, което Ахтисари изобщо не споменава”, и че приемането на това предложение има противоконституционен характер което ясно се вижда от проектопредложението на Резолюцията.

Интересно е виждането на сръбските политици за Сърбия като цивилизована държава която се поставя към албанците морално супериорно. При това, дори нито актуалната демократична власт в нито един момент не бе готова да осъди идеологическата основа на режима на Милошевич и неговата престъпна практика. Това говори за своевидна манипулация когато става дума за близкото минало и интерпретацията зад която стои сръбският елит. Става дума за пацифиране на миналото и нормализиране на престъпленията. Значи, сегашните политически актьори не постигнаха минимален компромис за престъпното минало както и за начините то да се надделее. Оттук и становището на Борис Тадич, че „На албанците им предлагаме всичко на което имат право в рамките на една цивилизована, демократично устроена страна – съществена автономия която ще им даде възможност самостоятелно да решават за почти всички въпроси от всекидневния живот с възстановяване на икономическите връзки с централна Сърбия и готовността да помогнем стопанското оздравяване на покрайнината”, звучи цинично и неморално.

Освен това, за да може предложението на Борис Тадич да бъде валидно, то трябва да има опора в „конструктивната политика” на тнр. Демократична власт от 2000 година която ясно да се разграничи от политиката на Слободан Милошевич. Обаче, Белград не е водил такава политика и затова всички негови предложения звучат неубедително, не само на косовските албанците, но и на гражданите на Сърбия. Тадич своето предложение формулира като „компромисно решение до което ще се стигне с преговори”, защото само компромисите „имат траен характер”, който „води до регионална стабилност, която е от жизнен интерес за всички страни на Западните Балкани и предусловие за по-скоро присъединяване към Европейския съюз”.

Най-цинични и неприемливи от морална гледна точка са становищата за които се залагаха социалистите и радикалите по време на парламентарният дебат. Радикалите в своята Програмна декларация от деведесетте подробно разработиха план за репресии над албанците и по същество предвещаха какво ще им се случи на албанците към края на деведесетте. Планът на радикалите тогава беше предотвратен защото американският президент Буш в Коледното предупреждение от 1992 година предизвести възможността от военна интервенция ако Милошевич реши да направи това. А социалистите подписаха Кумановското споразумение с което, с Резолюцията 1244, бе въведен международен протекторат на Косово. Тнр. демократична власт в нито един момент не прие отговорността за косовската трагедия, дори и в ситуациите които са очевадни както в случая с масовите гробници по цяла Сърбия. За да може за косовския въпрос адекватно да се говори, за сръбския елит би било полезно да държи сметка за хронологията на събитията, за да може еднакво да уважи и албанските и сръбските жертви и съобразно с това да поеме отговорността за това което там се случваше 1998 и 1999 година, да не споменаваме предишния период.

Отиващия си премиер Воислав Кошуница е отговорен за продължението и опазването на наследството на Милошевичи а с това и за завръщането на радикалите и социалистите без каквато и да е отговорност за престъпната политика. Неговата стратегия на „легализъм” и даде възможност да оцелее бившия режим във всички институции на системата, тя е отговорна за обструкцията на всички реформистки потхвати в парламента и най-напред е отговорна за защитата на военнопръстъпниците какъвто е Радко Младич.

Томислав Николич, подпредседател на Сръбската радикална партия, без каквато и да е морална чувствителност, от позицията на най-силна партия в парламента заяви, че властите в Сърбия ще имат подкрепата на тази партия доколкото искат да отбраняват Косово и Метохия, защото „ако ние не приемем независимостта и ако всички представители на сръбската държава ясно кажат това – Косово няма да бъде независимо”. Ивица Дачич, новия председател на СПС, повтори военно-подстрекателското предложение, защото както каза, „подкрепя всяка активност която води до отбраната на Косово и Метохия”.

Многобройните аналитици, експерти, съветници и участници в преговорите, всички охарактеризираха Резолюцията за Косово като напътствие за изясняване на сръбския преговорен екип за всяка точка от предложението на пратеника на ООН за статуса на Косово Марти Ахтисари. Освен това, някои съветници, като Александър Симич, съветник на сръбския премиер, поръчаха, че крачките на Сърбия към държавите които евентуално признаят суверенността на Косово ще бъдат „съвсем сигурно, на съответен начин, премерени” и че „нищо не очаква от Русия и САЩ”, защото, както каза, „Америка цели да проведе блиц-криг на Косово и че върви с бързи крачки и тества твърдостта и решеността на Сърбия да се защитава от ултиматума пред който е изправена.

Владета Янкович, също съветник на премиера заяви, че „Сърбия няма да даде Косово в замяна за членство в Европейския съюз и НАТО, нито за милиарди безвъзмездни кредити”. Той също заяви, че Сърбия, доколкото някои страни признаят независимостта на Косово, „с тия страни които така драстично нарушават международните норми, може да намали политическите, стопански и културни връзки”. Десимир Тошич, член на Политическия съвет на Демократичната партия, един от редките гласове които изхождат от реалността каза, „ние не можем да не дадем Косово, можем само да молим да ни дадат Косово. Косово е в ръцете на Обединените нации” Той също каза, че Косово никога повече няма да бъде в положението в което беше 1999, 1945 или 1918 година. „това всеки нормален и съвестен сърбин трябва да знае. Днес, всъщност, няма нито една територия в целия свят на която се владее с три процента население. Според него, Сърбия трябва да преговаря с международната общност за Косово, а не да води антиамериканска кампания или кампания срещу преговорите, и че разни платформи и резолюции които идват от Сърбия са обикновени „детинщини”.

Кристално ясен беше само Чедомир Йованович, председател на ЛДП, който каза: „Не приемаме Резолюцията и ще гласуваме против, но същевременно изразяваме готовност и подкрепа на парламента, правителството и президента, за промяна на политическия курс”. Какво означава за Сърбия едно такова изявление за което се залагат само 15 от 250 депутати, колкото ги има в парламента? В ситуация когато едно общество попадне във варварство, както се случи на сръбското общество към края на деведесетте години на миналия век, моралното малцинство може значително да повлияе върху началото на процеса на прехода, а особено на прехода към правдата. Не бива да се пренебрегва и силата на истината която застъпва това малцинство, защото тя може да бъде освобождаваща за сръбското общество. Но това е процес който никак няма да бъде нито лесен, нито прост. Коалицията която предвожда ЛДП откри ново политическо пространство, необходимо за такъв процес.

Оттук идва и недоволството на сръбските националисти заради това, че Чедомир Йованович влезе в сръбския парламент, защото за пръв път в парламента се чуват и дисонантни гласове; особено че „въпреки че се касае за незначително малцинство, тяхната гласност е обратно пропорционална което се вижда и по ехото което се отразява в световните силови центрове”. Обаче за сръбския елит е още по-голям кошмар въпросът, дали Русия наистина през голямата врата се връща на световната сцена (използвайки новата енергийна реалност) и дали в този контекст ще сложи вето на решението на Съвета за сигурност за независимостта на Косово. Мнозина аналитици се съмняват в такъв обрат (“завръщането на студената война когато СФРЮ беше между двете сили и можеше да балансира”). И в сръбските медии напоследък се забелязва, че обществеността полека се подготвя, че такъв обрат няма да има. Освен това, налага се ключовият въпрос за самата Сърбия – къде самата тя принадлежи? Защото, заиграването на руската карта подразбира „Сърбия да не влезне в НАТО и

ЕС, а да бъде експонент на руската политика”. Някои сръбски стратегии желаят това и тъкмо те създават тезата за неутрална Сърбия. Все пак, личи си, че такова спекулиране е по-скоро бягане от отговорността за войната и престъпленията и неспособността да се направи равностойка.

Соня Бисерко

Македонският страх

Владимир ПЕРЕВ, Македония

Знаете ли какво е чувството за страх? Не страх от самолети, не страх от тъмнината, не страх от това да кажете мнението си пред началника. Говорим за един друг страх, атавистичен, страх да сложите подписа си под някаква петиция. Не, не мисля за екологични петиции или за такива за защита на животните, гъбите или на някои други неща “много важни” за Европейския съюз. Говорим за страха на македонските българи да поставят подписа си под една петиция, която ще бележи тяхната национална идентичност, която говори за мръсната роля на македонските медии срещу България, срещу българския народ, срещу влизането на България в Европейския съюз.

Македонците не знаят, че не са били винаги толкова страхливи. Не само че са подписвали, ами и писали са много петиции, меморандуми и апели до международната общност в периода между двете световни войни. Малко хора в Македония знаят, че Обществото на народите в Женева е било почти всекидневно засипвано с петиции на македонските българи, които са се борили не само за своите национални права, ами още повече за личното си достойнство като хора и българи. В България и в Македония малко се знае за петициите, които са написали и подписали македонските българи срещу сръбския терор с цел запазване на българското си национално съзнание. През декември 1929 г. до Негово превъзходителство сър Ерик Дръмонд, главен секретар на Обществото на народите в Женева, трима храбри мъже са написали петиция. Към нея е приложен и меморандум, който говори за тежкото положение на македонските българи в тогавашното кралство Югославия. Да поясним, става дума за това, че петицията и меморандумът са поднесени от името на българското население на Македония под югославска власт и са подписани от Григор Анастасов - адвокат и бивш депутат в Скупщината на кралство Югославия в Белград, Димитър Шалев - адвокат и бивш кмет на град Скопие, Димитър Илиев - бивш съдия и адвокат в град Велес.

Това е най-значителната петиция, написана от македонските българи за възстановяване на техните национални и църковни права в Македония. Същевременно госпожица Гена Велева (по-късно съпруга на Коста Църнушанов) пише апел до Обществото на народите и подписва се като “политическа емигрантка от Македония под сръбска власт”, което говори за изтезанията на македонците в този период. След това до Обществото на народите е предоставен Апел от госпожа Марта д-р Асен Татарчева, отправен към общественото мнение в цивилизования свят, в който се говори за тежката съдба на македонските българи под югославска власт включително и за съдбата на нейния съпруг, прекарал шест години в югославските затвори. След това до Обществото на народите е и петицията на инж. Иван Петров и неговата съпруга госпожа Жермен Петрова.

Но ако искаме да бъдем точни в доказателствата, не трябва да забравяме Апела, който отправиха до общественото мнение в света за защита на поробеното си отечество македонските учени от България Любомир Милетич, Михаил Арнаудов, Александър Балабанов, Александър Станишев, Йордан Иванов, Пандо Киселинчев, Георги Трайчев и много други, в който се говори за съдбата на поробените им братя във Вардарска Македония, тоест днешна Република Македония. До началото на 1933 г. меморандуми, петиции и апели от българо-македонската емиграция до Обществото на народите са на брой повече от 50. И за да бъдем още по-точни: големият български патриот и архивист Теодор Димитров, чиновник в архивите на Обществото на народите в Женева от 1946 до 2003 г., е издал две книги с наслов “Жалбите на Македония”, в които всяка петиция, меморандум или апел са подробно разгледани.

Не са били винаги македонците страхливи както днес и не са били винаги македонците толкова изгубени в собственото си историческо минало.

Днес политиките и медиите в Македония, както и по-големият дял от македонската общност, живеят само с мисълта дали ще бъде регистрирана ОМО “Илинден Пирин” като партия и дали летището в Скопие ще се нарича Александър Велики. Народът вече е изгубил смисъла за собствената си духовност, за собственото си битие.

И въпреки всичко в Македония в последните два месеца се появиха два текста, които приличат на петиции: първата бе адресирана до външния министър на България Ивайло Калфин, а втората - отправена до Европейския съюз и всички европейски институции, тепърва ще бъде разпространена. Македонските българи не искат да се подпишат под петициите, изпратени до Ивайло Калфин и до Европейския съюз. Първата събра не повече от 33 подписа, а втората - която организирано се разпространява из Македония, не може да надмине бройката от 70 подписа, с бедната ни амбиция да достигне 100. Причината е страхът, ужасният страх, в който живее македонското общество да признае, че са етнически българи и да търси своите права. Бедно е положението, бедно е духовното положение на онези 20 000 македонски българи, които са получили българско гражданство и паспорт, както е бедно и положението на онези нови 100 000, които чакат да добият гражданство. Страхът, този несъзнаван страх, е проникнал дълбоко македонските българи и те се страхуват да казват мнението си по македонския въпрос. А за да е трагедията още по-голяма, страхуват се и онези македонски българи, които вече живеят и работят в България, за да не почувстват репресиите на българската власт. За онези, които не знаят, това твърдение възможно е да е безумно, но ние, в Македония, добре знаем предателствата на българските власти срещу македонските българи пред международната общност. Лично познавах Гена Велева, д-р Асен Татарчев, г-жа Марта Татарчева и адвокатата Димитър Илиев и знам, че страхът не е безпричинен; за тези хора българската държава не направи нищо. Пред сръбските власти тя се отнасяше към тях като да не съществуват, а тежката им съдба знаеха само най-близките и семействата им. Затова днес македонските българи не искат да подпишат нито един меморандум до институциите на Европейския съюз, защото в нашата колективна памет все още са жалките картини на тежката съдба на македоно-българските патриоти. Днес в Македония е "злосторство" да се подпише меморандум срещу разколническата дейност на ОМО "Илинден Пирин", срещу експрезидента на Македонския Хелзински комитет Мето Йовановски, прононсиран антибългарин. Да се подпише текст, в който се говори за шовинистичната и расистка дейност на македонските медии по отношение на българския национален въпрос в Македония и в защита на българската държава е кураж, който го нямат повечето от македонските българи. И в името на истината трябва да кажем, че те са прави, защото със сигурност знаят, че българската държава няма да ги защити.

Някои от нас, поучени от опита на вносителите на меморандумите, апелите и обръщенията до международната общност от средата на миналия век, винаги сме били против това да се пише меморандум до Европейската общност. Не че се страхуваме, меморандуми сме подписвали - но с усещането за безполезността на това действие. Европа има други мисли и други интереси, ние сме далече от нея, а македонските българи най-далече. За нас е забравил и Бог, и враг и няма какво да чакаме от Европа - поне тя в нашите песни беше наричана "блудница вавилонска". Меморандуми трябва да се пишат до тук, до България, всекидневно - до президента, до премиера, до министрите и до мошеническите предателски неправителствени организации. Войната за собствено признание македонските българи трябва да я воюват и добият тук, в София. Това трябва да бъде нашата свята война, нашият "джихад" - да поставим на колене българските политици, за да започнат, веднъж след 100 години, борбата за собствения си български идентитет, който не може да съществува без Македония.

Всички минаха през дома ми - и д-р Асен Татарчев, и Марта Татарчева, и адвокатът Димитър Илиев, и почти всичко, което остана от Македонската младежка тайна революционна организация. Видях умни и образовани хора, хора с българско национално достойнство, за което трябва по-умните от мен да напишат епос. Но виждах и картини, когато някакви комунистически мошеници всекидневно накарняваха достойнството им, разпитваха ги, ограничаваха движението им, подлагаха ги на морални изтезания, познати само на безумната болшевишка идея. И всичките тези хора до последния миг на живота си запазиха достойнството си.

Въпросът е как ние ще запазим нашето достойнство, а в отбраната на това, което сме, българската държава ще понесе собствената си отговорност.

А страхът, безумният и неосъзнатият страх, който е обсебил душите ни, още дълго време ще живее в нас. Поне да не загубим достойнството си.

Обръщение на македонските българи

Вестник “ПРО и АНТИ”, бр. 5/2 февруари 2007 г.

*Виктор Канзуров, журналист от Скопие,
пред “ПРО и АНТИ”*

Ние, българите, живеещи в Македония, вече сме изгубили надежда в тези, които управляват България. От 10 ноември 1989 г. в България не управлява комунистическият режим. Оттогава минаха 17 години, но никой не се интересува от нас. Сърбо-македонистката система има много добър начин да ни прекърши гръбнака, животът ни е застрашен. А България това не я интересува. Сърбоманска пропаганда има навсякъде в Македония – в сръбските вестници, радио и телевизионни просръбски станции. Дори по кабелната телевизия в по-голямата част от Скопие не можем да намерим никаква българска телевизионна програма.

Мисля, че следващата стъпка, за да привлечем вниманието на България към случващото се в Македония, ще бъде демонстрации тук – дали пред Народното събрание, дали пред президентството... Който иска да се чувства етнически македонец, има пълно право. Който иска да мисли, че македонистката версия на историята е вярната, има пълно право на това. Но никой няма право да шири шовинизъм срещу тези хора в Македония, които се чувстват българи, и да ги унищожава.

От няколко месеца се провежда антибългарска шовинистична кампания в македонските медии. Група македонски граждани изпратихме в края на миналата година по този повод протестно писмо до българския посланик в Скопие Михо Михов с молба българската държава да реагира на натиска, който се упражнява върху българите в Македония. За това писмо се каза, че е провокация от наша страна преди влизането на България в ЕС. Посланикът не ни се обади. Той го прие като лична атака срещу него. Но изобщо не става дума за това. Той е обичан посланик в Скопие. А нашето писмо колкото е до него, толкова е до министъра на външните работи на България, до министър-председателя и до президента. България трябва да застане зад нас. Българската държава чрез своите институции има възможност да види в Скопие каква истерична антибългарска медийна пропаганда се провежда, а знаем кой управлява тези медии – същите сръбо-комунистически среди. Те имат пълно право, пак повтарям, да се чувстват македонци по етнос, но да ни оставят и ние да бъдем българи.

Събрахме подписи сега и разпратихме това наше обръщение, адресирано до институциите на Европейския съюз, до посолствата на страните членки на ЕС и НАТО. Това е нашият апел към международната общност да разбере, че срещу България като държава и срещу българите като нация и етнос се упражнява шовинистичен натиск. В Македония се провежда антибългарска шовинистична медийна кампания.. В Македония да се наречеш българин, означава, че може да бъдеш убит.

До Европейскиот парламент
До Советот на Европа
До амбасадорите на държавите членки на
Европската Унија во Р. Македонија
До амбасадорот на
Европската Унија во Р. Македонија
До амбасадорката на САД во Р. Македонија
До Канцеларијата за врски на НАТО во Р. Македонија
До Делегацијата на Европската Комисија
До Мисијата на ОБСЕ
До Истражувачкиот центар за граѓанско општество
во Р. Македонија
До Народниот правобранител на Р. Македонија
До Хелсиншкиот комитет за заштита
на човековите права во Р. Македонија

ОБРАЌАЊЕ

на група граѓани од Р. Македонија

Ваши екселенции, почитувани дами и господа,

Ви се обраќа група граѓани на Република Македонија, кои се чувствуваат како етнички Бугари или имаат симпатии спрема Република Бугарија. Сакаме да го изразиме нашето чудење од фактот што амбасадите на државите членки на ЕУ и Ви лично досега не сте реагирале (нито со коментар или констатација) на континуираниот нескриен и скриен систематски антибугарски шовинизам кој доследно и педантно го шират медиумите во Република Македонија. Станува збор за омраза кон една соседна земја, од 1 јануари 2007 година членка на Европската Унија, а на индиректен начин и омраза спрема земјите и народите на ЕУ, затоа што ја примиле и прифатиле Бугарија во семејството на обединети европски народи.

Ви се обраќаме, Ваши екселенции, почитувани дами и господа, и од причина што станува очигледно дека претставителите на бугарската држава и по демократските промени во 1989 година покажуваат инерција, летаргичност и незаинтересираност за тоа што во своето соседство имаат шовинистичка држава, чијшто главен објект за омраза се Република Бугарија и припадниците на бугарскиот етнос каде и да живеат, вклучувајќи ги, *најмногу*, тие во Република Македонија.

Последен подрастичен пример за ултрашовинистичкиот однос на медиумите во Република Македонија спрема бугарската држава и бугарскиот народ можеше да се види во епизодата од анимираниот филм “Еднооки” емитувана на 3 декември 2006 година на А1 телевизијата. Таму Бугарија (а со тоа и Европската Унија) беше наречена со имињата: “болва”, “проститутка”, “јавна куќа”, “гомно”. За да добиете слика (и тон) за состојбата на духот во Република Македонија, чијашто парадигма се “Еднооки”, Ви ја доставуваме снимката од посочената епизода на овој анимиран филм.

Друг свеж пример за опседнатост со антибугарски шовинизам може да се сретне во написот на Ружица Пејовиќ во “Неделно Време” од 19 ноември 2006 година. Авторката по наброените 12 точки зошто не сака Република Македонија да влезе во Европската Унија, ја наведува последната, цитираме: “И последно и најважно... луѓе... Бугарија успеа да влезе во ЕУ. Мора да е навистина гнило.” Оваа последна точка Пејовиќ ја објави со потемнети букви.

Насловот на текстот на Пејовиќ е “Таму е мрачно и мрак м` обвива”, што е парафраза од песна на Константин Миладинов, автор и преродбеник од Македонија, родум од градот Струга, кој живеел во 19 век, а собрал народни песни од цела Македонија и ги издал во книга со наслов “Б`лгарски народни песни”.

Намерно го потенцираме овој факт, Ваши екселенции, почитувани дами и господа, за да илустрираме дека состојбата на патолошка омраза спрема Бугарија во Република Македонија оди рака под рака со незнаењето на историјата. Омразата спрема Бугарија и непознавањето на македонската историја кај дел од граѓаните на Република Македонија се две работи кои сметаме дека директно (во облик на брутална денационализација/дебугаризација на најмногубројното население во Македонија) беа стимулирани од Белград, а овозможени поради геостратежиските и блоковски поделености на светот во минатиот век. Сега тој процес продолжува поради инерцијата, летаргичноста, незаинтересираноста и конформизмот на меѓународната јавност.

Проблемот е што колатерална штета на тој конформизам сме ние граѓаните на Република Македонија, кои се чувствуваме како етнички Бугари или имаме симпатии спрема Бугарија. Денес да се декларираш како Бугарин во Република Македонија, да покажеш симпатии спрема Бугарија или сомнеж во официјалното толкување на историјата во Република Македонија (кое е валидно само во нејзините граници и никаде на друго место во светот), значи да се изложиш на можност да бидеш претепан, затворен, избркан од работа, јавно навредуван, омаловажуван и екскомунициран.

Дури и Хелсиншкиот комитет за човекови права, кој секаде во светот треба да се бори за заштита на правата на човекот, во Република Македонија укажува на повредите на човековите права на сите категории граѓани, освен на етничките Бугари. Уште повеќе, поранешниот претседател, а сега “само” почесен претседател на Хелсиншкиот комитет за човекови права во Република Македонија, Мето Јовановски два пати јавно на улица и во кафеана, додека ја имаше функцијата прв човек на организацијата, викаше и се дереше по еден негов сограѓанин: “Бугарин, Бугарин”, етикета што во

контекст на шовинистичката синонимија во Република Македонија треба да се сфати како во анимираниот филм “Еднооки”: “болва”, “проститутка”, “јавна куќа”, “гомно”.

Со нереагирањето од државно и меѓународно ниво на стимулираниот од некои кругови во Република Македонија антибугарски шовинизам, официјалните претставители на странските амбасади не им помагаат на македонските граѓани. Напротив, ги оставаат да живеат во земја во која нормално и пожелно е да се мрази соседната држава!

Потребни се тони хартија, за да се цитираат текстовите обоени со антибугарски шовинизам публикувани во медиумите во Република Македонија. Да извлечеме само уште неколку примери. Дневниот весник “Вест” на 6 ноември 2006 година излезе со насловна страница на која централната најава беше “Бугарија се продава без визи”. Текстот сугерира дека туристичките агенции во Македонија ќе имаат проблеми со начинот на вадење бугарски визи за своите клиенти, но насловот “Бугарија се продава без визи” придружен на насловната страница со слика (од друга најава) на полуразголена актерка која ја соблекува штиклата, мислиме дека доволно јасно покажува што сакало да каже уредништвото на весникот. На 26 јули 2006 година “Вест” излезе со насловна страница “Бугарија условува, Бугарките не”, покажувајќи ги полуразголените девојки од поп-фолк групата “Три”. Дополнителен коментар на овој вербален примитивизам сметаме дека не е потребен. Неделникот “Форум плус” по објавувањето на веста за добивање бугарско државјанство на поранешниот претседател на Владата на Република Македонија Љубчо Георгиевски, во серија броеви потоа, експремиерот, во каков било контекст и да беше спомнуван, го именуваше како “Љубчо Бугаринот”, што не е многу поразлично од употребата на терминот “Евреинот” во книгата “Мојата борба” на Адолф Хитлер.

Претпоставуваме дека ја согледувате или Ви е укажано за врската меѓу политичката и медиумската власт во Република Македонија. Станува збор за држава во којашто имаме пародија од демократија и каде што од времето на социјализмот (србокомунизмот) досега ништо не е изменето во поглед на тоа кои луѓе и семејства (и со каква идеологија) имаат решавачка ролја во стопанството/бизнисот па според тоа и моќ да основаат и управуваат медиуми. Дури и да прифатиме дека има некаков плурализам, во однос на теориите за “самобитноста на македонската нација” сите партии и медиуми на коишто таа тема им е важна манифестираат крајна исклучивост, нељубопитност за немакедонистички / нејугословенски источник и повеќе или помалку прикриена омраза кон секој што мисли поинаку.

Од Самуила до 1934 година (кога дел од контролираната од Коминтерната левица го прифаќа етничкиот македонизам), сите цареви, преродбеници и револуционери од нашето минато, кои Република Македонија ги прогласи за духовен темел на своето суштествување, се чувствувале како Бугари. Историографијата на Република Македонија тие цареви, преродбеници и револуционери, интерпретирајќи го нивното бугарско декларирање, ги прикажува како етнички Македонци, давајќи му на етничкиот македонизам ретроактивно дејство и на тој начин ја краде бугарската историја. Во таа функција идеолошките и лични судири на наши дејци во минатото се прикажуваат како судири во однос на етничкото декларирање. Огромен проблем се јавува кога *желбата/интерпретацијата* на југомакедонистичката историографија за етничката припадност на нашите дејци во училишните учебници се прикажува како *фактографија*. Така на оние читатели коишто немаат желба подлабоко да се занимаваат со историјата, а имаат способност да читаат меѓу редови, перфидно им е оневозможено да ја согледаат разликата меѓу *фактографијата* и *интерпретацијата*.

Ние не бараме, Ваши екселенции, почитувани дами и господа, да ни верувате нам и на нашите ставови за историјата. Но, кога се доаѓа за амбасадор во една земја која има проблеми со сите соседи поради обидите на другите да им го наметне ретроактивното дејство на етничкиот македонизам, сметаме дека е потребно барем да се консултираат неутрални историски извори за проблематичните прашања.

Ова уште повеќе се наметнува како потреба ако сака да се сфати суштината на проблемот со таканареченото “македонско национално малцинство” во Република Бугарија, односно со организацијата која себеси се нарекува ОМО “Илинден” Пирин. Не навлегувајќи во неутуѓивото право секој човек да се декларира така како што се чувствува, подвлекуваме дека зборот “Илинден” во името на организацијата е очигледна алузија на Илинденското востание кренато 1903 година во Македонија и Одринска Тракија против Отоманската империја. Водачите на тоа востание во тогашните прогласи до народот и до светската јавност (и низ целиот нивен живот) во етничка смисла се изјаснуваат како Бугари, најмногубројното/славјанското население во географска

Македонија го третираат како бугарско, а сите новински, дипломатски и турски воени и полициски известија од тоа време зборуваат за востанати Бугари.

За Јане Сандански – човекот пред чијшто гроб и паметници таканаречената ОМО “Илинден” Пирин организира собири – може да се дискутира во однос на неговиот морален, етички, интелектуален и идеолошки профил. Но, во поглед на етничката идентификација тој секојпат се изјаснувал като Бугарин, а најмногубројното/славјанското население во Македонија го сметал за бугарско. Овие факти можат да се проверат и во транскрибираните оригинални документи од, и за него, публикувани и во Република Македонија.

Во таа смисла обидот низ имињата на Илинденското востание и на Јане Сандански да се легитимира организација на луѓе кои се чувствуваат како етнички Македонци во Република Бугарија, значи да се поништи човековата моќ за размислување и расудување со помош на логика и аналогича, како и да се легитимираат и легализираат:

агресијата врз историјата на бугарската нација;

историските фалсификати на југомакедонистичката (србомакедонистичката) историографија; и неинтелигенцијата, злонамерноста, пристрасноста, цинизмот, бездушноста и бесчувствителноста како врвни принципи.

Повторно потенцираме, не верувајте на нашите зборови ами сами проверете ги фактите. Подвлекуваме и дека таканаречената ОМО “Илинден” Пирин се мачи да собере 5000 пристапници во услови кога Пиринска Македонија има 300 000 жители, а во цела Бугарија се проценува дека има 2-3 милиони луѓе со потекло од Македонија. Зошто по сите војни, востанија и од други причини луѓето од Македонија бегале токму во Бугарија?!

Сепак, централната тематизација во ова писмо се: нетолеранцијата, омразата, антибугарскиот шовинизам и шовинизмот генерално во Република Македонија, како и исклучувањето на секаков дијалог со Бугарија по историски теми (се прашуваме зошто?!).

Ве повикуваме како претставители на земјите членки на Европската Унија и на НАТО во Република Македонија, како амбасада на ЕУ, амбасада на САД, Канцеларија за врски на НАТО, Парламент на Европа, Совет на Европа, јасно да се ангажирате со проблемите кои се фабрикувани од некои суштествувачки уште од тоталитарниот период србокомунистички кругови во Република Македонија. Со правењето проблеми тоталитарните кругови прават обид Република Македонија во поглед на односот спрема Бугарија, бугарскиот народ и спрема своите граѓани кои се чувствуваат како етнички Бугари, да гради режим кој ментално, емоционално, а понекојпат и физички е комбинација од апартхејд, нацизам, фашизам, сталинистички комунизам и Кју-Клукс-Клан. Единствената разлика меѓу предводниците на овие тоталитарни идеологии и претставителите на антибугарскиот шовинизам во Република Македонија е во тоа што оние првите вложуваат неспоредливо поголем мисловен напор во експликацијата на својот светоглед. Степенот на омраза е тука некаде.

Последен пример на сегрегација беше монтираниот политички процес на кој беше осуден на затворска казна 67-годишниот жител на Скопје и етнички Бугарин Јове Стојановски, за што не се сеќаваме на посериозна реакција од страна на претставителите на странските амбасади во Република Македонија.

Како граѓани настојваме, Ваши екселенции, почитувани дами и господа, Вие и Вашите претпоставени да се ангажирате со фабрикуваните проблеми од некои кругови во Република Македонија, со дозволеениот и стимулиран антибугарски шовинизам во неа. Настојваме за примена на европските политички норми во Република Македонија и за воспоставување на систем на мониторинг врз македонските медиуми, образованието и почитувањето на човековите права.

Бацата на македонизма – чист българин

Интелигентните хора в България и в Македония намериха чудесен начин да отговорят на насилието от 13 януари, когато край Вардара в Скопие група македонци биха с палки и с камъни други македонци, които се чувстват българи. Последователно, най-напред в Скопие, а след това и в

София, бе представен оригиналният екземпляр от дневника на Кръстьо Петков Мисирков, определен като “баща на македонизма”.

Дневникът бе открит неотдавна и откупен от историка Цочо Билярски. Представен бе от директорите на държавните архиви на България и на Македония Боряна Бужашка и Зоран Тодоровски, институции с чудесно партньорство през последните години. Идеята е документът да бъде издаден на български, на македонски и на руски език, на който той е написан.

Във всяка държава, която е заявила своите евроатлантически стремежи, на това би трябвало да бъде погледнато като на достоен цивилизован акт. Но едновременното представяне на дневника на Мисирков в Скопие през миналата седмица предизвика такава буря, каквато въпреки драматичността си инцидентът край паметната плоча на Мара Бунева не успя, май. Причината е известна и проста – в дневника си, писан в Одеса през 1913г., Мисирков дава да се разбере, че се чувства “македонски българин”. И какво от това, и хиляди други македонци се чувстват българи, колкото на някои им се иска да не е така.

Но в случая става дума за Кръстьо Мисирков, обявяван за идеолог на македонската идентичност, като законодател и кодификатор на съвременния македонски език, като вдъхновител на самобитната македонска култура, а неговия труд “За македонските работи”, публикуван в София през 1903г. – за Библия на съвременния македонизъм.

Става дума за този македонизъм, който се опитва да утвърди отделността на македонците от българите, да представи езиковата норма, която се ползва в Македония като отделен от българския език, и т.н. С една дума – да представи съвременните граждани на Република Македония като хора, които нямат нищо общо с истинския си корен. Спорният живот и дело на учителя от Карлово Мисирков бе гламуризиран до такава степен, че днес някои го смятат за недосегаема икона на македонската идентичност, чиято монументалност в идеите и позициите на трябва да се поставят под съмнение.

И изведнъж – появява се автентичен исторически документ, в който иконата заговори заговори с човешки език, потвърждавайки, че се чувства българин. И в Скопие се започна: Как така дневникът се е озовал в ръцете на българите, които, както е известно, са се съюзили с дявола, за да минират македонската идентичност? Втора реакция: А, това е фалшив дневник, не е този, който вече десетилетия търсят македонски и български историци!

Последваха масови медийни опити да се принизи значението на съдържанието на 380-те страници и да се оправдава тогавашната позиция на Мисирков, че е “македонски българин” с времето и епохата, които, нали знаете ... Да де, знаем и че с характеристиките на времето и епохата отричат и българската принадлежност на организаторите и ръководителите на Илинденското въстание, които се били чувствали така по “конфесионални”, а не по национални причини заради Българската екзархия... Знаем и че дневникът с “българското” признание на иконата е писан десет години след “Библията на македонизма”, когато, ако не друго, Мисирков е бил по-възрастен и по-зрял.

Като част от истерията бяха и обвиненията срещу директора на Архива на Македония проф. Зоран Тодоровски, който имал дързостта да се включи в антимакедонската кампания, участвайки в презентацията на документа и който имал намерението с парите на данъкоплатците да издава “съмнителни документи от България”.

За това колко силно отекна ехото от откритието е съобщението, че екскомунистите от опозиционния Социалдемократически съюз на Македония са поискали оставката на Тодоровски.

Причината е, че изнесъл на бял свят дневника, а близки до него издания вече започнаха да демонизират професора, обвинявайки го в най-черните лични и професионални грехове.

Разбира се, най-остро против обявяването на дневника на Мисирков реагира гуруто на съвременния македонизъм и академик Блаже Ристовски. Той самият дължи научната си кариера на Мисирков и на неговите идеи за отделността на македонците от българите. Ристовски с огорчение призна, че в продължение на 4 десетилетия е търсил дневника, който в крайна сметка е попаднал в български ръце. Ама защо тъкмо сега, сега ли му е времето, ама защо така, защо онака...

И като не можа да намери нищо друго, Ристовски се хвана за някакви липсващи страници на края на дневника, които – нали се сещате – може би крият сакралната истина за македонския характер на Мисирков.

Разбирам съжалението на академичния човек, че няма монопол над историческите документи за своя герой, разбирам опасението му, че е хванат в лъжа, траяла десетилетия, но допускам, че истинското му намерение е било да го има дневника и да го... скрие. Или да го промени, да не кажа фалшифицира. По същия начин, по който доста издадени в Скопие книги с научна претенциозност от първата си

страница под черта препоръчват: “До края вместо българи и българско разбират македонци и македонско”. Колко лесно.

Жал ми е за Мисирков, чиито кости са в българска земя и може би вече се върти в гроба заради нещата, с които в Скопие го натоварват. В същото време си мисля, че след случая “Мара Бунева” нашето Външно правилно се ангажира с нотата до властите в Скопие, но че десет подобни ноти няма да имат този ефект, какъвто документ като този може да предизвика.

Като познавам обаче провинциалния манталитет на братовчедите от татък границата – все пак живях и работих при тях десет години – ми се струва, че трябва да чакаме нови бухалки, Къде? Не знам. Някъде наблизно, може би...

И така ще я караме: те – с тоягите, ние – с хартията. Да видим кой ще излезе прав.

Дневникът на Мисирков е бил открит случайно в края на 2006г. у столичен антиквар от историка Цочо Билярски. Той е отказал да му съобщи как се е сдобил с него, но се предполага, че му е бил предоставен от родственици на Кръстьо Мисирков.

След представянето му в Скопие на 19 януари т.г. един от най-непримиримите македонисти акад. Блаже Ристовски е обяснил самоопределението на автора на “македонски българин” със загрижеността му за целостта на земите на Македония в навечерието на Букурещкия договор, когато го е писал. Уж с тактическа цел той бил съгласен временно те да се присъединят към българската територия и в “по-добри времена” отново да се отделят.

Костадин Филипов

Рудимент на политиката на свършените факти

Косово и българските Западни покрайнини в началото на 21 век

«И да връщаме, ще връщаме техни земи, не наши». Никола Пашич

Отговорът е по балкански елементарен – на 4 ноември 1920г. комисията по очертаване на границата се отчита пред посланическата конференция в Париж и възразява на проектираната промяна на границата, чрез която да се откъсне територия от България, изтъквайки географски и икономически причини. С това си твърдение комисията отхвърля сръбските претенции, че корекция се налага по “стратегически съображения”.

Тези детайли са важни, за да се проследи логиката на събитията, да се очертае правният статут на анексираната от Сръбско-Хърватско-Словенската държава българска земя и да се идентифицира субектът на международното право, с който България установява нова граница по силата на международен договор.

Предоставянето на Западните покрайнини на Сръбско-Хърватско-Словенската държава означава, че става въпрос за държава, която до Ньойския договор не съществува и се създава със система от договори, сложили край на Първата световна война.

Това е държава, различна от Сръбската монархия, различна и от Кралството на сърбите, хърватите и словенците. Това е държава на нациите – сърби, хървати и словенци, а не на монархически или републикански режими.

Задължително се налагат няколко извода: **1. че територията** на Българските Западни покрайнини е предадена на Сръбско-Хърватско-Словенската държава, съставена от три самостоятелни нации, и всяка от тях се явява съсобственик на въпросната територия; **2. че тази територия** е предадена по изтъкнатите от тази държава “стратегически съображения”, без да се отчитат географски, етнически, исторически, икономически и социално-езикови реалности; **3. че предадената** по силата на международен договор територия може да има задължителна сила за страните по договора докогато, докато условията, поради които е извършена анексията, остават непроменени; 4. че носител на правата по чл. 27 и задълженията по членове 36 и 37 от Ньойския договор е съответно Сръбско-Хърватско-Словенската държава и България. По силата на член 36 от договора България

признава, както това са сторили съюзните и сдружени сили, Сръбско-Хърватско-Словенската държава. **Годината е 1919.**

Към днешна дата нито България, нито съюзните сдружени сили признават такава държава или правоприменниците ѝ във фигурата на Кралство Югославия от 1929г., на НФР Югославия от 1947 година (Парижката конференция), а по-късно на СФРЮ, и най-сетне на Общността на Сърбия и Черна гора от 2003г., която престана да съществува през 2006г.

Днес между България и Сърбия има една единствена граница и тя е границата отпреди анексията на Западните покрайнини през 1929г.

Правоприменници на разпадналата се СФРЮ са всички държави, възникнали на нейно място, и всички те имат еднакви права и задължения по отношение на съседите си.

Чиста случайност е, че Западните покрайнини са на границата със Сърбия. Защо Македония, или Косово утре да не могат да предявят претенции към тях? Македония става част от Сърбия след 1913г., но днес е самостоятелна държава със своя граница със Сърбия.

На запад Сърбия има нови граници с три нововъзникнали държави. Всички нации, които насила влизаха в състава на т.нар. Сръбско-Хърватско-Словенската държава днес са самостоятелни държави и имат нови междудържавни граници със Сърбия. Защо Западните покрайнини трябва да бъдат изключение?

Ясно е, че Западните покрайнини в еднаква степен принадлежат, и не принадлежат, на сърбите, хърватите и словенците по силата на Ньойския договор, а впоследствие и по силата на Парижкия договор. Ако по тези договори днес липсват законни правоприменници, а това е във всякакво съмнение, то те не могат да регламентират правоотношения между България и други субекти на международното право (каквото е и Сърбия), възникнали десетилетия след подписването и имплементациите на въпросните международни договори.

Създадените въз основа на тези договори правоотношения днес не съществуват, поради изменените се обстоятелства. Задейства се клаузата за *rebus sic stantibus* по чл. 62, ал. 1 от Виенската конвенция по правото на договорите. Когато промяната на обстоятелствата се отнася до съществуването или несъществуването на субект на международно право или задължение, каквото е случаят със съществуването и разпадането на Сръбско-Хърватско-Словенската държава и нейните правоприменници и възникването на нови субекти на международното право, каквито са Сърбия и останалите държави от постюгославското пространство то те, по никакви международни стандарти, не биха могли да черпят права от договор, по който не са страна. Поради тази причина член 62, ал. 2 (а) от Виенската конвенция по правото на договорите, който изключва приложение на правилото *rebus sic stantibus*, когато с международния договор се установяват граници, в случая е неприложим.

Граници не може да има между реално несъществуващ субект на международното право.

Какво целим с този анализ?

Да обърнем внимание върху чиновници и политици в българското Министерство на външните работи, а и на политиците извън него, че България е задължена да поиска изясняване на въпроса за границата между нея и Сърбия. Това може да стане с нов двустранен договор, подписан между правителствата на България и Сърбия, който да замени уредбата от 1919/1947г. Това може да стане чрез автоматично възстановяване на границата между България и Сърбия, съществувала преди Ньойския договор. Това може да стане и по искане на двете правителства от международна правораздавателна институция, каквото е Международния съд в Хага или Хагския международен арбитраж.

Защо сега се поставя този въпрос?

Той винаги е стоял, но причините за повдигането му в миналото са били в основата политически, тъй като анексирането на Западните покрайнини, макар да е плод на политическо решение на великите сили в края на Първата световна война, е оформено с международен договор, по който България е страна. Днес тази уредба е извън предизвикалата го политическа конюктура и е лишена и от правно основание. Правата, предоставени от Сръбско-Хърватско-Словенската държава, се изчерпват с изчезването и разпадането на Югославия и възникването на шест самостоятелни държави.

Чрез Западните покрайнини България участваше в създаването и съществуването на СФРЮ. И докато останалите територии и нации, които образуваха Сръбско-Хърватско-Словенската държава, които черпеха и права от договорите, по които тази държава бе страна, се обособиха в самостоятелни държави, Западните покрайнини, поради географското си месторазположение, останаха прикачени към остатъчна Югославия – Сърбия и Черна гора.

С отделянето на Черна гора в самостоятелна държава Сърбия загуби правото да се идентифицира като субект на международното право със съкращението, наследено от Югославия –YU – и ѝ бе дадена нова идентификация – SR. Ако до 2006г. Сърбия можеше да се крие зад евфемизма Югославия и да продължава да черпи права от привилегированото положение, което тази държава получи по време на блоковото разделение на Европа, след отделянето на Черна гора оставането на Западните покрайнини в границите на Сърбия би било акт на анексия с дата 2006г. България не може да си позволи подобна безотговорност към собствената си територия и население.

На същото основание, на което Македония, Черна гора, Хърватия, Словения, Босна и Херцеговина се отделиха от Югославската федерация и обявиха самостоятелност и независимост и Западните покрайнини трябва да ги последват.

Кукловодите в международните отношения обмислят създаването на самостоятелно и до голяма степен независимо Косово, на територия, която винаги е принадлежала на Сърбия. Ако при несъществуващи в миналото граници, в рамките на една държава, се обмисля възможността да се създадат нови самостоятелни териториални единици, защо да не може да се възстанови една съществувала, международно призната граница, поради изчезване на субекта, в чийто интереси са били направени корекции на границата и безспорна българска територия е била анексирана от вече несъществуваща държава?

Не може да се допусне създаването на нови държави и граници в началото на 21 век да става с политически решения и да се налагат решения от европейските и световните кукловоди, както това ставаше в началото на 19 век.

Решение на проблема за границите на Сърбия трябва да се търси в Хагския международен съд. Там всяка страна или етнос, заинтересувани от промяна на границата, в това число и самата Сърбия, поради наличието на големи сръбски маси в съседните Хърватска, Босна и Херцеговина и Косово, да могат да изложат своите основания и да защитят, както правно, така и политически позициите си. Смешни на фона на това което може и трябва се направи, са някои изблици на сантименталност в няколко насоки.

Достойният професор Илчо Димитров в свои публикации, пледираше за гарантиране на правата на българите в Западните покрайнини. Кой да ги гарантира? Ако по Ньойския и Парижките договори имаше субект на международното право, Сръбско-Хърватско-Словенската държава, която формално бе задължена да гарантира правата на българите в Западните покрайнини, то днес такъв субект няма. **Днес Сърбия няма никакви задължения от международен характер към българите в тези български земи.**

Илчо Димитров припомня отговора на Пашич на въпроса: «Защо завземаме земи, които утре ще ни се наложи да връщаме?» А той е: «И да връщаме, ще връщаме техни земи, не наши».

Но ако днес управляващите българската държава си затворят очите пред анексията на Западните покрайнини и не осигурят връщане на собствеността си на всички прокудени в продължение на 80 години българи, те незабавно трябва да бъдат пометени от политическата сцена.

Друг достоен българин, проф. Андрей Пантев, твърди, че не било морално да подемаме такава деликатна работа, когато Сърбия е в беда! Стандартите за морал в българо-сръбските отношения винаги са били определяни от сръбите – и през 1885г., и през 1913, и на 6 ноември 1920г., и през 1945. Ние трябва да бъдем само техни добри ученици!

Още един достоен българин, проф. Божидар Димитров, след като изброява безумията, свързани с очертаване на границата през 1920г. и страданията, лишенията и униженията, на които са били подложени българите след анексирането на Западните покрайнини, се пита заслужава ли си днес да се воюва за тях. И си отговаря «Не» Това «не» изречено от човек с неговия опит и национално-духовна нагласа тежи и задължава. Той смята, не без основание, че членството на Сърбия и България в Европейския съюз, ще реши проблема. Ако Югославия съществуваше – можехме и да изчакаме. Но при новите обстоятелства, когато тези земи се окупират и държат от Сърбия, която няма задължения да опази българското население и да съхрани културно-историческия характер а тези земи, бездействието на българските държавници е равносилно на престъпление.

Приемането на Сърбия в Европейския съюз трябва да стане, след като тя възстанови статуквото отпреди агресията срещу Западните покрайнини в отношенията си с България. Окупацията на Западните покрайнини, с нищо, по правните си последици, не се различава от окупацията на Северен Кипър. Но ако в Кипър живееха кипърски турци, което послужи за оправдание на турската агресия, то в Западните покрайнини през 1920г. живееха 127 сърби.

Сърбия, както никога досега е изолирана и под международен натиск. Това, което се случва през последните десет години на сръбския народ, е цената, която плаща за век и половина великосръбска шовинистична политика, провеждана от управниците ѝ по отношение на всичките си съседи без изключение.

Специалният емисар на ООН, Марти Ахтисари, се е наел с невъзможна задача – да определи бъдещия статут и граници на сръбската област Косово.

Интерес от отделяне на Косово от Сърбия имат САЩ и Албания.

Няма друга европейска държава, най-малкото България, която да има интерес от балканизация на Балканите и създаването на нови държави чрез отделянето на части от съществуваща държава.

Евфемизмът «международна общност», който се използва, за да се придаде пазарен вид на англо-американската външна политика, е без съдържание.

Ахтисари трябва да е наясно за кого работи и срещу кого работи. Очаква се, той да бъде притиснат да излезе с предложение за статута на Косво през март т.г., когато Великобритания ще поеме председателството на Съвета за сигурност на ООН и ще може да упражни натиск за приемането на задължителна за всички страни-членки резолюция. Едва ли Русия и Китай ще вземат решение по този въпрос.

Процесът на разпадане на СФРЮ не е завършил и решаването на възникващите проблеми на парче ще води до нови усложнения и кръвопролития. Обособяването на Косово в самостоятелно държавно образование ще бъде не край, а начало на нова криза в прекрояване на постюгославското пространство. Без опора върху *jus cogens*, в рамките единствено на политическата целесъобразност и конюктурата, решения не могат да се намерят.

Затова проблемите с границите на нововъзникналите държави в бивша Югославия и границите с техните съседи следва да се решават от възможно най-авторитетен Международния съд или международна конференция с участието на заинтересованите държави. Налагането на решения под влияние на политиката на свършените факти не може да бъде трайно и справедливо.

Христо Тепавичаров
в-к “Нова Зора” бр. 3, 23 януари 2007г.

СТРАТЕГИЯ НА ДОСТОЙНСТВОТО ИЛИ ТАКТИКА НА УНИЖЕНИЕТО

Ето, че се случва това за което предупреждавахме в предишните броеве на БЮЛЕТИНА. Косово е пред непосредствено отделяне от Сърбия и обявяване на пълна независимост. Разпадът на бивша Югославия продължава, но вече като дезинтеграция на самата Сърбия. Това е така, защото Сърбия, макар и вече доста понамаляла продължава да бъде нееднородна държава задържаща към себе си значителни несръбски народности с прилежащите им територии. Това са българите от Западните Покрайнини, унгарците във Войводина и разбира се двумилионното албанско население в Косово. Както вече беше анализирано нееднократно в БЮЛЕТИНА, пътя към демократизиране на една изкуствено създадена и насилствено закрепвана държава минава задължително през нейната дезинтеграция и разпадане на естествените ѝ съставни части. Загубването на близо 15% от старата сръбска територия се явява своеобразна **политическа лихва** плащана от сръбската държава за близо 90 годишното владееие на територии и население заграбени от съседни ней народи. Така е на този свят, все пак съществува някаква справедливост и макар късно, всеки си получава заслуженото. Това важи, както за отделния човек, така и за цели държави. От тук нататък независимо дали Съвета за Сигурност към ООН ще признае фактическата независимост на Косово, или ветото на Русия и Китай ще предотврати единодушното одобрение, раждането на нова държава на Балканите е един осъществяващ се факт.

Да оставим сърбите да си ближат раните и да се чудят откъде им се струпаха толкова много нещастия за толкова кратко време и да обърнем поглед към България.

Къде е тя в цялата тази работа? Каква е нейната позиция и роля? Да се прави, че не я засяга ставащото само на стотина километра западно от нейната граница е несериозно. Неутрално

поведение просто е невъзможно и не е желателно. България е отскоро член както на НАТО, така и на Европейския Съюз и като такава се намира най-близко до тази гореща част на Балканите. От нея се иска да се придържа едновременно към принципите на зачитане правата на малцинствата в този регион, и същевременно към авторитетно съдържане на албанци и сърби от нова кървава война по между им. Това е първи тест на който ще бъде подложена страната като съюзническа такава, тест много по-сериозен от изпращането на военни контингенти в Афганистан и Ирак. Опитите да се хитрува могат да струват загуба на доверие пред съюзниците. Ако заговорнически си намигаме със сърбите, говорейки нищо не значещите думи, че “въпросът трябва да бъде разрешен справедливо за всички, и ничии интереси да не бъдат засегнати”, ще бъде само празнословие зад което се крие липса на ясна позиция. **Да, ще има справедливост за всички, но ще има и засегнати.** Това е неминуемо! Казахме, че е дошло времето сърбите да си плащат с лихва за минали вземания и грехове. Това съвсем не означава, че България трябва да злорадствува и да проявява примитивен реваншизъм в политиката си при тази ситуация. Но и в никакъв случай не бива да се явяваме адвокати на Сърбия пред света за защита на интересите им в Косово. Най-малко ние трябва да се нагърбваме с тази предварително пропаднала кауза. Комшулукът си е комшулук, но принципите са си принципи. Добрият съсед е като добрия приятел и трябва да казва истината в очите и то веднага, а не да върти очи и да шепне неистини за да се харесва на всички. Това е недостойно и унижително като поведение и може само да докара презрението на близки и далечни страни. От какви дадености трябва да изхожда България, когато се нагърбва да играе стабилизираща роля на Балканите в този взривоопасен момент?

Първо: Съществуването на двумилионно албанско население в Косово не желаещо да има нищо общо със Сърбия е **факт**.

Второ: Съществуването на стохилиядно сръбско население, което продължава да се стопява емигрирайки към Сърбия е също **факт**.

Трето: Отмяната на предшествуващото автономно състояние на Косово и бруталния геноцид извършен над албанците от Югоармията и паравоенните бандитски формирования в областта е също неизличим **факт**.

Четвърто: Съществуването на още големи малцинства в остатъчна Сърбия, като например българи и унгарци и хървати/във Войводина/ е също много важен **факт**.
Да анализираме сега тези факти, този път в обратен ред.

Насилственото (спрямо албанците) задържане на Косово в рамките на Сърбия би довело до непредвидими по размерите си кървави размирици в областта и до чувството за безнаказаност на сърбите, когато дойде ред българите и унгарците да поставят своите искания за някаква степен на автономия, което неминуемо ще стане, след решаването на проблема Косово.

Съвместното съжителстване на двете народности в рамките на същата тази Сърбия избила хиляди и прогонила стотици хиляди албанци от областта е вече невъзможно.

Абсурдно е да се зачита мнението на сто хиляди души сърби, а да се пренебрегва желанието на двумилионно албанско население.

Изхождайки от тези принципни положения е ясно, че България не може да си мълчи заемайки уж неутрална позиция или още по-лошото подкрепяйки Сърбия в този драматичен момент. Трябва да бъде обяснено на Сърбия, че **фактическото** отделяне на областта Косово трябва да се оформи и като **юридическо** такава, за да се свали напрежението в областта. Българската страна като член на НАТО може да поеме съвместно с други държави мироопазващи функции в северните части на Косово за да бъде защитено сръбското малцинство от евентуален терор извършван от албански екстремисти. Това трябва да се осъществи с достатъчно сили и за достатъчно време, до стабилизиране на обстановката в териториите където живее преобладаващо сръбско население. Всеки трябва да научи своите уроци. Сърбите, че има исторически и демографски факти, с които трябва да се примирят. Албанците, че има граници, в отношенията с други народности, които не могат да прекрочват.

Така се създават модели за решаване на бъдещи подобни ситуации, при това без да се допускат кръвопролитията споходили Косово.

Какво имам предвид когато казвам модели за бъдещи решения? Ето например в Македония също тлее един, да го наречем конфликт между македонци и местните албанци. Недопустимо е нещата да се усложнят до степен както в Косово, най-малко заради факта, че македонците все пак си остават преобладаващата народност във вардарска Македония. Другата характерна особеност тук е, че в Македония върви един, макар и мъчителен, но все пак видим процес на ребългаризация и това

въвлича нашата страна пряко в проблемите на тази съвсем млада държава. Това трябва да имат предвид и албанците и сърбите, когато ровят в “македонските работи”, както беше се изразил един македонски българин от недалечното минало.

Ами какво да кажем за Войводина и Западните Покрайнини. Моделът “изчистване като в Косово” е крайно нежелателен, защото опитът да бъдат смазани по същия брутален начин малцинствата из тези земи ще възпламени Балканите.

Ето защо е необходимо България да отчете много внимателно задаващите се усложнения около унгарското малцинство и българите в Западните Покрайнини и да заеме принципна позиция за общото им решаване в съзвучие с ценностната система на Европейската демократична общност. Не бива нещата да се решават на парче, днес Косово, утре Войводина, в другиден пък Западните Покрайнини. Всъщност бъдещото влизане на Сърбия в Европейския Съюз задължително минава през една врата с две крила: Западни Покрайнини и Войводина. Само действителното спазване на правата и свободите на българите и унгарците, улесняването на връзките им с България и Унгария и разрешаването на автономия, до степен каквато те си потърсят би трябвало да отвори тези две крила на вратата, през която Сърбия може да влезе в Европейския Съюз. Ето това би трябвало да заяви България в момент, когато Косово е пред прага на независимостта. Това е позиция достойна, отговорна както пред собствения ни народ, така и пред това изоставено и изстрадало българско малцинство и накрая пред Европа. Само така може да се сложи бариера пред сръбските радикално-националистически намерения да сдържа по същия брутален начин порива за свободен и достоен живот на нашите сънародници насилствено отделени вече близо 90 години от България.

15.03.2007г
София

Д-р Валентин Янев

Зденка Тодорова

Престъпност

ЦАРИБРОД И НЕЛЕГАЛНИЯ ТРАФИК НА ЦИГАРИ

Контрабандата на цигари през КПП “Градини” – “Калотина” не можем да наблюдаваме извън контекста на сенчестия бизнес, чиито основи бяха сложени с въвеждането на санкциите на бивша Югославия и т.нар. югоембарго от което забогатяха голям брой престъпници, политици и хора на бившите служби. Контрабандата на цигари, която започна през 1996 г. и не спира до днес, беше само продължение на петролната контрабанда, която превърна крайграничните райони на Сърбия и България в сиви зони на нелегален трафик. Цариброд, без съмнение днес може да се нареди в класацията на водещите криминализирани градове на Сърбия, който е съсипан не само икономически, но и от гледна точка на ценностната система. В противен случай, Цариброд нямаше да стане за резил, особено след добре организираният на 9 февруари протестен митинг на контрабандисти на цигари. И докато в Сърбия хората протестираха за правото на работа, чист въздух и право за покрив над главата, в Цариброд протестираха за легализация на сенчестия бизнес.

ЦАРИБРОД

е най-показателния пример колко е разядена от корупция и криминал сръбската държава и как под формата на сенчестия бизнес седемнайсет години Белград купуваше социален мир в един крайграничен район, в който преобладаващата част от населението са етнически българи. В продължение на последните седемнайсет години, царибродските българи се превърнаха в наемни работници на сръбските и българските мутри а района в сива зона на сенчестия бизнес.

КПП “Градини” – “Калотина”, като безспорно един от най-удобните за трафик на контрабандна стока пунктове, в периода на югоембаргото се прочу с контрабандата на гориво, а в периода след него с контрабандата на цигари. Пренасяше се и търговска стока от всякакво естество, но и наркотици, злато, антики.

КОНТРАБАНДНИТЕ

канали на цигари минаващи през Сърбия се делят на главни и алтернативни пътища. Главните задължително минават през КПП-тата, където контрабандистите имат свои хора, или както те ги наричат “своята смяна”. Стоката (цигарите) не се укрива, само се сменят данните за количеството, качеството и цената на стоката. По-нататък всичко си върви по разработения канален ред. Що се касае до алтернативните пътища, това са места за нелегално минаване през границата и те най-често се намират в непосредствената близост на границата. Цариброд беше идеалното място за контрабанда и затова неслучайно тъкмо в него беше създадена схемата на т.нар. “мравешка контрабанда” от края на 90-те години на м.в. В нея “мравките” работят в групи, пренасяйки на ръка по цял ден и цяла нощ стекове и стекове цигари. Казват че тези групи били в състояние само за една нощ да пренесат “на ръка”, цял тир с цигари през границата. Или всичките цигари без бандерол продавани на фришоповете на българската граница. Разбира се всичко това е ставало пред очите на сръбските и българските полици и митничари.

Според схемата на “мравките”, всичко вървяло по строго определената иерархия – отдолу-нагоре. “Мравките” след като купували цигарите на фришошите минавали на няколко пъти границата за да ги продадат на т.нар. “откупчици” които чакали от едната и от другата страна на границата. За един стек “мравките” получавали по 1,5 евро на ръка в Цариброд или по 3 евро на българска територия. В Цариброд се говори, че “откупчиците” имали закрила от хора в полицията и че тази работа не всеки “можел” да върши. На по-горното стъпало в иерархията били онези които поемали цигарите и ги карали към вътрешността на Сърбия. В случай на полицейска засада и залавяне на пратката, загубата била за сметка на транспортиращият я. Имало случаи, когато коли пълно с цигари били изоставяни край регионалните или магистрални пътища, с цел прекарващите ги да не бъде заловени. През 2001г., беше заловена и разбита от сръбската и българската полиция престъпна група на контрабандисти, прехвърляли стековете с цигари извън граничния митнически контрол по сръбско-българската граница. Царибродската група, която наброявала 16 души била подпомагана от подобна група от България, която докарвала цигарите до границата и ги прехвърляла на сръбска територия. Повечето от тях бяха с условни и с парични присъди.

В началото на януари 2004 г. се разбра, че от склада на Общинския съд в Цариброд изчезнаха 2 300 стека конфискувани контрабандни цигари, иззети на КПП “Традини”. Минаха скоро три години без да се разбере каква е станало с тези цигари, кой е виновен за кражбата и как е възможно никой за това деяние да не е бил подведен под отговорност!? А може би ще се разбере едва когато Специалната прокуратура в Белград започне съдебните процеси срещу групировки участвали в контрабанда на цигари.

От 1996 г. насам, заради неспиращата контрабанда на цигари, редови пътник не можеше нормално да пътува с международния влак Виена-Истанбул. Влаковете се бяха превърнали в складове за контрабандна стока а през последните няколко години и в складове за цигари, които свободно си минаваха границата. До 1 януари 2007 г., международните влакове на линия Белград-София приличаха на товарни вагони, каквито Алеко Константинов беше видял на същата тази граница преди повече от сто години.

НЕЩАТА ПОЛУЧИХА

други измерения едвам през последните няколко месеца, когато България стана пълноправен член на ЕС. Тогава фри-шоповете на българската граница (откъм влизащата страна) бяха затворени, но незнайно защо остана един откъм изходната страна. “Мравките” вече не можеха да минават българската граница без визи а босовете изпаднаха в неочакваната за тях немилост на полицията. В края на март полицията в Пирот залови и разби 17-членна престъпна група занимаваща се с контрабанда на цигари, която само през 2006 г. успяла да прекара през границата 15 000 стека цигари. Някъде по същото време беше заловена и 7-членна престъпна група от Пирот, както и две групи от Цариброд. В две полицейски акции от царибродските контрабандисти бяха иззети по 1 172 и 1 100 стека цигари, укрити в леки коли. В колите на пиротските банди имало специални бункери за укриване на цигари.

На 6 април на же-пе гара Цариброд в товарен вагон за България бяха открити 1560 стека цигари. От полицията казаха, че стойността им възлизала на 700 000 динара или безмалко 10 000 евро. Обръчът около контрабандистите наистина започва да се стяга, но те не подбират нито време, нито начин,

ните средства за да стигнат до своята цел. Единствената надежда е натискът който започва да упражнява върху Белград и София ЕС и който явно е започнал вече да дава и своите първи резултати.

От историята на Босилеградско

Да не се забрави – 90 години от кървавия 15 май 1917г.!

Злодеянието на поручик Коста Иванович Печанац и неговите четници

Според официалната версия, по време на Първата световна война областта Топлица е била окупирана от австроунгарски и български войски които извършили големи насилия над жителите в Прокупис и околността. Населението оказало съпротива на насилниците и през пролетта на 1917г. избухнало известното Топлишко въстание. За кратко време, въстаниците освободили няколко места между реките Ибар и Южна Морава, от Лебане и Пуста река до Рибарска баня. Известно време и град Прокупис бил свободен.

Обаче, Австроунгарските войски успели да потушат въстанието.

Поручик Коста Иванович Печанац бил един от ръководителите на въстанието в Топлица и след разгрома на същото, на 18 април 1917г. организирано заседание на “Военния съвет” на което присъствали всички по-известни водачи на въстанието. Взето било решение Печанац да организира въстаниците си и с тях да тръгне в краищата населени с етнически чисти българи за да отмъсти за това което била направила българската армия. Отзовали се над 1200 въстаника от които били подбрани 500 пехотинци и 100 конници. За ръководители на четите били избрани Ица Калайджия, Бошко Чупич, Йован Йелич, Мишо Стойович и Н. Павлович.

Първата им акция е била на 1 май 1917г. на железопътната гара Ристовац, където въстаниците нападнали българската войска. Там загинали 52 български войника и един офицер. След това Печанац с около 200 четника тръгнал към Босилеград. Минали реката Южна Морава на моста край село Брестница и се отправили към Вранска баня. Из Първонек и Бабина поляна се изкачили на Бесна кобила, където минавала границата между България и Сърбия...

Сутринта на този ден селяните от Колчина гарина, Шароньинци, Дебели рид и други махали на село Горна Любата се били събрали да строят мост в местността Селище на река Суха Любата. По едно време към тях се приближил непознат конник във войнишко облекло. Започнал да разпитва селяните за това-онова, но когато те го попитали кой е, откъде е и кого търси тука, той изчезнал в гората. Всъщност, той бил един от конниците на Печанац, който имал задача да разузнае има ли наблизко българска войска.

Върнал се при Печанац, рапортирал му и четата започнала да се спуска към първата махала – Колчина Гарина. Комитите се пръснали по околните махали. Настанал писък, викане, кучетата лаели, жените пищели колкото ги глас държи, но четниците не се трогнали от нищо.

Влезли в къщата на 70 годишния Милош Цветков, (син на Цветко и Добра Троянови) и съпругата му Стойна. Домашните били насядали около софрата и обядвали зелник. Още от прага застреляли домакина и той паднал от триножника в локва кръв. Другите членове на семейството се събрали около него, но нямало помощ. Кръвнишки настроените нападатели хванали най-стария му 40-годишен син Саве и го заклали на софрата. По същия начин убили и другият му 35-годишен син Йосиф. Жените с писък грабнали малките деца и ги скрили в близкият буков храсталак, защото разбрали, че кръвожадните комити няма да се задоволят само с кръвта на възрастните. От братята останал жив само Васил който по това време бил в българската армия. Преди нападението, той бил на отпуска в къщи и предупреждавал домашните си и селяните да се вардят, защото от Сърбия скоро ще дойдат комити и ще избият много хора и ще запалят много къщи, но никой не му обръщал внимание.

А това се случило на 15 май 1917г. и първите жертви били баща му и братята му. Саве оставил след себе си две деца – Ато и Яким, а след Йосиф останали сираците Владимир и Дине. Третият син на Милош Цветков се завърнал в къщи след като се завършила I световна война. След братята си и баща си и се преселил в махала Шароньинци (съседна махала) и построил къща в местността Мечкоядина. При него и се заселва Митко внука на най-стария му брат Саве. Тук продължават да живеят потомците на Милош да наши дни (Боре, Васил, Дешка и др.) Комитите опожарили още

няколко къщи в махалата. Вдигнал се дим и над съседните махали където една след друга изчезнали в пламъците много къщи в Стръмна, Шароньинци, Дебели рид... В махала Дебели рид бил 38-годишният Заре Стоянов. Извършили първите зверства в мирните горнолюбатски махали, четниците на Коста Печанац на тъпи се отправили низ долината към центъра на Горна Любата.

Преди да стигнат до центъра на селото, в кръчмата на Анакия Стоилков влезнал запъхтян селският пъдар Цоне Миладинов и извикал от вратата: “Бегайте, идат комити!” Кръчмарят и гостите обаче не обърнали внимание на думите му, компанията продължила да си пие и дори да му се подсмива. Пъдарят изчезнал през вратата и хванал гората. Комитите, начело с Печанац, влезли в центъра на селото и веднага нахлули в кръчмата. Още на прага заклали кръчмаря, 60-годишния Анакия Стоилков, син на Стоилко и Доста Иванови. В кръчмата са заклани още и братята Антония (на 60) и Заре на (на 55 години), синове на Ката и Янко Митреви от Горна Любата. Тук се намерил и Асен Велинов от с. Плоча, когото четниците също заклали. Няколко четника влезли в кръчмата на Рангел (на 50 години, син на Гергин и Вена Маринкови), който бил сам вътре, и го заклали. Запалили още няколко къщи и след като изклали като добитък по-заможните селяни, и опожарили, опустошили и ограбили имуществото им придобито с кървав труд и лишения, тръгнали надолу по пътя към Долна Любата.

Центърът на Горна Любата останал пуст и в пламъци, всичко живо избягало. Под селото, в ливадите край реката заварили две момчета. Едното от тях им се представило като Васе и казало, че е син на кръчмаря Анакия. “Върви си веднага в къщи – казали му злодеите – баща ти е убит!” Дали му “пропусница”, за да не го спират другите четници, които поизостанали, за да плячкосват и обират къщите.

През върбаците съзрели някои момчета, които се къпели в реката. Във вира били 28-годишният Стойко, син на Трайко и Пена Гергинови и Мито, на същата възраст, син на Андон и Ненка Мишкови от Горна Любата. Застреляли и тях. Убит е и 67-годишният Спас, син на Петко и Кона Анастасови, Станчо на 78 години, син на Георги и Яна от махала Латков дол, и Тасо, на 50 години, син на Илия и Ристенка Иванови. Когато пристигнали до махала Дуляци, кръвниците издебнали и хванали 75-годишният Петрун, син на Филип и Достана Стоянови. И от него искали пари и злато, мъчели го, мушкали го с пушките и ножовете. Отговарял им, че няма злато, нито пари, но нищо не му помогнало. Отпасали турския му пояс който винаги носел със себе си и намерил в него ушити 74 златника. Взели му златото и тук на пътя го заклали като агне. В същата махала живеел и 54-годишният Иванко, син на Богослав и Ката Стаменкови. Заварили го въщи, искали му пари и злато, но той бил много беден човек и нямал пукната пара. Закарали го със себе си, били го, ритали го, мушкали го с ножовете, яздили го като магаре... Когато стигнали до местността Купеница, Иванко вече нямал сили, паднал и се разпрострял на пътя. И неговият край бил като на стария му съсед Петрун – намерили го заклан.

Вероятно за да не предизвикат подозрение, четниците били облечени в български войнишки униформи които уж карали други четници облечени в сръбски войнишки и народни носии. Коста Печанац с четата си навлязъл в Долна Любата. Първата им жертва бил Аризан Тричков от махала Цвейнци. Тъй като нямал пари и злато, едвам изхранвал семейството си, взели живота му и запалили сламената му къща. В същото време срещу махалата, край реката във Влакове, се намирал Стамен (на 56 години, син на Цветко и Иванка Цветкови), който ходел на тояги. Минал реката и понеже смятал, че по пътя вървят български войници, пресрещнал ги и питал дали не са с тях и неговите синове, които отишли още в Първата балканска война и все още ги нямало да се завърнат в къщи. Няколко полупияни четници го повикали да се приближи за да види синовете си. Хванали го и му отсекли главата като на гергьовско агне и я хвърлили в плета. После един от четниците я взел и я набил на белутрак края пътя.

На долината Плачи дол срещнали непознат пътник. Спрели го и му искали пари, слагайки удар след удар с прикладите на пушките си и мушкайки го с ножовете си. Непознатият се намерил в чудо, опитал да се отбрани от кръвниците, но не успял и бил заклан. Той всъщност бил миньор в мината “Благодат” в с. Мусул, бил 60 годишен и се казвал Берто, италианец по народност, син на Морини и Валентина Мортини. До вечерта колегите му от мината прибрали тленните му останки и ги погребали в мусулските гробища.

За съдбата на Стамен Цветков, ми разказа Тоше Стаменов (1888 – 1976), негов син, на Петровден 1950 година в местността Плачи дол, както и за Берто Морини.

Печанац нахлул с четата си във втората долнолюбатска махала Мишинци. В първата къща заварили Новко (на 80 години, син на Здравка и Ненка Мишини), който бил неподвижен и не ставал от

кревата си. Бил сам в къщи. Веднага почнали да го бият с пушките си, търсейки му злато и пари. Няма да им даде и го заклали, а след това запалили къщата му. Полупияни четници нахлули в съседната къща и заварили в нея 64-годишната Ненка Дойчинова (дъщеря на Никола Иванов, която държала в ръцете си внучето Андон. Синовете ѝ Евтим и Евстратия се намирили в Първата балканска война. Четниците нахлули в къщата, търсели от бабата злато и пари, били я, мъчили я, обърнали цялата къща и след като не намерили нищо, един от четниците зарил ножа си гърдите ѝ и тя останала в локва кръв край огнището с детето в ръце. Гръмнали няколко пушки в къщата и когато чул изстрелите, нейният свекър Станчо Христов побързал откъм реката да види какво става в къщи, но злодейците се нахвърлили върху него, свалили му силеха, разкъсали го и извадили от него златните пари и го заклали като добиче. Бил на 86 години, син на Христо и Достена Мишини от Долна Любата. Четниците запалили още няколко къщи в махалата и продължили към центъра на селото. Вървейки из пътя видяли едно дете да бяга през нивите срещу тях към търлата. Един от четниците се прицелил, стрелял и детето паднало тежко ранено. Това бил 11-годишният Владимир, син на Младен и Елена Атови. След известно време Владимир починал. Четниците закарали пред себе си селянина Дойчин Станчев, съпруг на вече убитата Ненка Дойчинова, върху когото не преставали да слагат удар след удар с пушките, мушкали го с ножовете и целият бил в кръв. Из пътя срещнали селския поп Стоян Младенов и се нахвърлили върху него. Скубали му брадата, били го и го закарали в общинската сграда.

Внезапното нападение на четниците на Коста Печанац изненадало селяните. В селото нямало никаква въоръжена сила и никой не им оказал съпротива, понеже и патрулът се изгубил някъде. Четниците напълнили общината, чорбаджийските къщи, дюкяните и кръчмите (тогава имало 7 кръчми). Двама от тях получили заповед да намерят селският чорбаджия Аначко, който бил учител, търговец и кръчмар. Той успял да се скрие, но намерили сина му Стою Аначков, учител в селото, и веднага го заклали в къщи. Баща му се бил скрил в зимника зад големите бъчви и успял да се спаси. Поп Стоян успял да издебне четниците и избягал в Кози дол. Първият съсед на Аначко, Глигор (на 48 години, син на Спас и Христина Богинарови), не искал да отвори кръчмата си и стрелял с пушката си срещу четниците, но не можал да се отбрани. Хванали го и го заклали. Жена му Божана успяла да вземе парите и златото, спуснала се в зимника и през градината хванала гората в Раньин дол. Голямата олелия използвал и Дойчин Мишин та избягал през гробищата в лещара Голеш. Четниците искали да вземат парите и златото на чорбаджията Стамен Христов, който бил най-богатият човек не само в селото, но и в цялото Кюстендилско Краище, намерили неговата каса, но не успели да я отворят. Опитали се да хванат и убият Милош Дойчинов, също чорбаджия и кръчмар, който бил първият килиен учител в селото, но и той успял да избяга в Кози дол, а оттам в гората. Той бил патраул с Асен Стойков и му попречил да не стреля в тълпата на четниците които навлизали в селото и карали пред себе си кмета Найден Константинов.

За кратко време селото опустяло, жив човек не останал да се движи по улиците и сокаците. Четниците на Печанац разбивали къщите и ги обирали. Плячкосвали всичко, каквото им харесало по дюкяните и кръчмите и палили къщите една по една. Разбивали и зимниците където пиели без мярка люта сливова ракия и вино. 200 четника се разпуснали и всички яли и пили каквото искали, защото селото било едно от най-богатите в Краището, а селяните плащали кръвен данък без вина и дим се виел над селото им.

Това е денят в който мирните и трудолюбиви селяни били завити в черно. Злите кръвници се веселили и пеели на чужда земя, останала без закрила и помощ, защото чедата ѝ не се връщали от войните в които мнозина оставили костите си по бойните полета, бранейки отечеството си.

Това е една от многото кървави страници от историята на Босилеградското краище – отмъщение за чужди злодеяния, разказваха ми я Васе Анакиев (роден 1907г.), Тоше К. Гешев (1912) и Стоичко Андонов (1929), всичките от с. Горна Любата; Божана Спасова и Ана Стаменова от Долна Любата.

Четата на Печанац продължила към Босилеград, където също са убити много хора, а сред запалените къщи са били и две къщи на Аначко Попов от Долна Любата. На минаване през село Горна Лисина където останали да ношуват, четниците убили местния учител Стамен Божков. Щом разбрал, че нахлуват комити, той се скрил във видреняка на воденицата в горния край на селото. Един от тях забелязал, че във видреняка мъждука някаква светлинка. Стрелял и улучил учителя който бил запалил цигара. Няколко четника отишли във воденицата и намерили убития учител. На пръста на дясната му ръка видели златен пръстен, но не могли да го свалят докато не отрязали пръста. Това ми разказаха Александър Захариев, учител от с. Долна Лисина, роден 1913г., и Савка Николова (1907), чийто баща Анастас лично видял убийството на Стамен Божков.

Тук е мястото да кажа, че в четата на Коста Печанац е бил и Станча Стойилькович, по потекло от с. Топли дол, Босилеградско. Баща му се преселил със семейството си в Топлица след освобождението от турското робство и никога вече не се завърнал в родния си край. Синът му Станча, след битката с българите на Каймакчалан, където на гърба си изнел топ, понеже мъските не можали да го изтеглят на планината, получил отличие – Караджорджева звезда. Българите го пленили, но след няколко години го освободили и той дошъл в Босилеград където известно време работил като пощенски кираджия за Кюстендил, разказа ми Владимир Дамянов Кушин, адвокат от Босилеград. Станчо разказвал, че сред четниците били и двама души от Цървени град, които като деца слугували при Аначко Попов в Долна Любата който ги карал много да работят. За да му отмъстят те убили 58-годишния му син Стою, който бил учител.

В състава на четата на Печанац се намирал и Васе Цветков от с. Долна Любата, махала Гашевица (Стоянови). На млади години той напуснал родното си село и се преселил в с. Власина където се оженил и известно време живял със семейството си. По някаква си случайност той се намерил в четата на Коста Печанац като предводител. През април месец 1963 бях няколко дни в село Дукат. На връщане минах през Дудина махала и слязох в махала Гашевица (Стоянови). Тук ме срещнаха двамата възрастни братя Тодоракия и Иван Стоянови Цветкови. Беше им голямо желанието да ги посетя в къщи. Изпълних им желанието, пък и аз исках да си поприказвам с тия умни хора. Имаше за какво да се приказва. За мен най-интересното бе, когато започнаха да ми разказват за своя брат Васе, който се приключил към четата на Коста Печанац. За пръв път слушах за него и за неговото четникуване. Братята като че ли се надпреварваха кой повече да ми разкаже за него.

След като ограбили из къщите всичко което могло да се носи, останалото в къщи като масло, сирене, брашно и пр. четниците унищожавали. Стреляли в буретата и бъчвите пълни с вино и ракия, пили и разсипвали из зимниците и кръчмите. Най много ги измъчила голямата цариградска каса на дядо Стамен Христов. Опитали всичко, но не успели да я отворят. Ключовете били при Васе (Стаменов зет) който избягал в гората. “Няма Васе, няма кесе” – тревожили се четниците.

Общинското управление било блокирано от 20-30 четници и там били пленени общинският кмет Найденов К. Младенов, поп Стоян К. Младенов (братя) и държавният бирник. Управлението било в сградата близо до гробищата и черквата и никой не можал да бие камбаната за да се организират селяните и да дадат съпротива на четниците. За кратко време от селото са били откраднати и повредени почти всички домакински принадлежности и са заклани 9 души.

Към 10 часа преди пладне, четата се подготвяла да тръгне към Босилеград. Обаче два коня се загубили. Четниците се разгичали да ги дирят към Кози дол, но от първите козидолски махали се зачули пушечни изстрели. Изплашени, четниците тичешком се върнали в селото и четата се отправила към Босилеград отдалечен 14 километра от Долна Любата. Из пътя се снабдили с коне и цялата чета се превърнала на конници. В разузнавателния патрул съставен от няколко четници се намирал и нашият брат Васил. Близо до Две реки, там където Църнощичка река се влива в Любатска река, четниците пленили още няколко коня сред които и коня на Църнощичкия кмет. Последния успял да избяга и впоследствие с 11 души добре въоръжени селяни се върнал и към 5 часа след обед открили огън по беснеещите в Босилеград четници и по този начин успели да спасят няколко къщи в града от пожар.

Но да се върнем да видим какво е направил разузнавателния патрул в който се намирал и нашия герой Васил Цветков. Когато приближили към местността Манишино, срещнали трима пътници от които двама мъже и една възрастна жена която едвам ходела отзад. Разузнавачите ги спрели и ги разпитали има ли българска войска в Босилеград и Клисура. Васил, целият обраснал в брада и коса се обърнал към пътниците и им наредил да изчезват в гората и никак да не ходят по пътя защото четниците след тях ще ги убият! Селяните изчезнали в гъстата гора.

На долината в Манишино разузнавачите срещнали Арсенко Големоречки на кон който бързал да се прибере по-рано в къщи в махалата Голема река. Търсили му пари и злато, но той нямал нищо да им даде. Един четник хванал оглавника на коня с едната си ръка а с другата дръпнал и го съборил от самара. Тук донел присъдата – забил камата в гърдите му и човекът се сринал на земята в локва кръв. Взели му коня и го отвели със себе си.

Същото се случило и на “Обереки” половин час преди това. Срещнали църнощичанина Йордан Василков, на 22 години, заклали го и пленили коня му.

Много години по-късно, след 1920 година, Васа Цветков отишъл на гости при братята си в Гашевица (Стоянова махала). Тогава самият той разказал, че е бил четник в четата на Коста Печанац 1917 година и че и той е участвал в злодеянията и зверствата в Босилеградско (в Горна и Долна

Любата) и на “Обереки”. Бил в състава на разузнавателния патрул когато срещнал пътниците над Манишино. В старата възрастна жена познал майка си, но не ѝ се казал, пък и тя горката, не познала рожденото си чедо, израснало на гърдите ѝ!!! Може би така е било по-добре.

Когато разузнавачите пристигнали на Гложки дол срещнали един български войник без оръжие. Веднага го завели при Коста Печанац за да установят идентитета му (кой е, от къде идва, къде отива). Той се представил като Мите Спасов, редник в българската армия тръгнал в къщи на отпуска. Роден в с. Горна Любата, махала Дебели Рид. Той рапортирал на Коста Печанац и го осведомил, че в Босилеград и в другите другите места и села където е минал няма никаква въоръжена войска нито пък е организирана местна отбрана от населението, тъй че пътя е свободен. Тази новина зарадвала Печанац и за награда му подарил живота. Даже му написал пропусница свободно да пътува до къщи и никой от неговата чета да не го закача и после свободно да се върне в поделението си.. По този начин Мите Спасов се спасил от сигурна смърт.

След около 3 часа четата пристигнала на “Воденици” при водослива на Лисинската и Любатската река и тук се спешила. Една част от нея прегазила реката при Минчови воденици и тръгнала по десния бряг на река Драговищица край градините; другата част продължила пеша по пътя към босилеградските гробища, а третата част по шосето към Босилеград. От “Воденици” до Босилеград има около един километър. Едно овчарче, което си пасло овцете край шосето, видяло български и сръбски униформи на някои от четниците и обезпестяването на няколко жени, избягало към Босилеград и първо съобщило за приближаващата се опасност. Настанала паника и тревога сред населението. Веднъж пострадали и все още под впечатленията от преживяното в нападенията на сърбите през 1913 година, всички хукнали да бягат към село Извор. Босилеград останал пуст в ръцете на четата и без никаква организирана съпротива от населението. Нямащо нито полиция, нито войска – град без защита! Четниците обиколили градчето от три страни, влезли вътре и почнали да грабят и палят!

Хубавото градче, до вчера най-богато село в Босилеградско, до 5 часа след обед 3/4 било в пламъци. Убити били само 4 души и то онези които не успели да избягат. Две деца, които не успели да избягат се затворили в къщи и живи изгорели в тях. Четниците се пръснали из града – разбивали къщите, кръчмите, дюкяните, ограбили каквото могли да понесат, пили и унищожавали всичко каквото намерили по къщите и мазетата. Това продължило до 5 часа следобед когато от височините южно от Босилеград (Бойчин дел) започнала престрелка. Това бил Църнощичкия кмет със своите 11 въоръжени селни. В четата настанал смут и тя била принудена да напусне горящия Босилеград и се отправила за село Долна Любата.

Четниците за кратко време убили следните лица:

- Стоян Гергинов, 73- годишен, земеделец;
- Цветко Миладинов, 70-годишен, земеделец;
- Никола Стойменов 11-годишно дете;
- Митро Пейчев, 70 годишен, земеделец;

Посочените имена се намират в запазените и днес смъртни актове на Босилеградско от 1917 година. Смята се, че са убити повече хора в града, но не са запазени имената им в актовете, понеже техните близки и роднини не са ги отчели.

Когато пристигнали в Долна Лисина, четниците запалили 2 къщи и продължили към Горна Лисина. Вместо да тръгнат към Горна Лисина четниците тръгнали из Божичка река. Когато приближили към махалата Цъклянйе, изведнъж се чули изстрели от повече пушки, а сетнее няколко залпа. Слисани, Коста печанац и неговите четници се разбягали кой накъде види. След известно време било издадено нареждане четата да се върне назад към Лисинските Обе реки и към центъра на Лисина. Четата била пресрещната от селяните които живеели на двата бряга на реката по разпръснатите махали в синора на Горна Лисина. Тази вечер четниците останали да ношуват в Горна Лисина, на разсъмване запалили махалите Сталичини, Аризанови, Орловица, Костадинови, Мачуганье и убили учителя Стамен Божков.

На 16 май четата на Коста Печанац подължила към селата Долна Ръжана и Топли дол. Запалили махалата Лазарови (Топлодолска), а в Долна Ръжана опожарили половината село и заклали трима души. На края, запалили плевнята на Спиридон от махала Ишор която била пълна с дребен и едър добитък а отгоре пълна с храна за добитъка. Тя пламнала като барут а четниците се хванали на хоро и играели около пламтящата сграда и пеели радостни.

След това четата се отправила към Горна Ръжана. Обаче горноръжанчани разбрали за голямата гюрултия в Долна Ръжана, разтревожили ги запалените къщи в селото. Настанала обща тревога сред селяните, които гледали от високото какво става долу.

В Горна Ръжана тогава живял 87 годишния Рангел Илиев, познат войвода в Краището със своята дружина, който воювал с турците и участвал в освобождението от турското робство на Западните покрайнини и Босилеградско. За неговите подвизи е знаел Коста Печанац и преди да влезне в Горна Ръжана, двамата войводи се срещнали и преговаряли. Старият войвода Рангел Илиев не позволил на Печанац да мине с четниците през с. Горна Ръжана. “В случай че нападнеш моето село няма да ти останат и 100 четника. Ще останат да им се белеят костите по нивите, ливадите и пасбищата с години. Всичките ми хайдутини са разпоредени до всеки трън и са готови да бранят домовете си, жените и децата.

“Хайдутини” Рангел Илиев (така му викали) бил наистина юнак и хайдутин на дело. Пушката си не сваял от рамо и когато спи, а ятагана му винаги бил готов да действа срещу поробителя. Посочил на Печанац в коя посока да се изтеглят и да не гръмне нито един куршум докато не мине българо-сръбската граница при Вильо коло и върха “Връшник”. Четниците като мравки подбрали баира и между Ръжана и Лазарова махала изчезнали към върха Варденик в Сърбия.

Рангел Илиев за последен път спасил родното си село и своите селяни които въоръжени организирани самозащита на селото. Това е единственото бойно ядро по това време в Босилеградско Краище останало без помощ от властите но успяло да се защити.

Когато злото преминало, в плевника на Рангел Илиев се зачул изстрел. Близките му влезнали в плевника и видели Рангел Илиев да виси на бесилка. Завързал въжето за греда и увиснал на него! Минала една обща и последвала личната трагедия на Илиев.

Но защо?!? Това никой не знае.

Разказват се и преразказват различни приказки и до днес. За този случай ми разказаха Тоше Рангелов на 86 години и Любен Спиридонов на 83 години от Долна Ръжана

Още като ученик в прогимназията, а сетне и в гимназията в Босилеград, много ме интересуваше историческото минало на Босилеградско Краище. Слушах разни разкази и приказки от възрастни хора, които ми бяха интересни и любопитството ми нямаше край. През онези години няхах възможност да прочета нещо и да си доизясня нещата. Имаше безброй въпроси които ме интересуваха. Един от тях беше: “Какво наистина се е случило на 15 май 1917 година”? Открити разговори на тази тема тогава не се водеха. С годините научавах все повече неща от свидетелите и техните потомци в Горна и Долна Любата, а после и в другите села. Всъщност, това бяха най-близките на жертвите (синове, бащи, сестри, съпруги, дъщери, братя, съседи и други близки потомци) Това бяха потресаващи факти от “братските” сръбски злодеяния. И тогава, както и днес, (девет десетилетия след кървавия 15 май 1917г.), възмущение, гнев и сълзи задушават разказвачи и слушатели.

Треперят ми ръцете докато изписвам тия редове днес, когато трябваше да отбележим 90 годишнината от най-кървавите страници в бурната история на Босилеградско, и се мъча да сравня и изясня личните изказвания на свидетелите с данните които са записани и запазени в смъртните актове в общинските архиви. Старая се вярно да пренесе историческата истина на читателите, особено на младото поколение, да знае и да помни престъпленията от 15 май 1917 година и те да послужат за урок на всички. Мнозина критикари (от днешна гледна точка) се опитват да хвърлят вината върху местното население. Кой е бил длъжен да води сметка за сигурността на тоя народ? Кой го е обезоръжил и кой е изпратил всички способни мъже на фронта да бранят България!? Други се опитват да припишат нехайство и престъпност на крайщениците. А забравят, че и тогава, и днес, всички са вдигнали ръце от нас и че сме забравени и от Бога и от Царя! И тогава и днес. Даже се опитват жертвите да обявят за престъпници! Това тревожи и безпокои този измъчен народ и особено потомците на жертвите паднали преди 9 десетилетия.

Датата 15 май 1917г. е Голгота за Босилеградското население. Тя е увод в Одисеята на краищеници започнала след Ньойския договор от 1919г. която продължава и в която потъва този крайграничен район. Ние потъваме и изчезваме. Населението в Босилеградско десетилетия наред е изправено пред най-сериозни проблеми. Отнет е майчиния език от образованието, администрацията, правосъдието, медиите и обществения живот. А езикът е къща на битието, той пази човешката същност и идентичност. Систематично се нарушават човешките и малцинствени права и свободи. Перфидно се провежда асимилация на българите от нашия край – всеки режим си има своя методология за това. И така ние 90 години чернеем и тъмнеем.

Историческото събитие станало на 15 май 1917 година се е самозаписало с кървави букви в Летописа на Босилеградския край. Ние днес, потомците на жертвите на четниците на Коста Печанац с огорчение, гняв и сълзи и изпълнени с дълбока омраза към убийците извършили геноцида над един миролюбив народ който никакво зло не им е сторил – жестоко осъждаме престъпленията. Защо са убити толкова хора? Никой не е бил осъден, никой не е отговарял за тия престъпления. И след 90 години, нито един режим, нито една власт, не са осъдили изпълнителите и участниците в това кърваво събитие.

Милюе Перович в книгата “Топлишко въстание” пише че Коста Печанац убива всичко по босилеградските села: “Самият той за нападението на Босилеград казва: “унищожавях всичко а Босилеград опожарих до основите... След като запалих целия град, върнах се от друго направление където също опожарих селата.” А Мирко Павлович, един от участниците в похода на Босилеград казва: Четниците при нападението на Босилеград извършиха огромни убийства, насилване и опожаряване на селищата”. Печанац това потвърждава и в доклада си до Върховното командване от 19 декември 1918 година където също казва: “Целият град беше запален, а след това се върнахме от друга посока и също опожарихме всички селища.”

Ние сме длъжни с всичкото си уважение и почит към жертвите убити на родните огнища да ги почитаме, да ги помним и да предадем спомените за тях на бъдещите поколения за да се учат да бранят родната земя и завинаги българи да се наричат. Да не се срамуват от това, че са българи!

Това нека бъде урок и наука за всички. За да живеем в мир, без национална омраза и нетърпимост, не бива да се забравят злодеянията. Защото щом историята се забрави, тя се повтаря.

През изминалите 90 години нито един режим не се погрижи да повдигне паметник на избитите жертви или поне на една паметна плоча да се изпишат имената убити от “братската” сръбска ръка!?! Крайно време е да направим това и да свалим срама от себе си!

Крайщенеца с векове пише своята кървава история и все още я пише. Малцина са ония които идват при нас отвън които искат да я разгънат, да я прочистят и да се запознаят с нея. Или дойдат, погледнат и си заминат!?! Никой не проявява интерес за нас, нито майката, нито мащехата!

Затова, елате на парастос в Босилеградската църква посветен на жертвите от 15 и 16 май 1917г. – 90 години след смъртта им! Това е моето предложение и моля “Братство” да даде обява по този случай; да събере мнения от местните общности и Общинския съвет и да се организира помен на 15 май 2007 година! Да поканим потомците на убитите жертви, народа ги знае кои са те, да присъстват на парастоса. Да се осведомят свещениците в Босилеград и да се подготвят за великия ден! Да дойде колкото се може повече народ от селата и Босилеград. Да се осведомят КИЦ “Босилеград” и “Матицата на българите в Сърбия”.

Уточних имената на 33 жертви както следва:

От с. Долна Любата:

1. Аризан Тричков, на 62 години от махала Цвейнци, земеделец.
2. Стамен Цветков на 56 години, земеделец.
3. Берто Морини – Мортини, на 60 години, миньор, италианец.
4. Новко Здравков – Мишин, на 80 години, махала Мишинци, земеделец.
5. Ненка Дойчинова Иванова, на 64 години, домакиня,
6. Станчо Христов Мишин, на 86 години, земеделец.
7. Владимир Младенов Атов, на 11 години, убит в Село.
8. Стою Яначков Попов, на 42 години, учител, убит в Село.
9. Глигор Спасов Богианаров, на 48 г. кръчмар, убит в Село.

От с. Горна Любата:

10. Милош Цветков, на 70 години, убит в Колчина Гарина.
11. Саве Милошев Цветков, на 40 години, убит в Колчина Гарина.
12. Йосиф Милошев Цветков, на 35 години, убит в Колчина Гарина.
13. Заре Стоянов Ръжански, на 38 години, убит в махала Стръмна.
14. Анакия Стоилков, на 60 години, кръчмар, убит в Село.
15. Антон Янков, на 60 години, убит в Село.
16. Заре Янков, на 55 години, убит в Село.

17. Асен Велинов от с. Плоча.
18. Рангел Гергинов, на 50 години, кръчмар.
19. Спас Петков Анастасов, на 67 години, (от махала Латков дол).
20. Станчо Георгиев на 78 години, (от махала Латков дол).
21. Тасо Илиев Иванов, на 50 години, (от махала Латков дол)
22. Стойко Трайков Гергинов, на 28 години, убит в реката при къпане.
23. Мито Анто Митков, на 28 години, убит в реката при къпане.
24. Петрун Филипов Стоянов, на 75 години, (от махала Дуляци).
25. Иванко Богословов Стаменков, на 54 години, (от махала Дуляци).

От с. Църнощица:

26. Арсенко Големоречки, убит на “Обереки”, земеделец.
27. Йордан Василков, на 22 години убит на “Обереки”, земеделец.

От Босилеград:

28. Стоян Гергинов, на 73 години, земеделец.
29. Цветко Миладинов, на 70 години, земеделец.
30. Никола Стойменов, на 11 години.
31. Митро Пейчов, на 70 години, земеделец.

(Имената на двете изгорени деца не можах да открия защото не са записани в смъртните актове от тази година).

От Горна Лисина:

32. Стамен Божков, учител.

Не можах да уточня имената на 3-ма души, убити в с. Долна Ръжана.

От с. Горна Ръжана

33. Рангел Илиев, на 87 години.

Вечная память!

Установих имената на 33 жертви. 2 деца са живи изгорени в пожара в Босилеград. Изгорени са общо 317 къщи и постройки а материалните щети са оценени на около 2,5 милиона лева.

* * *

До днес няма подробни записки за злодеянията на Коста Печанац в Босилеградското Краище. Никой историк не се е наел подробно да проучи това историческо събитие. Тука за пръв път се споменават имената на убитите и ранените, починали от вражески куршум или нож. Сведенията за това събитие получих от споменатите лица и от смъртните актове на жертвите в архива на тогавашната Долнолюбатска община. При събирането на данните говорих с повече хора от посочените села свидетели на събитията или близки потомци на жертвите, сверявах техните изказвания с оскъдните данни които се появиха тук-таме във вестниците и някои книги. Оказа се, че здравата народна памет точно е запомнила събитията.

До ден днешен в Босилеградско няма паметник на жертвите на това голямо престъпление.

Като ученик в прогимназията и гимназията не намерих никъде в сръбската национална история да се говори нещо за геноцидните злодейства на Печанац на българите в Босилеградско.

За съжаление, за това историческо събитие до сега не съм намерил нищо и в българската история!?!

Защо!??

14 април 2007г.

Сурдулица

Александър Младенов

130 години от рождението на Йордан Захариев

Тази година се навършват 130 години от рождението на известния босилеградски учен Йордан Захариев (03. 03. 1877 – 08. 05. 1965) – учител, географ, етнограф, фолклорист, диалектолог, член-кор. на Българската академия на науките от 1937 година. До първи прогимназиален клас е учил в Босилеград и през 1895 завършва Педагогическо училище в Кюстендил. Две години е учителствал в родния си град Босилеград а след това се записва на Историко-филологическия факултет на Висшето училище в София (днес Софийски университет). Учи география при Атанас Иширков. Като студент изнася реферат върху “Антропогеографските проблеми в Кюстендилското краище”. През 1901г. завършва с отличие специалностите география и педагогия. От 1901 до 1908 година е прогимназиален учител в Босилеград, след това до 1922 е директор на непълната девическа гимназия и на смесената гимназия в Кюстендил до 1934. С рядко усърдие проучава Кюстендилския край в продължение на повече от един век. Проученият район обхваща 159 села и Кюстендил. Записва и приема, чрез проф. А. Иширков идеите на немските географ Фердиданд Ритхофен – за единната география и на Фридрих Ратцел – за антропогеографията. Човекът и създаваната от него духовна и материална култура се изучава във връзка с природната му среда. Захариев разширява кръга на своите проучвания замислени отначало само като антропогеографски и включва в тях ватериали от етнографията, фолклора, социологията и диалектологията. Дава превес на проучването на бита и езика на населението, тъй като устното народно творчество все повече се забравя а ародния говор бързо губи характерните си местни особености. В трудовете му са включени стотици направени от него снимки на стари сгради, нар. носии и народни обичаи. Книгата му “Кюстендилско Краище” е първото поселищно изследване в България. Йордан Захариев е и председател на настоятелството на читалище”Братство” и актьор любител. Един от основателите и пръв председател на туристическото дружество “Осоговец” председател на културно-стопанското дружество “Кюстендил”, уредник на Градския музей. По-важни трудове: “Кюстендилско Краище”, “Село Слокощица”, “Пиянец” и “Кюстендилска котловина” и други.

“Енциклопедичен речник”

Кюстендил

СЛОВО ЗА ЕМАНУИЛ ПОПДИМИТРОВ

ИСТОРИЧЕСКАТА ИСТИНА НЕ СЕ ДЕЛИ НА ПОЛОВИНКИ

След Руско-турската война от 1878 г. българският народ остава разделен и развитието му е повлияно от идеала за национално обединение. След покрусата от решенията на Берлинския конгрес в нашето общество започват усилия за обединение, първият акт на което е Съединението от 6 септември 1885 г. и последвалата Сръбско-българска война. Това е период на подем, когато българският войник показва героизъм на бойното поле в защита на Отечеството. В такъв сложен момент в с. Груинци, Кюстендилско, в семейството на свещеника Димитър Попзахариев, на 23 октомври 1885 г., се ражда момче, което е кръстено с името Емануил. Съществуват исторически свидетелства за друга рождена дата (14 май 1886, 1887, 1889), но самият Емануил Попдимитров е склонен да приеме 23 октомври 1885 г. като начало на своя живот. Безспорно върху формирането на мирогледа на младия българин влияние оказва семейната среда, която по традиция е свързана с църквата и просветата, защото свещеникът във възрожденската епоха е и учител. Завършил

първоначално образование, Е. Попдимитров постъпва в Кюстендилското държавно педагогическо училище, което завършва през 1904 г. Свързането му с попрището на учител остава един от основните пътища на развитие през неговия живот. Преподавателят е една от характеристиките на неговата личност, защото в периода 1904-1943 г. тя е водеща дейност, с която той се занимава. Скоро след този избор Е. Попдимитров прави и втория си съдбовен избор на творец – поет, писател, философ и полиглот (знае 12 езика). През 1906 г. той започва да пише стихотворения с религиозно-мистична тематика, което може да се приеме като влияние от семейното възпитание. Жадният за знания млад творец наблюдава природата, но за неговото израстване голямо влияние оказва висшето образование.

Завършил Кюстендилското педагогическо училище, той е назначен през 1904 г. за учител в с. Долни Кортен, а на следващата година в с. Долна Любата, Кюстендилско. Педагогическата си дейност прекъсва, защото записва философия в Софийския университет, но след освиркването на княз Фердинанд при откриването на Народния театър в началото на 1907 г. той, заедно с много студенти, е изключен и трябва да продължи образованието си на запад. Записва земеделие в Монпелие, Франция, но влечението към хуманитарните науки го принуждава да напусне този университет и да завърши през 1912 г. философия и литература във Фрибург, Швейцария. Участва във войните за национално обединение. В междувоенния период 1913-1915 г. той е учител в Лом и Хасково. В личен план най-съществени промени насъпват по време и непосредствено след Първата световна война. Назначеният за преводач в Главната квартира на действащата армия в Кюстендил Е. Попдимитров се жени на Димитровден (8 ноември 1917 г.) за Дора Чесновска. На Димитровден, три години по-късно, през 1920 г. неговият роден Босилеградски край е окупиран от армията на Кралството на сърбите, хърватите и словенците.

Обвързал своя живот с Кюстендил, който приема като почти роден град, Попдимитров се отдава на три основни занимания – преподаване, творчество и обществена дейност. Това са трите направления, които с различна интензивност той ще следва до края на земния си път. През 1923 г. напуска Педагогическия институт в Кюстендил и се установява като частен доцент в катедрата по сравнително литературознание на Софийския университет.

Творчеството на Е. Попдимитров е обект на много научни изследвания. Безспорно е повлияно от френския символизъм, с който той се запознава още в студенските години. Първото си стихотворение “Орли” отпечатва в сп. Художник през 1906 г. В същото списание издава цилгъл от стихотворения “Морско дъно”. Първата стихосбирка “Сънят на любовта” излиза през 1912 г., следвана от две стихосбирки през 1914 г. – “Песни” и “Плачущи върби”. Тези произведения са на природна и любовна тематика, като романтичното и реалистичното начало са неразривно свързани. В този период създава цикъла “Женски портрети”, едни от най-хубавите стихотворения в българската интимна лирика, според специалистите. По време на работата си в Щаба в Кюстендил пише разказите “Когато бях цензор”, в които пресъздава интересни моменти от живота на войниците на фронта. Престоят му в Кюстендил е един от най-плодовитите в творчеството му. Тук издава книгите “Живот и блян” (1919 г.), “Свободни стихове” (1921), “Стихове и песни” (1922), “Знамена-седма стихосбирка”, “Идили”, “Драматични поеми”, “Естетиката на Бергсон”. В града се играят две негови пиеси – “Дъщерята на Йефта” и “Цар Самуил”.

В столицата продължава да твори и да се занимава с литературна критика. Автор е на драма за Хр. Ботев “Той не умира”, на стихове за деца, събира и издава сборник с народни песни “Самодиви”. Издава литературни анализи – “Ботев като поет”, “Изследвания върху строежа на стиха с оглед към българската поезия”. В съчинения си “Естетиката на Бергсон”, “Френския символизъм” и “Ибсен и ибсенизма в литературата” защитава идеализма във философията и символизма в литературата. В периода 1931-1938 г. публикува 15 тома събрани съчинения.

Обикновено след подобно представяне завършва всяко изложение за живота и творчеството на Емануил Попдимитров. Такава е структурата на повечето проучвания, подобни са статиите в енциклопедия “България” и енциклопедичен речник “Кюстендил”, подобни са докладите на проведената в Босилеград през 2003 г. научна конференция. Сериозно се изоставя една от основните дейности на известния българин – обществената. Най-много да се спомене за дейността му в пацифисткото дружество “Светлина”, което той основава и ръководи в Кюстендил в началото на 20-те години на XX в. С изключение на няколко историци, които разкриват отделни страни от дейността на Е. Попдимитров в западнопокраинското движение, като че ли никой няма намерение да я представи, което показва изследователска немарливост или преднамерен подход, да не би да

бъде обиден западният ни съсед – Сърбия. И двата подхода не говорят добре за който и да е изследовател на Е. Попдимитров.

Краят на Първата световна война нарежда България на страната на победените. Според клаузите на Ньойския договор от дъжавата се откъсват няколко области, сред които Западните покрайнини с 1555 кв. км територия, с над 110 селища и около 100 000 д. население. Както всеки човек, който губи родния си край под чужда власт, и Е. Попдимитров се противопоставя. Неговата цел не е само да спаси роднини и близки, защото семейството му се установява в махала Гелчина на с. Груинци, която остава в България. Той няма този непосредствен личен мотив, но се заема с отстояване на правата на българското население с ясното съзнание, че трябва да се бори за неговата свобода.

Информацията, че райони от Западна България са поискани и дадени на Сърбия, предизвиква недоволство сред населението. Активност проявяват редица интелектуалци от Кюстендилското краище – Йордан Захариев, Добри Данев и разбира се Е. Попдимитров. Написани са редица обръщения до мирната конференция, организирана е подписка, в която са събрани десетки хиляди подписа от западнопокрайнкското население, проведени са митинги и демонстрации, но миротворците се оказват непреклонни и предават чисто български земи на сръбското кралство. Активността на Е. Попдимитров не се изолира само в периода преди окупацията на Западните покрайнини, а и след нея. Първата задача, с която той е натоварен от босилеградските бежанци, е да убеди международната разграничителна комисия да посети Краището и да се запознае с неговото стопанско и географско положение. Целта е този ориентиран към долината на р. Струма район да бъде върнат на България. В Кюстендил, в дома на известния политик Христо Славейков, е устроена тайна среща между ръководителя на комисията полк. Ордиони и делегация на българи от Западните покрайнини в състав Е. Попдимитров, Станчо Сотиров и Добри Данев. Усилията се увенчават с успех и комисията отива в Босилеград, като Ордиони пише доклад до мирната конференция, в който настоява районът да се върне на България. Активната дейност, която Попдимитров развива сред бежанците в периода 1920-1924 г., когато няма изградена единна западнопокрайска организация, прави впечатление на сръбското разузнаване и той попада в списък на техните врагове. Наравно с Тодор Александров и Йордан Захариев, Е. Попдимитров е включен в списък с общо тридесет имена на “съмнителни лица”, готвещи или участващи във формирането на чети.

Установяването му в столицата съвпада с учредяването на Организация на бежанците от Западните покрайнини. Той участва в дейността на временния Върховния комитет. След учредяване на Организацията на 8 ноември 1924 г. Е. Попдимитров продължава да подпомага нейната дейност. Най-голямо признание той получава на Четвъртия конгрес на организацията, проведен през 1929 г., на който е избран за председател на бюрото на конгреса, а след това за председател на Върховния комитет. С неговото избиране започва и нов етап в борбата на легалните дружества. Запозат с факта, че за разлика от македонския въпрос, западнопокрайнкският е въпрос от двустранен българо-сръбски интерес, Е. Попдимитров започва да работи за неговото интернационализиране. Въпреки трудностите, които среща от страна на сърбите, с помощта на българската дипломация и представителя на българското еврейство, полк. Таджер, той участва в конгреса на европейските малцинства в Женева. На 28 август 1929 г. държи реч пред конгреса, като “изказва дълбока благодарност от името на населението на българските Западни покрайнини.” На следващата година Е. Попдимитров подписва апел до конгреса на малцинствата, с който запознава делегатите с асимилаторския режим, наложен от сърбите в покрайнините.

На следващите два конгреса на организацията на бежанците - съответно през 1930 и 1931 г. - Попдимитров е избран за председател на Върховния комитет. Освен организационна, той развива просветна и културна дейност, участва в събрания, сказки, беседи за състоянието на въпроса, на които изнася факти за денационализацията на българите и за репресиите, на които са подложени нашите сънародници. Посочват се редица случаи на преднамерени убийства и прогонвания. Той е основен оратор на провежданите през тези години на границата при Калотина и на Славчето погранични протестни събори. След конфликт във Върховния комитет към средата на 1931 г. Е. Попдимитров подава оставка и напуска поста на председател. Този акт не намалява неговата енергия. На следващата година той е сред учредителите на Научен институт “Западни покрайнини”. Безспорно внимание заслужава присъствието и изказването му на Деветия конгрес на европейските малцинства, проведен в Берн между 16 и 20 септември 1933 г. “Аз си позволявам да привлека вашето внимание върху една категория малцинства, които са лишени от специалните грижи на Обществото на народите. Това са българските малцинства в Македония и Западните

покрайнини на България...” започва изказването си Попдимитров, в което поставя искането, понеже Югославия отказва да признае съществуване на българи в тези райони, то Обществото на народите да извърши този акт. Продължавайки борбата, без да заема някакъв формален пост в бежанската организация, показва, че за него не са важни никакви организационни йерархии, а на първо място е отстояването на интересите на западнопокрайните българи. Той продължава да се бори за свободата на родния си край до възвръщането му към България през 1941 г.

Няма да бъде завършен пълният портрет на Емануил Попдимитров, без да се каже, че се увлича по масонството. Подава молба за посвещение, когато е на 48 години - на 13 март 1933 г. Посветен е в софийската ложа “Светлина” на 24 април 1933 г. Изнася различни доклади, известни в масонските среди като “градежи”. Сред тях особен интерес предизвиква докладът “Масонските идеи в литературата.” През 1938 г. той се разграничава от масонското движение, което не се гледа с добро око от режимите в Европа и на Балканите.

Една съществена черта от характера на Е. Попдимитров е верността към приятелите. Неговата дъщеря Светла Попдимитрова свидетелства за неразделна дружба с Иван Йотов, негов съученик и състудент, с Васил Ненов – общински лекар в Кюстендил, с Владимир Хисаров. Безспорно впечатляваща е дружбата му с Владимир Димитров-Майстора, за чието творчество пише няколко статии. Приятел е с проф. Асен Василиев, Стоян Венев, Васил Евтимов, Георги Константинов и редица други кюстендилци. Той помага на много младежи от Краището, за което в спомените си говорят Крум Григоров, Евтим Томов и др.

Жизненият път на Е. Попдимитров завършва на 23 май 1943 г. в София.

След период на забвение и анатемосване като символист той получава признание за творческата си дейност. Длъжници сме за изясняване на неговата обществена дейност за защита на българите от Западните покрайнини. Защото може ли да се раздели творецът Ботев от революционера Ботев, може ли да се раздели творецът Яворов от македонския деец Яворов, така не може да се раздели творецът Попдимитров от Попдимитров, водач и защитник на онеправданите българи от Западните покрайнини. Опитите да се затъмни неговата обществена дейност не правят услуга на никого в България, защото историческата истина не се дели на половинки.

Кюстендилското Краище дава на България творци от различни области на човешкото познание. Няма да бъде пресилено, ако се каже, че Е. Попдимитров е най-добрият поет, произлязъл от този край. Наша задача е да популяризираме неговото творчество и обществени постижения, защото те имат своето място в историята на българския народ. А той остава с надежда за по-доброто бъдеще на нашата нация.

Използвана литература:

Бугарчева, Е., Л. Зидарова. Българите от Западните покрайнини (1878-1975 г.). С., 2005; Янчева, Й. Емануил Попдимитров и Западните покрайнини. В: Ньойският догговор и съдбата на Югозападните български земи. Кюстендил, 2001; Енциклопедия “България”, П-Р.

н.с. Ангел Джонев

Балкански небивалици

Когато в човека се пробуди нагона на хищник, той става груб и зъл. Но ако си груб и зъл срещу човек който не ти е направил никакво зло, това означава, че по рождение не си предопределен да бъдеш добронамерен. Ако злото е закодирано в човека, никакво възпитание и образование не може да го преобрази. Злото се премахва само със зло. Ако в собствения ти двор и родната ти къща някой упражнява грубост и злоба и ти не му окажеш съпротива, не си достоен за уважение. Колко и здрава да е християнската ти етика, колкото и да си учен на морал и търпимост, ако не ти пука за хищничеството на грубия и невъзпитания, това означава, че теб отдавна те е превзела епидемията на малодушието и твоя живот се люшка по течението на събитията. Да те поеме въртовъртежа на времето в името на християнската ти етика и грубостите на пришълеца да отбиваш на глупост, е под достойнството на народ с вековна история, култура, традиция и обичаи.

Под въздействието на историческите обстоятелства да те мятат от една в друга държава, и да нямаш никаква вина за това, а единствената ти вина да е инстинкта за самосъхранение на собствената ти идентичност, и това, че имаш чувство за историчност и отговорност към родовата ти памет и за всичко това всеки ден да ти натякват че си отцепник, предател и обществен враг за държавата в

която живееш и винаги да си от вътрешната страна на вятъра който поклаща основите на държавата-моща – ще бъдеш тормозен и обезпокояван, стресиран и опорочаван до припадък. Всеки божи ден ще ти се насажда чувство за вина, а ти трябва да си с робска психика, да се извиняваш и да казваш че не си такъв. Е, писна ми. Такъв съм и точка. Мога да бъда гол и бос, гладен и жаден, но да бъда несвободен, това не мога. Не искам да съм безгръбначен, но не искам и да съм мекотело. Не искам да съм безличен и безиндетичен, и да бъда наливан като бетон по скроени от някого си кофражи, полагащи основите на мутантен етнос. Извинете, но без мен. Не искам да се гавря с паметта на своите предшественици, кървили по бойните полета за свободата на майката-родина. Но майка ми я оперираха от майчинство, във френска болница. С братята си останахме невръстни сираци и такива клетки ни тласнаха в обятията на съседката - тя да ни бъде майка. Новата е груба и пошла. Всичката ѝ обич е във вертикално въртящия ѝ се показалец. Роптаем, всички силно и всекидневно. Милост няма, помощ също. Едни не издържаша. Ту със сила, ту с коварна благост разделиха се “за” и “против”. За да бъдем послушни и верни слуги и да се отречем от всичко редно. Да се отречем за едно кресло, за един пост, за малко власт – за да можем да я упражняваме над ония които казват, не! Не на измяната, не на предателството, не на лъскавия биберон за сметка на съсухрената майчина гръд. Ето ги таборите, за и против. Доволна майката, още по-доволна мащехата. Майката доволна, че нейните чеда, но не всички, се сещат за нея, но тя едва ли ги припознава. Мащехата още по-доволна защото е свикнала да взима, а да не дава. И едната и другата май са от един дол дренки. Има и трет табор, малък, но го има. Ако едните са се отказали от всичко родно и величат “грижите” на мащехата а другите никак не приемат мащехата за втора майка, то третите искат да се отнемат родителските грижи и от едната и от другата, тъй като са некадърни да упражняват родителските си права, то трябва да бъдат дадени на попечителство на институции които ще водят сметка за нас, осиротелите. Да речем от ЕС или ООН-е Пред лицето на цивилизования свят нека си говорят и едната и другата (ако нямат грам усет за срам), за да бъде по-лесно на всички ни. И едната и другата трябва да бъдат наказани. Едната да не се допуска до европейските и световните институции докато не коригира отношения си. Да стихне олелията в собствения ѝ дом и да не тормози съседите, а втората докато не си прибере измежарите у дома, да ѝ се спрат всички помощи. Европейските и световни институции трябва да го направят за да си измият ръцете от историческите пропуски. Толкова от мен. Благодаря на вниманието, homo balkanicus. Благодаря и на вас, световни демократи.

Радко Стоянчов

“ЯРЪК ЗАЩИТНИК НА БЪЛГАРЦИНАТА В ЗАПАДНИТЕ ПОКРАЙНИНИ”

Сръбската окупация на Краището в първите дни на ноември 1920 г., наложеният физически и морален тормоз, убийства и безпощадна денационализация спрямо местното българско население, поражда идеята за открит и въоръжен отпор срещу поробителя. Основана е Вътрешната западнопокраинска революционна организация (ВЗРО) “Въртоп”, която в трайно сътрудничество с Вътрешната македонска революционна организация (ВМРО), поема пътя на нелеката борба за освобождение на заграбените български територии и връщането им отново към Отечеството. Борба, родила плеяда величави герои, знайни и незнайни радатели на българщината, между които не можем да не споменем Евтим Полски, Георги Спанчевски, Нацко Илиев, Захари Янакиев, Асен Николов, Райко Рангелов, Васил Цветков, Васил Николов и др. Сред тях достойно място историята е отредила на Асен Спасов Северинкин, на когото ще спрем вниманието си в следващите редове, въпреки оскъдните документални свидетелства за неговия живот и дело.

Роден е на 15 юли 1898 г. в с. Белут, разположено на около 4-5 километра източно от Босилеград. За съжаление не знаем нищо за социалното положение на неговите родители, в какви условия израства той, нито къде учи и какво образование придобива. Откъслечни сведения откриваме за 1913 г., когато семейството е сполетяно от покъртително събитие. Неговият брат Симеон е зверски убит от сърбите, вероятно при нахлуването им в Краището през юни-юли с. г., трагедия, която оставя трайни и незаличими следи в душевността на младия Асен.

След окупацията остава в родното си село, където животът продължава под знака на системните издевателства, извършвани от сръбските власти. Многократно е хвърлян в затвора и подлаган на нечовешки мъчения заради свободолюбивия си дух и ясно проявеното българско съзнание. Любовта му към родния край, съкровената надежда да бъде отново неделима част от Отечеството отвеждат Северинкин в редовете ВЗРО “Въртоп”. Ползвайки помощта и опитът на ВМРО, западнопокраинската революционна организация образува и подпомага въоръжени чети, действащи не само в окупираните територии, а и към обекти във вътрешността на Сърбия. Четническите акции и организирани бомбени атентати засилват мерките на сръбските власти. През втората половина на юли 1931 г. край Вранска баня загива Евтим Георгиев Ташов (Полски), ръководител на кочанската чета, с която си сътрудничи “Въртоп”, действаща дълго време в Босилеградско. При с. Горна Лисина пада убит неговия помощник Георги Спанчевски. Физическия убиец е покровителствения от сръбите Стоян Филипов, кмет на с. Плоча. Наказанието за подобно деяние е само едно – смърт, като изпълнението на тази задача е поверено на Асен Северинкин. Месеци преди извършването на наказателната акция той напуска с. Белут и се отправя към свободните предели на Родината. В родното му село, изправени пред непрестанния страх от телесни и душевни изтезания, остават неговата съпруга и четирите им невръстни деца. Неведнъж те биват задържани и безмилостно измъчвани. Известията, достигнали до Северинкин, предопределят решението му да се върне по-скоро и “отмъсти на тези, които безчинстват в заграбените български територии”.

През август 1931 г. той преминава границата. По-подробни сведения за предприетите от него действия откриваме в т. III от спомените на Иван Михайлов (Освободителната борба 1924 – 1934), както и на страниците на в. “Западни покрайнини” (№ 203 / 1 окт. 1931 г.). На 1 септември с. г. Северинкин отива в къщата на родоотстъпника Стоян Филипов, заварвайки го в двора, изкачен върху купа сено в присъствието на неговия брат и неколцина пандури. На въпроса на кмета - “кой си ти, дай си легитимацията”, Северинкин отговаря “слезни от купата, ще ти покажа легитимацията”. Следват няколко изстрела с пистолет в гърдите на предателя, придружени с думите: “това ти следва жалко сръбско оръдие”.

Тежко раненият кмет е откаран на лечение в гр. Скопие, където дни по-късно умира в местна болница. (Наказателната акция, така описана в спомените на Иван Михайлов, има и друга версия, според която, поради неизправност в двата пистолета на Северинкин, сръбското протеже остава жив и избягва в Белград). Властите в Белград отпускат на неговото семейство парична помощ в размер на 20 хиляди динара.

За да не попадне жив в ръцете на подгонилите го пандури, Северинкин ляга върху две възпламенени от него бомби, които разкъсват тялото му. Така угасва животът на този безпримерен по своята саможертва син на Покрайнината. Преставя да тупти едно сърце, изпълнено с гореща любов към красивия роден край.

На 27 септември 1931 г., в гр. Кюстендил, в присъствието на представители на Еврейската община, Илинденската организация, депутати от Македонската парламентарна група (д-р П. Кушев, П. Мърмев, В. Василев, Х. Павлов), ученици от Кюстендилската гимназия и др., е отслужена панахида в памет на свидните жерви за свободата на западните български краища: Асен Северинкин, Ефтим Полски, Георги Спанчевски, Андрейчо Манов, Милан Филипов, Добри Иванов. Имената им ще останат в паметта на поколенията, защото “онези, които идват след тях, не ще забравят никога техния завет: Борба до край !”.

Костадин Николов

1100 ГОДИНИ ОТ КОНЧИНАТА НА БЛАГОВЕРНИ БОРИС-МИХАИЛ, ЦАР БЪЛГАРСКИ

Според приписка на Черноризец Тудор Доксов, в събота на 2 май 907 г. „*почина рабът Божии – бащата на този княз – великият, почитеният и благоверният наш господар княз български, именуван Борис, а християнското му име е Михаил, който живя в благоверие и добро изповедание на Господа наш Иисуса Христа. Този Борис покръсти българите в 865*

година”. Умира един от най-забележителни владетели и държавници на България през Средновековието. Княз Борис-Михаил (852-889) е правнук на кан Крум (803-814) и син на кан Пресиян (836-852). Борис I е владетел на България 37 години, а от 893 до 896 г. отново се включва активно в управлението и защитата на държавата. Той спечелва само една война, но на дипломатическото поприще и в областта на българската култура и идентичност, е постигнал едни от най-големите и трайни победи. Като владетел Борис I е имал своите външно и вътрешно политически съображения, които нямат отношение към неговата святост. Но от живота и делата му се разбира добре, че той е бил убеден, последователен християнин. Християнската религия е била широко разпространен в българските земи сред славяните и българите. Владетелите преди Борис и значителна част от великите боили, опасвайки се от политическото влияние на Византия, не издигали християнството като държавна религия. През 865 г. Борис I **налага християнството като официална религия** в обширната българска държава и БЪЛГАРИЯ става равнопоставена с Източната римска империя (Византия) и Западната римска империя, специално Немското кралство. Той остава в българската историята като Покръстител. Борис I е достоен партньор на най-видните църковни дейци и дипломати в християнския Изток, патриарх Фотий и в християнския Запад, папа Николай I. Българският църковен диоцез първоначално е в подчинение на Цариградския патриарх, след това на Римския папа и в крайна сметка остава в Източноправославната църква. Княз Борис-Михаил успява чрез решенията на VIII-ят Цариградски църковен събор през 870 г. да изгради самостоятелна църква начело с архиепископ. Византийското духовенство е заменено с българско. В богослужението и в държавната канцелария **гръцкото писмо и гръцкият език са заменени от старобългарския език и писменост** създадени от светите братя Кирил и Методий и техните ученици – Наум, Климент, Сава, Ангеларий и други. Грижите на княз Борис-Михаил за защитата, запазването и развитието на старобългарската книжовност и просвета, за просвещението на славянските племена и народи имат общославянско и общоевропейско значение. Просветителската, проповедническата, църковно-организационна и книжовна дейност на Кирило-Методиевите ученици в България, подкрепяни във всяко отношение от Борис I има **решаваща роля за формирането на средновековния български народ**.

През 889 г. Борис I се оттегля в манастир и предава управлението на държавата на първородния си син Владимир Расате (889-893). Но когато Владимир решава да промени държавната политиката както спрямо християнската религия, така и във външнополитическите отношения, той е свален и ослепен. През есента на 893 г. във Велики Преслав е свикан събор на цялото царство. На събора е обявено свалянето на Владимир и провъзгласяването на третият син Симеон за княз (893-927); преместване на столицата от Плиска във Велики Преслав, както някога римският император Константин Велики премества столицата на империята от Рим в Константинопол; славянобългарския език и писменост са изравнени с гръцкия и латинския език в богослужението и в държавния живот. Това събитие поставя основите на Златният век на българската култура при Симеон Велики. Създаден е третият от китовете, върху които и днес стои европейската християнска цивилизация.

Йордан Колев
главен експерт

Светите братя – Кирил и Методий

В средата на IX век е осъществено още едно епохално културно събитие – Светите братя Константин-Кирил и Методий създават новата т.нар. славянска писменост (855г.) и старобългарския книжовен език.

Произходът на българските първоучители е предмет на отдавнашни дискусии. Родените в Солун братя са деца на висшия византийски офицер Лъв/Леон и Мария, произлизаща от местната българославянска аристокрация. Славянският старобългарски език е матерен за двамата велики солунчани, които имат типичния за византийската професия смесен произход. Лица от славянобългарско потекло през VIII-IX в. нерядко влизат в състава на византийския елит (патриарх Никита, въстаническият водач Тома Славянина, знатните фамилии, Глава, Врана и др.) По-

възрастния брат Методий е военен, за известно време е “архонт” на една “Славиния” (княжество) на византийска територия, може би онази, на смолените в Западните Родопи. Вероятно по политически причини Методий напуска държавната служба и става монах, по-късно игумен на известния тогава манастир “Полихрон” (Мала Азия). Константин още като дете показва забележителни способности и е изпратен в прочутата Магнаурска школа в Константинопол. Той е сред най-близките ученици на големия интелектуалец патриарх Фотий.

По-късно става хартофилакс (“пазител на свещените книги”) в патриаршеската катедрала “Св. София” и преподава философия в Магнаура. Византия използва този блестящ теолог, философ и филолог в дипломатически мисии при арабите и хазарите. След 851г. Константин, наричан вече “Философ”, също постъпва в манастира “Полихрон”, където се отдава на идеята за създаването на славянска азбука и литературен език. Империята отдавна се стреми да приобщи “своите” славяни, както и да разполага с културно “оръжие” за влияние в огромния славянски свят. През 855г. Константин Философ създава първата славянска графична система – т. нар. глаголица, съобразена със славянската фонетика и на основата на солунския диалект на старобългарския език. С помощта на тесен кръг ученици апостолите започват преводаческа дейност, която да направи Божието слово достъпно за славяните. Естествено, имат се предвид най-вече българските славяни в самата Византия, а в обзирима перспектива – северната съседка България.

Конкретната политика води до друго решение – през 863г. Византия изпраща Светите братя (България още не е покръстена, по ирония на съдбата това става на следващата година!) в далечната Велика Моравия. Княз Ростислав, владетел на тази средновековна държава (ядрото ѝ е на територията на дн. Чехия), се бори с господстващото немско духовенство и проповед на старобългарски език. Промяната среща резервите на западната църква и враждебността на немското духовенство. През 867-868 г. братята пътуват до Константинопол, на връщане посещават Рим в израз на лоялност към папа Адриан II. В разгорещен спор във Венеция Кирил побеждава привържениците на т. нар. “триезична догма”, според която свещени езици са само латинският, гръцкият и европейският език. Той им казва: “Бог не изпраща ли дъжд еднакво на всички? И не дишаме ли всички еднакво въздух? И вие как не се срамувате да признавате само три езика и като повелявате, така че всички народи други народи и племена да бъдат слепи и глухи?! Пояснете ми, Бог ли за безсилен смятате... Ние познаваме много народи, които разбират книгите и славят Бога, всеки на своя език, известни са следните: арменци, перси, ивери, готи, араби, египтяни, сирийци и много други...” Пред тези аргументи опонентите му остават неми.

Римският папа благославя мисията и славянските книги. Славянската проповед огласява римските храмове, а учениците на Константин и Методий получават санове и от самия папа. Константин обаче се разболява тежко, приема монашеско звание и името “Кирил” и на 14 февруари 869 г. умира. Погребан е в църквата “Св. Климент” (Сан Клементе”) в Рим, а гробът му е свещен за българите. Вече няколко десетилетия държавни дейци и интелектуалци посещават това свято място, отдавайки почит на Апостола на старобългарското слово.

След смъртта на Кирил с папска була Методий е ръкоположен за архиепископ в земите на Средния Дунав и Панония. В неговия диоцез теоретично влиза и Срем (дн. Сремска Митровица, Сърбия) тогава български град. Данни за контакти между Методий и българските власти отсъстват, но както личи от събитията през 866г. такива положително е имало. Независимо от папската добронамереност, западните “стандартни” поставят под съмнение славянската проповед – Методий е задължен да чете Евангелието първо на латински, а след това на славянски. Мощното немско духовенство не спира да оспорва првата на Методий, а през 870-873г. го хвърлят в затвора в Елванген, Швабия. Архиепископът е освободен едва след намесата на папа Йоан VIII. Въпреки трудностите Методий заедно със своите ученици продължава преводите на библейските книги, създава оригинални проповеди, молитви и песнопения до самата си смърт (6 април 885г.)

Учениците на светите братя произлизат най-вече от средите на българските славяни във Византия, като сред тях е имало и българи от самата държава България, свързани може би с Плиска и с тогавашната българска аристокрация. След смъртта на св. Методий те са прогонени по позорен начин от Великоморавия, а по-младите – продадени в робство. Климент, Наум и Ангеларий, най-видните последователи на Светите братя, са екстрадирани в България, “...за която те отдавна копнеели”. Там са посрещнати от българския управител на Белград, който веднага ги изпраща при княз Борис-Михаил. Князът не само посреща тържествено “учителите”, но им създава най-благоприятните условия за просветителска и творческа работа. Той повиква от Константинопол и

останалите ученици. Така някогашната монашеска мисия се превръща в гръбнак на старобългарската цивилизация.

Светите братя Кирил и Методий са канонизирани от българската църква още в края на IX в., култът към тях и делото им са възприети и развивани и от другите православни църкви. Днес св.св. Кирил и Методий са признати в световен мащаб и са провъзгласени от папа Йон Павел II през 1979г. за покровители на Европа. Чрез България и Византия създаденият от тях книжовен старобългарски език и азбука са възприети и от редица други народи.

По думите на видния британски византолог Димитрий Оболенски: “Наследството на св. Св. Кирил и Методий, претърпяло крушение в Моравия, е спасено от българския народ (...) Българите съумяват да осигурят по-нататъшно развитие на това наследство и сетне да предадат неговите духовни и културни плодове на другите славянски народи от Югоизточна и Източна Европа. Именно в България мисията на Кирил и Методий получава най-голяма подкрепа и бива спасена за Европа и славяните.”

В България културно-религиозната реформа е поставена в центъра на държавната идеология. По волята на княз Борис-Михаил са създадени две големи книжовно-просветни средища: в столицата Плиска (след 893г. – Велики Преслав) и Охрид. Изградени са много манастири, сред които “Св. Пантелеймон” край Велики Преслав, обителите при с. Равна, Провадийско, при с. Мурфатлар/Бесараб в Северна Добруджа (днес в Румъния), край Дръстър/Силистра, Девол (при днешния гр. Корча, Албания), Охридското езеро и др. Така България, една от трите военни и политически Велики сили в раносредновековна Европа, с бързи темпове започва да се превръща във Велика сила и на европейската християнска култура.

Пламен Павлов

Нови книги на българи от Босилеградско

“Съдба” от Александър Дънков

Александър Дънков е поет от по-възрастното поколение творци от българската народност. Той през целия си живот с дълбока обич искрено и дълбоко пише за родния си край. Стихотворенията му са отражение на неговото светоусещане, на неговата съкровена вътрешна същност. Спомените от детството и младостта, родната земя, дедите и прадедите, песента на ветровете, родната българска реч, чистосърдечните хора... Стихотворенията му са обагрени от носталгията по родния край и той в мислите си непрекъснато се връща към него. Поезията на Александър Дънков е белязана от общочовешко звучене, от простота и непосредственост. Той обобщава съдбите и мъката на хиляди хора откъснати от родния край, от корените, от родители, от роден език, от песните на хората... Стихосбирката “Съдба” в издателство на “Братство” от Ниш е най-новата стихосбирка на Александър Дънков. Стихотворенията са изцяло с тематика от родното му село Божица.

“Майчице ле, мила майчице” от Александър Младенов

Това е четвъртата книга на Александър Йовчев Младенов. Издадена е със съдействието на Държавната агенция за българите в чужбина. Представлява сборник от 330 народни песни от Босилеградско събирани в продължение на десетилетия в краеведската дейност на Александър Младенов, дейност в която е заложил целия си живот събирайки разпиляната народна мъдрост и мъката на един народ който по стечение на балканските обстоятелства е бил откъснат от майката родина.

В тази книга е запазена паметта на този народ, която сякаш идва да ни припомни кои сме и откъде идваме, и то по времето когато мнозина от нас позабравиха родовите си корени обладани от чужди и най-често фалшиви културни ценности благодарение на които се развиваме и изчезваме в идеологическите мъгли които се сменят с всяко новолуние.

Без будителската, почти половинвековна дейност и упоритото кръстосване на нашите села на този горд и скромнен човек, тези зрънца на българската духовна култура нямаше да бъдат събрани и запазени. Никой друг, колкото и скъпо да е платен чиновник с академична титла по история, етнография или фолклористика, нямаше да се справи по-добре от Александър Младенов. Защото любовта му към родния край, мъката и болката от неговата трагична съдба са му давали

надчовешката сила, въпреки крехкото здраве, всекидневните несгоди и подозрението на властите да издържи в стремежа да изпълни дълга си към своя народ. Сборникът от български народни от Босилеградско е силно оръжие в ръцете на ония които никога не са преставали да защитават Босилеградско от набезите на всички които твърдят, че Босилеградската земя не била българска земя. И не само това, той е една от здравите опори в борбата за опазването на националната идентичност на българите от Босилеградско. Дано този сборник отново да припомни на българите в България че все още ни има и че въпреки некадърните държавници, босилеградските българи живеят, мислят, сънуват и пеят на български.

“Босилеградчани во Македонија” от Богослав И. Янев

Книгата е написана на македонски език и отпечатана в Куманово през декември 2006 година. Нейният автор е Богослав Янев, учител по македонски език по произход от босилеградското село Гложие. Намерението му е било да събере в една книга имената и биографиите на видни босилеградчани в Македония и да подчертае техният принос за нейното развитие. И наистина, в книгата са събрани имената на над двеста души видни босилеградчани от всички области на науката, културата и просветата. Техните биографии като че ли са пресъздадени по едно и също клише: бедни селски дечица, притиснати от беднотия, отлични и прилежни ученици, завършват образованието си с отличен успех, стават членове на партията и лека полека се изкачват по йерархията на македонската държавна власт: стават известни учени, лекари, директори на предприятия, на училища, преподаватели и пр. Някои от тях правят кариери. Обикновено сключват брак с местни жени и мъже, раждат деца които успешно се интегрират в македонската среда. Идват от време на време в родния си край, (и лека-полека забравят родовите си корени и майчиния български език).

През цялата книга като червена нишка се промъква основният мотив: ние сме дали много учени и образовани хора и трябва да се гордеем с това! Ако настина е така, тогава се поставя въпроса защо тия толкова учени и кадърни хора допуснаха да пропадне родния им край който им даде образованието и добродетелите благодарение на които те успяха в живота? И тази книга не дава отговор на този въпрос. По-проницателните може би ще го потърсят в същността на образователната система която са завършили и може би в македонския език с който е написана книгата. Език, произлизащ от същността на македонизма като идеология създадена с единствената цел да се бори с българщината.

14-ти Детски международен Великденски фестивал

След двумесечни ежедневни подготовки, персонала на КИЦ-а и неговите млади помощници – учениците от големите класове на Основното училище и Гимназията в Босилеград, 708 деца от Сърбия, България, Македония и Черна гора четири дни се вълнуваха от голямото Великденско събитие в Босилеград. Босилеградските деца чакаха гости от почти целите Балкани, а Босилеград вече нямаше нито възможности нито капацитети да побере повече деца. Дори и визовия режим не можа да попречи на фестивала. Консулствата на Република България в Белград и Подгорица в рекордни срокове се справиха с издаването на визите за децата от Сърбия за да могат да посетят Рилския манастир.

На 6-ти април вечерта пристигнаха първите гости от вътрешността на Сърбия и от Черна гора. Чакаха ги техните връстници в Босилеград които след малко ги поведоха на първия концерт в Голямата зала на Културния център където се представиха танцовия състав към Културния център, театър “Око” от Белград, Драматичния театър “Невена Коканова” от Дупница и групата за модерни танци “Денс Машин” от Дупница.

На другия ден децата от Сърбия, България и Македония се срещнаха на Рилския манастир и след разглеждането му, всички заедно тръгнаха за Благоевград където общинския съвет на Благоевград им организира обяд. По същото време в КИЦ-а в Босилеград течеше регистрирането на малките

състезатели които идваха с подобрите “бораци” за утрешното състезание. С много вълнения, радости и по някоя детска хитрост да се пробута някое “допинговано” с лак, специални бои или лепенки яйце, да се прескочи възрастовата граница на недорасналите и порасналите деца, показва характерното нахалство, егоизъм и алчност на по някои родители за победа по всяка цена. Те явно никога няма да разберат истинският смисъл на участието: че не наградите, не победата, не колелата и телевизорите, а запознаването, общочовешките послания, приятелството на децата и родителите на Балканите са истинския смисъл на фестивала.

Вечерта срещу Великден Босилеград оживява от глъчката на стотици деца и родители които радостно посрещаха великденските гости. В КИЦ-а идва ръководителката на черногорските деца да изрази възхищението си от Рилския манастир който е надвишил всичките й представи за България.

След набързо проспаната нощ, Великден в КИЦ-а започва с регистрирането на участниците които продължават да идват от България, Македония и околните босилеградски села. С помощта на дисциплинираните помощници от гимназията салона на КИЦ-а се пълни с изящно боядисани яйца, кандидати за най-здраво, най-хубаво боядисано и най-оригинално яйце. Към 12 часа вече са регистрирани 708 деца – абсолютен рекорд на всички досегашни фестивали!

В 12 часа из улиците на Босилеград дефилират участниците със знамената на своите държави и с табелки на техните градове. Неуморният главен организатор Александър Димитров е навсякъде и повежда децата в училищния двор където се интонират химните на държавите участнички и се издигат знамената им.

На сцената излизат фолклорен ансамбъл “Йегуовце” от Тетово, СОУ “Гео Милев” от Раднево, детска сурвакарска група от Пернишкото село Дивотино, детски състав от Банско, децата от училището по вероучение при манастира “Свети Петър Цетински” от Цетине в Черна гора... На края, местния свещеник отец Михаил Станчев освещава яйцата и състезанието започва! Разделени на четири групи, 708 деца се състезават за квалификациите във финала в който ще останат 64 най-успешни деца за другия ден.

След това Голямата кино-зала на Културния център не може да побере многобройните гости и домакини дошли за галаконцерта на Пловдивския квартет “Интро”, рок групата “Аявис” от София, клубът по ирландски танци “Келтски ритми” от София и народната актриса Станка Велчева.

В понеделник Иван Николов се обръща към препълнената от гости, домакини и деца зала на Културния център: “Екипът на КИЦ-а, заедно с многобройните си приятели от България, Сърбия и Македония успя и тази година да организира поредния Великденски фестивал воден не само от вярата си в Христос, но и от убеждението, че може да се създаде един по-добър свят с възпитаване на по-добри, по-толерантни и по-отворени към света хора. Ние създадохме Великденския фестивал да отправим поредното си послание за мир, разбирателство и любов между децата от балканските страни. Обединени и с подкрепата на многобройните си приятели отвън, можем да превърнем Босилеград от зона на здрача в център на детската радост на Балканите и място за живот на достойни хора.” Фестивалът продължи с много вълнения и радости, по обичайната шоу-програма: ред състезания, ред музика и танци. И накрая, четиримата победители радостно подскачат.

14 Великденски фестивал приключва и многобройните гости се ориентират към тръгване. Отново прибързано изпращане, прегръдки и по-някоя детска сълза...

Децата са получили подаръците си, родителите им и всички други са очаровани от събитието, медиите дни наред след това въртят кадри от фестивала... После, Босилеград отново потъва в сивото си ежедневие докато КИЦ-а отново го разтърси с някоя от проявите си.

Въпреки че в себе си обединява всички идеи на съвременна Европа, Великденския фестивал все още не е оценен по достойнство и не можа да привлече вниманието на големите програми които финансират подобен тип културни проекти. Фестивалът все още се провежда благодарение на даренията основно на българските държавни органи и институции и благодарение на упоритостта на организаторите му. Главния организатор на фестивала, Александър Димитров притиснат от житейски проблеми бе принуден да напусне Босилеград. Както и стотици други млади, образовани хора принудени да скитат по света докато в Босилеград се разполагат посредствени ръководители и притиснати от бита хора.

Победител на турнира бе Драган Дионисиев петокласник от Босилеград, на второ място е неговият връстник Зоран Тасков от с. Гложйе, на трето място е третокласничката Александра Тасева от Босилеград и на четвърто седемгодишната Тамара Александрова от с. Гложйе. Всичките те

получиха ценни награди (ученически чанти, велосипеди, телевизори) а Националният комитет "Всичко за децата" им обезпечи летуване в Гърция. Останалите участници в зависимост от класацията също получиха ценни награди: ученически чанти, играчки, сладкиши и пр. Купите и наградите за най-оригинално яйце бяха присъдени на Сашо Илиев от Райчиловци, докато Михаилу Вукич от Цетине спечели наградата за най-хубаво боядисано яйце. Собственикът на частният магазин "АС" Юлка Накова за втори пореден път подарява златни кръстове. Главната награда от томболата малък цветен телевизор спечели Александър Йович от Власотинце. Наградите на победителите присъдиха Анета Григорова зам-председател на Столичен общински съвет и Лозан Митев председател на Национално движение "Западни покрайнини".

Главни спонсори на фестивала бяха Столичен общински съвет, Министерството на културата на Република България, ТЕЦ "Марица изток", "Мини Марица", Общините Босилеград, Банско, Перник, Плевен, Благоевград, Дупница, Кюстендил, Несебър и др. Като и фирмите "Нестле", "Карлсберг", "Княз Милош", "Нишка Пивара" "Сото колор", частни магазини от Босилеград и др. КИЦ присъди благодарствени грамоти на ръководителите на групите и на организациите помогнали организацията на фестивала.

Поздравително писмо от Председателя на Народното събрание на Република България

Уважаеми госпожи и господа!
Скъпи деца!

Приемете искрените ми поздравления по случай откриването на XIV-тия детски великденски фестивал в Босилеград!

Вярвам, че светлият Ви пролетен празник още веднъж ще изрази почитта на най-младите поколения към магическите традиции на българската духовност. Убеден съм, че и тази година фестивалът ще сложи началото на много топли приятелства между децата от Балканския полуостров, превръщайки Босилеград в ясен знак за общото ни европейско бъдеще.

От сърце пожелавам на всички участници във фестивала много здраве, радост и най-вече победа в напрегнатото състезание!

На добър час!

5 април 2007

Георги Пирински

Промоция на 50-ия брой на "Бюлетина"

По повод излизането на 50-ия юбилеен брой на Бюлетина, КИЦ "Босилеград" направи две промоции. Едната се проведе в средата на декември в Босилеград и другата на 21 декември миналата година в зала "Надежда" в Столична община София. На представянето в Босилеград освен редакцията и външните сътрудници на "Бюлетина" дойдоха и многобройните читатели на списанието. Встъпителна реч поднесе главния и отговорен редактор на списанието Иван Николов, а след това се произнесоха и външните сътрудници и читателите. Оценявайки изминалия път, почти всичките се съгласиха че Бюлетина е извървял дълъг и труден път през който се е дооформял в движение главно в технически смисъл. Острата му, често пъти непримирима гражданска позиция не само към проблемите на българското малцинство но и към българската и сръбската политика по отношение на малцинството, ни е създавала много неприятности, както от сръбска, така и от българска страна. Бюлетина неведнъж е бил излаган на опасност от закриване, но винаги е преодолявал трудностите разширявайки периметъра си в триъгълника Скопие, София, Белград.

На промоцията в зала “Надежда” в София освен част от външните сътрудници и редакцията на “Бюлетина” присъстваха много повече хора, които изнесоха високи оценки за формата и съдържанието на списанието изразявайки съжаление, че то не може да се печати в по-голям тираж. Още в началото бяха прочетени поздравителните писма към редакцията от Председателя на Народното събрание на Република България, Председателя на Държавната агенция за българите в чужбина и зам.кмета на Столична община София. Гостите честитиха юбиларния 50-ти брой на редакцията и пожелаха дълго и успешно културно и информационно влияние на “Бюлетина”. Накрая, редакцията на “Бюлетина” раздаде плакети на външните си сътрудници и спомоществатели.

Поздравителни писма

Република България Народно събрание

До редакцията на Бюлетина

Уважаеми госпожи и господа!

Приемете искрената ми благодарност да присъствам на представянето на юбилейното 50-то издание на Бюлетина.

Вече 9 години редактираното от Вас издание ревностно изразява историческите въжделения на българите от Западните покрайнини и тяхната животворна връзка с родината. Бюлетинът устоя своята достойна позиция сред ред политически превратности, превръщайки се в крепител на българската общност и нейният порив към ценностите на демокрацията и гражданското общество. Вярвам, че изданието ще продължи да бъде представителният форум, който разисква опазването и развитието на културната идентичност на нашите сънародници и тяхното съпричастие към европейските интеграционни процеси.

Позволете да пожелаая на редакционния екип много здраве и упорство в отстояването на родолюбивата кауза на Бюлетина!

21. декември 2006г.

Георги Пирински

Република България Държавна агенция за българите в чужбина

Уважаеми господин Николов,

Бих искала да Ви поздравя с излизането на петдесетия брой на списание “Бюлетин” на Културно-информационния център в Босилеград.

За изминалото време от 1998 година до наши дни, това издание се превърна в ценен източник на информации за нашите сънародници. Във всеки негов брой се засягат множество проблеми, свързани с тяхното минало и настояще, укрепват се връзките с България. Всички значими събития в Сърбия и в нашата страна намират отражение на страниците на списанието. Особено ценни са сведенията за живота на българската общност, които го правят своеобразен летописец на нашето време. Материалите в списанието – информации, статии, анализи, са добре списвани и играят важна роля за съхраняване на българската национална идентичност.

От все сърце Ви пожелавам по-нататъшни успехи в издаването на това важно за българския дух списание. Уверена съм в по-нататъшното разгръщане и обогатяване на Вашата дейност като поет, публицист, главен редактор на списание. Поздравявам и Вашите сътрудници – членовете на Редакционната колегия и авторите на материалите в изданието. Нека Новата 2007 гоидна Ви донесе много здраве, щастие и успехи!

С уважение,

21. декември 2006г.

Деница Христова

Столична община

До редакционната колегия на списание “Бюлетин”

Уважаеми госпожи и господа,

Скъпи приятели

Щастлива съм да ви поздравя с юбилейния 50-ти брой на издавания от вас Бюлетин. Повече от девет години вашето издание укрепва националното самосъзнание на нашите сънародници в Република Сърбия и засилва чувството им за принадлежност към българския народ. На неговите страници могат да се прочетат както актуални информации и коментари за живота и проблемите на българите в Западните покрайнини, така и исторически, етнографски и литературни материали, а да намерят място и най-различни спорни мнения и позиции от ежедневието... Изобщо – в трудното и превратно време, в което живеем, Бюлетинът доказва, че е територия на свободното слово, напълно в духа на съвременните демократични ценности.

Използвам хубавия повод да изразя благодарност към всички членове на редакционната колегия и постоянните сътрудници на Бюлетина за съзидателната енергия и вдъхновения труд. Специална признателност и на главния редактор господин Иван Николов за неговата упоритост, смелост и всеотдайност.

Желая ми и занапред много здраве, сили и нови успехи в общата ни благородна кауза за съхраняване на българщината.

21 декември 2006г.

Йорданка Фандъкова зам.кмет
на Столична община

КИЦ, Коледа и Нова година

По повод коледните и новогодишни празници КИЦ “Босилеград” организираха културни програми за най-малките. В детската градина и нейната подведомствена паралелка в село Райчиловци с обслужващия персонал подготвиха културни програми за родителите. По традиция в програмите отново участваше дядо Коледа който раздаде новогодишни подаръци на най-малките. КИЦ “Босилеград” и Столична община София изнесоха културна програма за най-малките в стола на основното училище с участие на вокална група от Испанската гимназия в София. На програмата в ученическия стол дойде и Галя Бежанска шеф на отдел култура към Столичен общински съвет и Петя Йотова служител в този отдел.

Коледна “Елха”

По повод коледните празници, КИЦ “Босилеград” и Държавната агенция за българите в чужбина на 5 януари проведоха коледна програма за босилеградските малчугани. В рамките на програмата театрална агенция “България” с ръководител Любомир Ралчев изнесе детската пиеса “Елхата”. Режисьор на представлението е Катя Илкова, а ролите изпълниха софийските актриси Елена Андонова и Наталия Лечева.

След театралното представление на сцената се появи Дядо Коледа, който поговори с децата и раздаде книги, тетрадки, флуомастери и играчки. Театрална агенция за “България” КИЦ в Босилеград и ДАБЧ вече за трети пореден път провеждат културни програми по повод Коледните празници в Босилеград.

КИЦ на посещение в Раднево

В началото на февруари представители на КИЦ “Босилеград” гостуваха на СОУ “Гео Милев” в град Раднево. С това продължиха контактите които бяха направени по инициатива на директора на училището Иван Пейчев преди две години. Освен с представители на училищните власти, представителите на КИЦ-а се срещнаха и с представители на общината които обещаха и после изпълниха обещанието си за подкрепа на Великденския фестивал. Освен с КИЦ-а в Босилеград, СОУ “Гео Милев” има добро сътрудничество и с Основното училище в Босилеград.

Не сте сами – и босилеградчани са с вас!

В рамките на националната кампания за подкрепа на осъдените на смърт български медици в Либия, КИЦ “Босилеград на 9 февруари организира митинг пред паметника на Левски в Босилеград. Около 200 души изразиха възмущението си от смъртните присъди към българските medici и палестинския лекар. С това Босилеград се солидаризира със сънародниците си в България и с българските общности по света които на осмата годишнина от арестуването на българските medici и палестинския лекар организираха митинги и протестни шествия.

На митинга излязоха представители на общинското ръководство, лекари и медицински сестри на Здравния дом в Босилеград. Общинския Културен център предостави озвучителна техника от която се чуваше българска патриотична музика. Присъстващите носеха транспаранти и български знамена и бяха закичени с лентички “не сте сами”.

Речи в подкрепа на медиците изнесоха Иван Николов, председател на КИЦ “Босилеград”, Александър Димитров носител на идеята за протестния митинг, Анриета Николова старша медицинска сестра в Здравния дом в Босилеград и босилеградската лекарка Анастасия Дойчинова. Изразявайки солидарност с медсестрите, и изисквайки те да бъдат освободени участниците в митинга подчертаха, че “всички ние трябва да проявим хуманност към другите за да имаме право да я искаме за себе си”. От митинга бе отправено послание към държавното ръководство на България и на Либия както и към европейската демократична общност от която присъстващите поискаха съдействие за незабавно освобождаване на медиците.

19 февруари - 134 години от гибелта на Апостола

На 16 февруари КИЦ “Босилеград” проведе възпоменателен митинг пред паметника на Левски в Босилеград по повод 134 години от гибелта му. Освен представители на КИЦ-а, Матицата на българите в Сърбия, Демократическия съюз на българите, делегации на държавни институции, общини, политически и неправителствени организации от България и граждани на Босилеград. Сред гостите от България бяха и представители на външно министерство, на посолството на Република България в Белград, на Държавната агенция за българите в чужбина, столична община София, общините Пловдив, Благоевград и Перник, Национално движение “Западни покрайнини” и София и др. Доста срамежливо там се показва и зам.кмета на община Босилеград Александър Александров.

В поздравителното си слово Иван Николов, председател на КИЦ “Босилеград” между другото изтъкна:

“134 години от смъртта на Апостола и три години откакто издигнахме неговия образ в Босилеград – образа на идеалния българин, който се опитваме да почитаме и от който искаме да се учим. След толкова много време и усилия Апостолът на свободата е сред нас. Аз се надявам, че заедно с Левски и с вярата в собствените сили и възможности ще преодоляваме трудното историческо наследство и ще накараме другите да ни уважават толкова колкото заслужаваме. Нека не забравим че от 1 януари 2007 година ние граничим с една европейска, демократична, родна България. Вярвам, че отивайки си оттук, ще носим Левски в сърцата си – Левски безсмъртния, Левски великия, Левски идеалния българин, такива каквито трябва да сме всички ние, където и да се намираме по света”.

Косю Китипов, директор на дирекция “Европа !” към Министерството на външните работи на Република България каза, че за Васил Левски може да се говори много и дълго. “Той е велик българин, но той е и радетел на разбирателството и за взаимното добруване на балканските народи. Наистина в неговото мислене преди всичко е била свободата, независимостта и просперитетът на България. Но той е мислил святата република като място за всички народности, които да живеят равноправно. Този велик човек всъщност е предизвестил това което днес представлява Европейския съюз, на който ние станахме членове. В нашите сънародници които живеят тук, ние виждаме едни добри българи и проводници на тази велика идея за сближаването, за равноправието и

взаимодействието между народите”. В поздравителната си реч Славчо Атанасов кмет на район “Тракия”, град Пловдив, изтъкна:

Българската история има един единствен образ, при който само при споменаване на името му всеки българин замлъква в уважение и благоговение. Всеки българин го носи в сърцето си и макар че Апостолът все още не е канонизиран като светец от българската православна църква, той отдавна е признат в сърцата на всеки българин като такъв. Той е герой, когото народът още приживе нарече Апостолът на свободата и му даде царственото прозвище Левски. Защото Левски – това е България, нейното величие, нейната слава и нейното достойнство. И днес, когато почитаме деня на неговата смърт, всъщност ние почитаме деня на неговото безсмъртие.

В рамките на културната програма певецът Николай Любенов и акордеонистът Йордан Драганов от София изпълниха редица революционни песни а софийската актриса Галя Асенова декламира стихове, посветени на живота и делото на Левски. Учениците от основното училище в Босилеград изнесоха рецитал и стихове посветени на Апостола.

ВМРО Пловдив дари 2000 тома български книги на КИЦ “Босилеград”

Организацията на ВМРО в Пловдив и “Дарик” радио през януари и февруари проведе дарителска кампания за събиране на книги в която бяха събрани около 2000 тома български литература от всички жанрове. При посещението си в Босилеград по повод отбелязването на гибелта на Левски те дариха книгите на КИЦ “Босилеград”. Една част от книгите, основно българска и световна класика бяха оставени за нуждите на КИЦ-а, а другите бяха отстъпени на читалището при основното училище “Г. Димитров” в Босилеград и на районните училища в селата Бистър, Горна и Долна Любата.

3 март – Национален празник на България се отбележи и в Босилеград.

По повод 3 март – Ден на освобождението на България от турско робство, КИЦ “Босилеград и Столична община София организираха културна програма. Галя Асенова и членовете на оркестър “Бистрица” от София изпълниха рецитал и български патриотични и народни песни. В препълнения салон на КИЦ-а в близка и задушевна атмосфера, Галя Асенова издекламира стихове посветени на героичната борба на българския народ срещу Османската империя по време на Априлското въстание. В музикалната част се представиха солистите Лъчезар Кирилов и близначките Ива и Ева Валентинови, които съпровождани от акордеониста Васко Младенов, изпълниха редица български патриотични народни песни. Представителите на Дамския литературен салон “Евгения Марс” връчиха на домакините български книги и списания Присъстващите, сред които имаше и много ученици бурно аплодираха изпълнителите. Накрая софийските гости раздадоха мартеници а когато те недостигнаха гостите от София свалиха своите и ги дадоха на децата.

15 май 1917 – 15 май 2007

90 години от зверствата на Коста Иванович Печанац

В навечерието на 90-те години от опожаряването на Босилеград и околните села и убийството на 33 мирни жители, Александър Младенов, известен краевед и изследовател на миналото на Босилеградско краище, дойде в КИЦ “Босилеград” и се оплака, че не може да намери разбиране с панихида в Долна Любата да отбележи 90 годишнината от зверствата на Коста Печанац и да почете паметта на жертвите. Показа ми писан материал, събиран в продължение на години, в който си е записал спомените на съвременници и техните потомци запомнили кръвопролитните дни. Най много ме удивиха имената на жертвите които никъде другаде не се срещат в оскъдните исторически материали запазени от ония дни.

Обещахме че ще направим каквото можем и след известно време г-н Младенов отново дойде в КИЦ-а и ни разказа че отскоро, при поправката на стената между гробищата и Долнолюбатската черква е открит падналия (или бутнатият) паметник на Стою Яначков Попов, учител в Долна Любата заклан от четниците на Коста Печанац на 15. май 1917 година.

Решихме най-напред да огледаме и да заснемем паметника. Посрещна ни пречупен, но много добре запазен паметник със снимка на която се вижда млад горд мъж, с Ботевско чело и брада, обраснал в гъст храсталак. Димитър Димитров Треперски, който винаги се е вълнувал от това страшно

историческо събитие и всяка година на 15 май в Босилеград лепи плакати с които напомня за безчинствата на Коста Печанац, обеща че до 15 май той ще възстанови паметника. Ние от КИЦ също решихме да направим възможното да почетем паметта на невинните жертви.

За няколко дни Димитър Димитров възстанови паметника и уреди мястото около гроба. На 15 май т.г., КИЦ “Босилеград” и Александър Младенов, заедно с представителите на ВМРО от София и Перник, Национално движение “Западни покрайнини”, Демократичния съюз на българите, Демократичната партия и дошлолюбатани, учители и ученици, заедно със свещеника Михаил Станчев отслужиха панихида на жертвите – първата от 90 години насам. Иван Николов и Александър Младенов накратко разказаха за това драматично събитие отпреди 90 години. Подчертаха, че тази панихида не се прави с цел да се призовават призраците на миамото, а да не се забрави и да се запомни завинаги, защото историята се повтаря винаги когато се забрави!

Присъстващите тук си дадоха думата, че трябва да се направи паметна плоча с имената на всички жертви загинали в кървавите набези на Коста Иванович Печанац през май 1917 година.

По повод Деня на българската култура и славянската писменост

Културно-информационния център и Общински съвет Несебър по повод Деня на българската култура и славянската писменост организираха гостуване на Общинския самодеен театър Несебър в Босилеград. Заедно с артистите в Босилеград пристигнаха общинския съвет Георги Петрохански, който за втори път идва в Босилеград и бе главен инициатор за посещението и Никола Харизанов, председател на културно-благотворителното братство “Тодор Александров” от Несебър. По време на двудневния си престой гостите от черноморския курортен център се срещнаха с кмета на Босилеград Владимир Захариев и представителите на Демократичния съюз на българите, Демократичната партия и на основното училище в Босилеград. Също така посетиха черквите в село Извор и Бранковци и подведомственото училище в село Бистър.

Общинският театър Несебър пред около 200 зрители изпълни театралната постановка “Вражалец” от Стефан Костов в постановка на Димитър Еленов. В Босилеград, който иначе няма развита театрална култура, театралните посещения са редки и обикновено недостатъчно посетени. И този път салата бе изпълнена от ученици които не владеят изразните средства на театралното изкуство и не се държат възпитано и културно. Това оставя неприятно впечатление на гостите които са свикнали с компетентна и възпитана публика.

Иначе самото театрално представление е комедия написана в началото на миналия век но темата и посланията са разнопосочни и актуални и днес: лекомисленият ламтеж към материалното и обедняването на човешката личност достигащо границите на суеверието, неморала и примитивизма. В театъра имаше професионалисти но повечето бяха любители и даже деца. Въпреки това, от пръв поглед си личеше високия професионализъм на всичките които блестящо се справиха с ролите си.

Честване на 24 май в Изворската черква

Културно-информационния център “Босилеград” и Национално движение “Западни покрайнини” за първи път отбележиха Деня на българската култура и просвета и на славянската писменост в изворската черква “Св. Троица”. Гостуваха мъжки черковен хор при черквата “Св. Николай Български” в София който изпълни редица духовни и родолюбиви песни. Присъстващите с приятна изненада откриха, че изворската черква има страхотна акустика и е истинско удоволствие да се изпълняват и слушат духовните и родолюбиви песни.

Присъстваха децата от българската паралелка с учителя Милан Миланов които изпълниха химна на българската просвета “Върви народе възродени” и стихотворения посветени на светите братя Кирил и Методий. Присъстваха и двама ученици от изворското училище с учителя си и ученици от босилеградското основно училище.

За първи път, КИЦ “Босилеград” и Национално движение “Западни покрайнини” от София присъдиха награди за особени заслуги за развитието на българската просвета и култура сред българите в Босилеградско на Александър Младенов, автор на няколко книги за Босилеградското крайще, на учителя Милан Миланов който води паралелката на български език и на осмокласничката Сандра Йорданова, редовен участник в наградните конкурси по литература и отличничка по български език.

Отбелязване на 2 юни – гибелта на Ботев

На 1 юни в съдействие със Столична община и Националната гимназия за древни езици и култури “Св. Константин Философ” с рецитал от български стихове и песни в салона на КИЦ отбелязаха гибелта на Ботев. Софийските ученици под ръководството на преподавателката Анета Иванова добре се представиха пред босилеградската публика. Гостите от Столична община и от Гимназията за древни езици и култури раздадоха книги на посетителите и специално на учителя на паралелката по български език.

Иконите на Богородица вършат чудеса чрез вярата

Трите безценни реликви, чудотворните икони на Света Богородица пристигнаха на 12 май в София за молебена отслужен за спасението на осъдените на смърт наши сестри в Либия.

Най-известните с чудотворната си сила Богородичини икони, пазени в Рилската, Бачковската и Троянската обител пристигнаха в патриаршеската катедрала “Св. Александър Невски” в късния съботен следобед. От 18 ч. ще започне молебенът за Валя, Валентина, Нася, Кристияна и Снежана, отслужен от патриарх Максим. Иконите досега не са били събирани заедно, а през последните десетилетия не са напусkali своите обители. Затова храним надежди, че присъствието им на молебена ще помогне за спасяването на нашите сънароднички.

Православните християни добре знаят, че Бог откликва на дълбоката и всеотдайна вяра, чийто израз е искрената молитва. Тя е по-силна от всичко друго, а когато е произнесена от множество хора, обединени от обща мисъл, болка и съпричастие, мощта ѝ става още по-голяма. Нека чрез благодатното въздействие на светите икони отворим сърцата и душите си, и заедно да се помолим за злощастните ни сестри! А дали и как Бог ще отвърне на просбата, е въпрос на Висшия Негов промисъл.

По този повод водещия на програмата “Вяра и общество” по БНТ Горан Благоев сподели очакванията си: “Колкото повече хора има, толкова по-добре. Нека не забравяме обаче, че е важно не телесното, а духовното и молитвеното присъствие. Който иде само за да види светините и да ги докосне със свои си някакви цели, или който е там от светски подбуди с нищо няма да помогне на начинанието. Има хора, които казват, че събирането на светините само ще вдигне шум и няма да доведе до нищо конкретно. Но пък аз бих попитал не е ли чудо дори фактът, че ние, българите най-сетне се обединихме в името на онеправданите ни сестри, в името на една национална кауза?” А че чудеса са ставали и стават, се потвърждава и от историята на трите икони. Ето какво разказват за тях летописите.

Рилската “Св. Осеновица”

Два пъти в годината “Св. Богородица Осеновица” (т.е. Осеняваща) се изнася от църквата “Рождество Богородичино” на Рилския манастир – на Светли петък, за празника Живоприемен източник, и на 1 август, когато започва Богородичиния пост. През останалото време тя е вътре в черквата и пред нея винаги горят две кандила. Положена е в кутия, от двете страни на която има плочи от позлатено сребро. В центъра на иконата е Божията майка с Младенеца, а наоколо в малки клетки има частици от мощите на 32-ама светци. Светинята е с размери 52 x 30 см. Над нея е окачено по-голямо нейно копие. Там около лика на Богородица са образите на светците, чийто мощи са вградени в оригинала. Стенописно изображение на копието има в галерията вдясно от входа на черквата.

През 1879г. Неофит Рилски пише, че чудотворната икона е “най-важната старина” в манастира. “А от кого е дадена, тя сама знае!”, добавя той. Според преданието, иконата носел със себе си император Мануил I Комнин. През 1173г. дошъл в Средец, побоял се и останал за лечение. Често посещавал църквата “Св. Георги Победоносец” (Ротондата), където по онова време били мощите на

св. Иван Рилски. Молел се пред тях и скоро се избавил от болките. За благодарност оставил иконата със заръка тя винаги да е до мощите на Рилския чудотворец. Друго предание пък гласи, че през XV в. Светинята била дарена на Рилската обител от Каломария, жена на турския султан Мурад II, която запазила християнската си вяра.

Според многобройни свидетелства, запазени в манастирските хроники, през целия XIX в. иконата спасявала от епидемия десетки села и градове. Когато болест връхлитала едно или друго селище, управата му проваждала молба до игумена да им изпрати “Св. Осеновица”, за да сложи край на мора. Така иконата пропътувала хиляди километри из страната. И днес се слави с лечебна мощ. Хората вярват, че силата ѝ е най-голяма около 18 август – Успение на св. Иван Рилски.

Бачковската “Св. Богородица”

Веднъж в годината – на Светли понеделник, Богородичината икона от Бачковския манастир напуска пределите му за литийно шествие до местността Клувията. Реликвата носят миряните, дошли да ѝ се поклонят. По 6-километровия път, на всеки неколкостотин метра, тя се предава от ръце на ръце, за да могат повече хора да я докоснат. Подарена е на обителта от грузинците Атанасий и Окропир през 1311г. През турското робство била укрита в пещера от монасите и близо три века никой не знаел къде е. През 1604г., на втория ден на Великден, две овчарчета видели светлина от скалата в Клувията. Покатерили се и намерили светия лик. Отнесли го в храма, а като пристигнали, камбаните сами зазвънели. От тогава иконата не спира да върши чудеса. Хората вярват, че на Светли понеделник силата ѝ е най-голяма. В манастирските книги са описани стотици случаи, когато, Божията майка е помагала на дошлите с вяра при нея. И до ден-днешен на всяка лития много хора свидетелстват за чудодейни изцеления. Кланят ѝ се и друговеци заради историята с малкия Сали. Турчето било неизлечимо болно, но по съвет на своя приятелка българка майка му го довела в манастира. Преспали под иконата, а на другия ден Сали се изправил на крака.

Троянската “Пресвета Троеручица”

Иконата е светиня от атонския Хилендарски манастир и според преданието е рисувано от св. Ап. Лука. Нейно чудодейно копие се пази в Троянската обител. Изображението е наречено Троеручица през VIII в. Тогава св. Йоан Дамаскин, който живеел в Сирия и пишел вдъхновени слова против иконоборците, разгневил император Лъв III Исавър. Той наредил да му отсекаат до китката дясната ръка. Св. Йоан обаче измолил дясната ръка и паднал с нея на колене пред иконата на Божията майка, нарисувана от св. Лука. По чудо ръката зараснала. В знак на благодарност той прикрепил към иконата сребърната ѝ отливка. Скоро след това св. Йоан Дамаскин постъпил в манастира на преп. Сава Освещени до Йерусалим и взел иконата със себе си. Съхранявали я там до XIII в., когато била дарена на св. Сава Сръбски и е била пренесена в Сърбия. При турското нашествие християните поверили опазването ѝ на самата Божия Майка – сложили я на едно осле, което само се добрало до Атон и спряло пред Хилендарския манастир.

С едно от най-старите нейни копия е свързано основаването на Троянската обител. В началото на XVI в. в Троянския Балкан се заселил монах българин и негов ученик, дошли от Атон. Малко по-късно, на път за Влахия, ги посетил друг атонски монах, понесъл със себе си чудотворната икона. Колкото пъти правил опити да си тръгне, неизвестно как иконата му “бягала” и се връщала обратно. Накрая я оставил и си заминал.

“Св. Троеручица” се пази в съборния храм, закрепена с железни скоби върху колона, а пред нея виси неугасващо кандило. На 15 август (Успение Богородичино) се изнася за литийно шествие до близката местност Могилата, където има параклис. Според преданията именно в него я оставил монахът. Хиляди се стичат, за да я докоснат с надежда, че ще откликне на молбите им. Лековитата ѝ сила е известна отдавна. Мнозина получили от нея изцеление, а много бездетни двойки били дарени с рожба. Преди 6 години, през май 2001-а от игумена на манастира е документирано друго свръхестествено явление. Иконата “заплакала” започнала да сълзи с благоуханна течност. Дали пък това не е знак и че тазгодишния май ще бъде ознаменуван с чудо!

Вера Дачева

Григор Рашов Марков е роден е в село Гинци, Годечко. Сега живее в София. Основно образование получава в родното си село, а гимназия завършва в гр. Годеч. След отбиване на военната си служба следва двегодишен курс по минно-геолошко дело в град Перник. Като техническо лице за кратко време работи на миннодобивни и геологопроучвателни обекти в страната.

По-късно става студент в Софийския университет "Св. Кл. Охридски" по специалностите "Българска филология" и "Педагогика". Дипломирайки се, две години е преподавател в средни училища в гр. Перник и гр. Баня. Бил е още журналист и редактор във вестници.

Основният му трудов стаж обаче преминава в Етнографския институт при БАН, където се занимава научнодокументационна и научноизследователска дейност.

В малкото си свободно време понякога се опитва да твори художествено слово, предимно поезия. Предлагаме непубликувани негови стихове, които са писани в различни години.

"Първостепенен дълг за нас, българите, е да осъществим културно и духовно единение между всички наши сънародници вътре и извън политическите очертания на Отечеството ни!..

Да постигнем български културни, духовни и езикови територии навсякъде, където звучи и е звучала българска реч, където има и е имало българско етническо землище!..

Тогава разкъсващите ни като народ политически граници ще паднат сами!..

Клетвен обет пред родината

Пред теб, Родино, бащина земя свещена,
синовна клетва вярна днес изричам:
да бъда щит непробиваем пред родната ти гръд!..
Чук ще съм и наковалня стоманена,
та в огнена стихия да изковавам,
с десницата ти твърда и корава,
аз твойта броня здрава и челичена,
за да е непристъпна българската твърд!..

Скала ще бъда аз, гранит несменен,
изправен горд на трайна бойна стража –
да се разбиват като морска пяна в мене
вълните зли, тълпите диви, вражи!..

Че тез врази, отколешни и знайни,
са впили хищно зъби в знойния ти стан
и ръфат стръвно твойта плът без свян,
и ти подготвят гроба тайно!..

В свойта мъст и сатанинска злоба
те рожбите ти кръвни разделят от теб, от род:
че македонец, шоп, тракиец, добруджанец миз
не са били те плод на твойта майчина утроба,
а някакъв си друг, измислен, чужд народ,
та тъй, Българю, да те закрият от земната шир,
теб нивга вече да те няма под синята вис
и да не се чува твойто име по божия мир!..

С перо, с меч и с огън ще те браним,
за да зараснат вехтите ти рани
и твойте чеда свидни, вредом разпилени,
в твой дом, Родино, пак ще са събрани:
под общата стряха – сред братя подслонени,
сред сестри, сред майки – с обич обградени!..

Тогаз единна, в пътя си през времето преломно,

ти все тъй горда ще възправяш своя дъвен ръст
и чист ще свети в лазур небосклона
над твойта свидна, над твойта свята пръст!..

София: 19-22 февр 2003г., 11-17 май 2005г., 9-10 юни 2005г.

Ще пита сърцето ти

На моя внук Сами и неговите родители Светльо и Яна

Очи едва отворил за света и още в детски пелени
от майчин кът далеч зад граници донесен бе при мен.
С невинността и крехката си нежност ти ме заплени,
А усмивката ти първа, чиста, сгръ ме в тоя ден!..

Но времето ни диво и скудно, времето трудно
убива мечти, руши надежди и планове бъдни!..
Загуй пак поехте с тате и мама към предели далечни:
без дом, без стряха своя сигурна, с грижите вечни!..

Без вас останал тук, ще падам аз, ще ставам,
но все напред изправен гордо ще вървя,
за да разпалвам огъня в семейната жарава
и над гнездото родно винаги да бдя!..

Защото знам – ще дойде ден за връщане
в земята наша и в бащината къща!..
И всеки миг сърцето в теб ще пита
за български войводи и комити?!...

За Марко Кралевити и скитника един Паисия,
обрекъл себе си изцяло в мисия
народ поробен да събужда пръв
и да бунтува българската кръв?!...

За Дякон Левски – Апостола велик,
за Свободата жертвал се до сетен миг?!..
за подвига му дивен и клетвените думи,
към душманите отправяни като куршуми?!...

За пламенния Ботев за огненото слово,
за врагове народни – по-страшно от олово?!..
На дядо Вазов за песните вълшебни,
за души страдални – лекове целебни?!...

Ще пита то, где е излязъл Делю хайдутин?!..
Защо са му тез родни простори,
Та в други светове той е запътен
И там добрини само да сторва?!...

Ще търси ти, где е България?!..
Где е твойта скъпа и свидна родина?!..
Ще търси сърцето ти, где е България?!..
Где е твойта скъпа и свидна родина?!
Що свети небето над нея в сияния

и е по-китна от райска градина?!...

Ще търси то и все ще успее да намери
Страната едничка за теб с разтворени двери:
Да те приласкай топло като майчица мила
И те накичи със здравец, рози и свила!...

Тя с благослов ще те дари и с вдъхновение!...
С любов, стремления, с вяра, с плам духовен!...
И ще бъде за теб оня час като второ рождение,
В който с порив чист светиш към Нея дълга си синовен!...

Стихотворението е работено с прекъсвания от втората половина на м. януари до 23 май 2007г.!

Време съдбовно

Велможи престъпни с паст ненаситна
Вилнеят в земята ни и всичко съсипват:
Заграбват богатства, обсебват имоти
И на хората днешни убиват живота!...

А Темида у нас – ехидна и скверна,
На повели партийни останала верна,
Надменно се киска в своите високи палати
И за теглата народни не дири разплата!...

Затуй сега изтича българската кръв, изтича
по всичките посоки на света
и никой за обратен път в клетва се не врича
към Родината наша, едничка и свята!...

Навсякъде топи се българският ген
и се смаява племето ни всеки ден!...
А бият в мен въпросите тревожни, съдни –
ще го има ли народът ни в годините бъдни?!...

Дълг клетвен нам е във времето ни съдбовно
да слеем всички силите си в мощ преломна,
за да спасим страната ни вековна
от сганта воняща, зла, продажна и отровна!...

Тогаз България, пречистена и преродена,
съдбовно ще възправи своя ръст отново:
градивна, горда, волна, вдъхновена
и живо ще се лее родното ни слово!...

Григор Р. Марков

Стихотворението е написано в края на м. януари 2007 г.!

Бащин дом

Аз пак при теб си идвам, бащин дом,
за да пробудя спомени заспали!...
отново днес прекрочвам твоя праг,

но скъпото “добре дошъл” слухът ми вече не гали!...

А ето тук, под стройната разцъфнала липа,
един ли път аз търсил съм покой?!...
Един ли път оттук летял съм с мисъл по света
и пак при теб съм се завръщал, дом роден, мой!...

Под нея изворът все тъй си блика и шурти:
от ромонът му тихо лей се песента,
как тук сърцето ми започнало е да тупти –
за първи път тук помилвала го пролетта!...

Ливадата и сега разстила ми килима си цъфтящ,
зове ме тя и росните обятия си разгръща:
към волността, към детски смях кънтящ
в този час отново все ме връща!...

О, дивна страница на детските ми дни!
Къде си ме понесла, къде ме люшкаш ти?!...
Дали да ми покажеш минало безгрижно
или да спреш това, що винаги лети?!...

Григор Р. Марков

Стихотворението е изпято през м. май на далечната 1960 г.!
Преписано кой ли път с лека редакция на 23 май 2007 г.!

Равносметка
(Лято 2006-то)

Отмина лятото, отмина с ласките му неусетни
и нищо ведро то ми не донесе.
Меняват се сезоните и идва есен
в живота ми и в дните ми насетне!...

Редят се делниците безполезни, мудро
и празни като сиромашка стряха:
без радости и без успехи трудни –
само грижите у мене все растяха!...

Едреят грижите у мен, едреят
от чужди грехове и нечии падения!...
Издигат грешници в душата ми разпятия
И зреят в нея болки и проклетия:

за тез – забравили за клетви и обети
от тях самите в светъл миг поети;
за дълг към род, за цели благородни;
за светли дати, за дела народни!...

Отродници без чест езика ни свещен скверняват
и на дедите наши делата свети поругават:
за власт, богатства, почести и дива слава
дори и майчината си кърма продават!...

Но идва час – на времето везните
на всекиму отмерват своя дял:

какъв е смисълът на дните му,
дали на хората добро е дал?!...

И в този час велик на равносметка
всеки грешник плаща с лихви своята сметка!...

Невъзпята любов

“Дял любви нет возрасти, нет предела!...”

Аз не мога да възпея любовта ни човешка –
не ми стигат думи силни и трепетни!...
За нея са пяли с нежност всички поети –
взели са и те моите слова груби и тежки
и са ги вплели в дивни куплети!...

Любовта ни е дар свиден от боговете –
изпращат ни я всички щедро от небесата.
Да ни въздигнат близо до себе си те,
а да има рай и тук, на земята!...

Донесоха ни я два бели гълъба, с песен,
с разперени криле над главите ни.
Един кацна на твоето рамо, другият – на моето
и под олтара божествен и синьонебесен
с вечността се сляха трайно душите ни!...

Даден ни бе кръстен знак от небето –
направи го самата Дева Мария:
да няма грях ни мен, ни теб в сърцето
обичта ни езическа тя благослови я!...

Раздяла

Не ме очаквай пак да дойда с пролетта
и с ромона на пролетни капчуци –
с последните акорди глъхне песента,
в сърцето си, която не заключих!...

Пътеката ще се покрие пак с трева,
безсилна моите стъпки да заличи.
И само твоят смях и чистата зора
ще ми напомнят за едно момиче!...

Тъжиш?! Защо? Нали така ти пожела
да се разминем като несвой!...
И ще ли моята любов да съхраниш,
поне в спомените твои?!...

В пътеката тревата вече ще презрее,
Но в нея всяка моя стъпка ще личи!
Понявга в тебе обич нежна пак ще грее
и сълзи ще бистреят в твоите очи!...

Писмото от мама

Дайте писмото!...
Писмото от мама ми
дайте
и не гадайте
защо съм тъй много смутен!
Мамо,
днес аз чета
писмото ти първо до мен!
И как тъй успя?!
Кога го тъй нежно изписа
с тези красиви слова?!...
Да вярвам ли, Мамо?!
Нима ти,
с твойта неука ръка,
си изписала всичко това?!...
Сън!...
Сънувах те, Мамо!
Сънувах и твойто писмо!
А как е прекрасно
да беше всичко така?!...
Та ти и до днес
не написа до мен
ни едно писъмце!...
И как ли да сториш това?!
Нали там,
в планинското наше селце,
събрани в клуба на лампа,
с побелели вече коси,
ти едва се научи да пишеш
А, Б-го!
Върху листа измачкана хартия
ти написа дните си минали
името!...
И днес,
аз когато прочитам
на баща ми писмата
с почерк разкривен,
Мамо,
аз чувствам
но сина ти далече
копнежа нескриван!...

Проклети от Бога

Защо ни Боже, прокълна?
При мащеха – за жива майка сълзи да леем,
На бащино огнище да мръзнем
И чужди песни да пеем.

Защо ни Боже, прокълна?
Земята наша свидна и родна
Да ражда чеда чужди и диви -
Без сърце, без любов и без път

И без да имат свой роден кът.

Толкова грешни ли бяхме,
Та съдба тежка ти ни подари –
Предател роден да ни продава
За шепа мръсни проклети пари?

На кавги низки, мръсни, зловещи,
Невинна жертва ний станахме,
Та чак на камък надгробен да тегнат
Твоите яростни клетви горещи!

Кръгла маса

В Културния център на сянка
събра се политическа седянка –
горе-долу триесе дружина,
кой от кой по-голям блазина.
Един на БИА, друг на ЦИА,
трети на Велика Сърбия –
бадявджия до бадявджия.
Кой на Воя, кой на моя,
кой на ДеССа, кой на СПаСа,
седнали на кръгла маса,
на приказки ала-бала,
и ДСБ хвърли кокала:
“Вижте братя, смутно време,
народ пъшка под тежко бреме,
разделени ний не чиним,
хайде да се обединим,
всички заедно да спорим
и накрая да се договорим,
що да чиним, що да правим,
от бедата да се избавим!
Че народа душа бере
и не може да разбере,
кому искаме да угодим
двайсет партии да водим –
всек на всекиго се кара
а се печем на една скара:
вече нямаме мангизи,
сега ни сложиха и визи,
няма време за отсрочка
вместо вода прием мочка
дойде и нова беда –
мръсна е околната среда!
Здравеопазването не струва
Свети Петър ни лекува,
изпадна ни душа от зор
да търпим полицейския терор,
всеки ни налага глоба

и насила бърка в джоба,
съдии и адвокати
лапат шивашките заплати,
децата ни се мъчат,
на сръбски да се учат,
сега пък и сатаната
им отвори механата
и по кривата пътека
ги отведе в дискотека –
всичките пият и пушат
и с наркотици се друсят!
Проклетата пък БИА
ни се качи на шия,
и от родния ни брат
направи смъртен враг –
ако малко се просвестиш
веднага граница ще местиш:
дръжте го бе всички хора
да го вкараме в затвора!
Журналистите във етър
точат лъжи на километър
и седнали близко до трона
решат прическата на демона”.
Всичко тече кротко, глатко,
дор не разбра батко-Владко –
за прическата се хвана
и отпрати люта закана:
“Тия там нещо се справят,
може от власт да ме свалят,
туна беда ще набарам
ако не успея да ги скарам!
Само да имат късмета
те да писнат срещу кмета,
и да вдигат гюрултия
за груинската ракия
дето на еврейска мерка
продавах със баба Верка!
Кой смее да проговори
асфалта да ми оспори,
и Караманичките мини
с руските пияни свини!

Старшинката го къдри
и му шепне слова мъдри:
“няма български език,
аз съм Цобин ученик,
и старши на караула,
охранявах баба Юла,
за Воя аз пострадах
и един шамар изядох,
частна фирма водих
та баща си заборчих!
С политика се занимавам
че за работа не ставам,
по вятъра се курдисвам

и цинично се усмихвам.
Управлението БИА сектор
ме назначи за ТВ директор,
български документи събирам
и в БИА ги контролирам,
че братята сърби ги боли
от лъскави български коли!
Та ти казвам, мани ги тия,
те агенти са на ЦИА -
ако падне наша БИА
нам ще ни отрежат шия!
От другия край баба СПа-Са
запъхтяна довтаса:
“Махнете ги тия хора
ще ни вкарат в затвора,
как властта ще си дадем –
половин век ний крадем,
рече ли държавата да се оправи,
век затвор няма да ни разправи!”
От другия край Се-Ре-Се-то
носи вода в решето:
“Няма да има оправия
докато не стане Велика Сърбия
докато не просветим ума
всеки на сръбски да дума,
и Мустрака да се пита
за кадровата политика!”
Един лае, друг си трае,
трети дрънка ала-бала:
“да каже белградската централа”!
Друг пък яко се нервира:
“Комисия да се формира,
да обсъди, да предложи,
и решение да наложи!”
Вместо дискусия истинска
стана селска вечеринка:
“Затваряй си ченето,
че те плаща де-бе-то,
ти с Великата Сърбия
ни докара до просия!
Но със нея е готово –
отиде си и Косово,
ако Бог е дал късмет
и ние ще дойдем на ред!”
След такива силни буйства
със повредените чувства,
всеки почна да се стяга
и да гледа да избяга:
“Това не е за пред хора –
ще ни съберат в затвора!”

Иван Николов